

Kirsten Nielsen

SAMMENSPILSUNDERVISNING FOR BEGYNDERE

Barnet som musiker

"Sammenspilsundervisning for begyndere - barnet som musiker" er et PUV-projekt udarbejdet på Syddansk Musikkonservatorium i 2020.

Læs mere på sdmk.dk

SAMMENSPILSUNDERVISNING FOR BEGYNDERE

Barnet som musiker

Materialets rytmekort og nodekort i transponerede udgaver kan
downloades på sdmk.dk/sammenspilsundervisning-for-begyndere

INDLEDNING

MÅLGRUPPE

Jeg ønsker hermed at fremlægge et fyldigt undervisningsmateriale om begyndersammenspil, der bygger på de erfaringer, jeg gennem en lang årrække har gjort inden for emnet gennem mit arbejde som docent i musikpædagogik på Syddansk Musikkonservatorium (SDMK), som kursus- og foredragsholder på en lang række musikskoler i landet samt som musikskoleunderviser.

Undervisningsmaterialet henvender sig til musikskolelærere i forskole- og begyndersammenspilsundervisningen på musikskoler og folkeskoler samt til studerende og undervisere i begynderinstrumentalpædagogik på landets musikkonservatorier.

Ud over at indeholde en lang række konkrete forslag til forskelligartede musik- og sammenspilsaktiviteter håber jeg, at materialet vil give hjælp, inspiration og ideer til, hvordan man kan udvikle sine egne undervisningsmaterialer med udgangspunkt i musikken, instrumentet og barnet.

FORMÅL

Jeg oplever ofte, at mange instrumentalpædagoger udtrykker ønske om inspiration til metoder og ideer til håndtering af deres undervisning i begyndersammenspil.

En typisk problemstilling i begynderundervisning på hold er, at nogle instrumenttyper kræver lang tids øvelse, inden eleverne får en oplevelse af at "kunne spille rigtigt".

Der har gennem en lang årrække været problemer med frafald af elever i overgangen fra børnehold til begynderinstrumentalundervisningen.

Denne problematik kan tilskrives forskellige årsager, som ikke skal diskuteres i dette materiale.

Jeg håber derimod med dette materiale at kunne give inspiration og metoder til, hvorledes overgangen fra forskolehold til instrumentalhold kan blive fagligt "glidende" med mindst muligt frafald af instrumentalelever som mål.

Der er udgivet en stor mængde musikpædagogisk materiale med sammenspilssatser, der forudsætter, at eleverne allerede spilleteknisk er i stand til at behersker deres instrumenter. Der er derimod endnu ikke udgivet så mange materialer, der tager udgangspunkt i de problematikker, der ofte opstår i overgangen fra forskolehold til instrumentalhold for begyndere.

Det primære fokus i dette materiale er at give inspiration til undervisningen i den "gråzone", der ligger før barnets mere sikre beherskelse af eget instrument. Materialet har af denne grund ikke som sit primære formål at præsentere en lang række færdige sammenspilsarrangementer, men derimod at fokusere på ideer til at lade børnene eksperimentere med musikkens elementer og instrumentets klangmuligheder og gradvist at introducere dem for "almindeligt" sammenspil.

OM MATERIALET

INTRODUKTION

Materialet er tænkt som en form for manual og idésamling til brug i det daglige, musikalske arbejde med begyndersammenspilshold.

Materialet indeholder generelle pædagogiske grundprincipper, som kan overføres til alle instrumenttyper, og er dermed ikke rettet mod specifikke instrumenter eller en specifik musikalsk genre.

Mit håb er, at materialets indhold af musikalske, pædagogiske og praktiske overvejelser kan være et nyttigt redskab for alle, der beskæftiger sig med musikundervisning af børn. Ud over en lang række konkrete forslag til musikalske aktiviteter håber jeg, at materialet vil give hjælp, inspiration og ideer til, hvordan man kan udvikle sine egne undervisningsmaterialer inden for emnet begyndersammenspil.

Der er forskellige udfordringer forbundet med at lære at spille på forskellige instrumenttyper. Hvor det på nogle instrumenter er muligt umiddelbart at frembringe velklingende toner, kræver andre instrumenttyper betydelig mere øvelse, inden den første tone former sig. Det kræver med andre ord stor tålmodighed af barnet, inden det er i stand til at fremføre en lille melodi.

Dette materiale forsøger at give nogle svar på følgende spørgsmål:

- Hvordan laver man sammenspil, når nogle af eleverne endnu ikke kan frembringe "rigtige" toner på instrumentet?
- Hvordan kan man få eleverne til at musicere på kun én tone, således at de alligevel får en oplevelse af at kunne spille?
- Hvordan kan man motivere børnene til at blive ved med at spille og øve sig i den lange periode, der går, indtil det begynder at "lyde af noget"?
- Hvordan laver man sammenspil på et hold, hvor niveauet er meget spredt?
- Hvordan kan de "kammermusikalske" elementer trænes, så længe børnenes spillemæssige over-skud endnu er meget sparsomt (samarbejde, lydhørhed, præcision, reaktion, balance, dynamik, klang, opmærksomhed over for dirigenten, m.m.)?

MATERIALETS OPBYGNING OG ANVENDELSE

Materialets inddeling i 2 hovedafsnit er lavet med henblik på at give inspiration til, hvorledes en målrettet og progressivt tilrettelagt sammenspilsundervisning kan planlægges og gennemføres med udgangspunkt i en grundlæggende viden om børns læring.

Afsnit 1 **"Om formidling"** omhandler generelle refleksioner baseret på mine egne erfaringer og almen viden om børns læring.

Afsnit 2 **"Undervisningsmateriale"** indeholder en lang række praktiske ideer og progressivt ordnede aktiviteter til anvendelse i selve sammenspilsundervisningen.

Dette afsnit er delt i 2 hovedgrupper:

- **"Lydformning - leg med lyd"**
- **"Sammenspil - toner"**

Herudover indeholder materialet ideer til at arrangere og variere sammenspilssatser samt praktiske forslag i forbindelse med planlægning af selve sammenspilsundervisningen.

Materialet indeholder mulighed for at printe konkrete undervisningsmaterialer i form af rytmekort og nodekort til brug i undervisningen.

INDHOLD

INDLEDNING	4
Målgruppe	
Formål	
Om materialet:	5
Introduktion	
Materialets opbygning og anvendelse	
DEL 1: OM FORMIDLING	8
Om at blive en god musikunderviser:	
De to vigtigste faktorer for en god undervisning	
1. Håndværket	
2. Formidlingen	
Hjernen:	9
Introduktion	
Hjernens 4 erkendelsesformer:	
1. Opmærksomhed – undgå/opsøge-erkendelse	
2. Emotion – følelseserkendelse	
3. Kognition – intellektuel erkendelse	
4. Kreativitet – skabende erkendelse	
Læring:	12
Motivation	
Hukommelse	
Repetition og variation	
Progression	
Referencer	15

DEL 2: UNDERVISNINGSMATERIALE

Barnet som musiker:	16
Sproget som musik	
Musikken som sprog	
De to vigtigste faktorer for at blive en god musiker:	17
1. Håndværket	
2. Det musikalske udtryk	
Præsentation af undervisningsmaterialet	16
Lydformning - leg med lyd:	25
A. Direktion - lyd/stilhed	26
B. Grafisk partitur	32
C. Improvisation	38
D. Pausespil	46
Sammenspil - toner:	56
A. Satsspil uden noder	57
B. Gehørspil (ekko)	70
C. Nodespil	76
D. Partiturspil	106
Om den praktiske planlægning af undervisningen:	128
Ideeer til arrangement og variationer af en sats	129
Lidt tanker omkring:	
Planlægning af sammenspilslektioner	130
Indstudering	131
BILAG TIL PRINT	132

DEL 1 OM FORMIDLING

OM AT BLIVE EN GOD MUSIKUNDERVISER

"Du må aldrig glemme at lege, hverken som musikpædagog, musiker eller som menneske"

Der findes utallige måder at undervise på, både mange gode og mange mindre gode, men fælles for dem alle er, at der altid er plads til konstant forfinelse af ens egne undervisningsevner.

Det er lige så krævende at blive en god musikunderviser som en god musiker, idet det kræver en løbende evaluering og finpudsning af egne færdigheder livet igennem.

DE TO VIGTIGSTE FAKTORER FOR EN GOD MUSIKUNDERVISNING

Det kræver både viden/håndværk og veludviklede menneskelige egenskaber at blive en god musikunderviser. Jeg vil i det følgende beskrive de kvaliteter, der kræves af underviseren, hvis undervisningen (uanset elevernes alderstrin), skal blive optimal.

1. HÅNDVÆRKET

Som basis for undervisningen skal vi som undervisere løbende udvikle og stille krav til:

- vores eget musikerskab
- vores kendskab til metoder, progressioner og målrettethed i undervisningen
- vores viden om børns musikalske og almene udvikling
- vores valg af undervisningsmaterialer.

Men det er ikke nok udelukkende at kunne sit håndværk, hvis ikke man er i stand til også at kunne formidle det - hverken som musiker eller som musikpædagog!

2. FORMIDLINGEN

I selve undervisningssituationen skal vi stille krav til vores faglige og menneskelige udstråling ved at:

- være velforberedte og målrettede (vi viser vores elever respekt ved at være velforberedte)
- være nærværende, troværdige og tålmodige (giver barnet tryghed)
- vise engagement og entusiasme (motiverer barnet)
- være gode til at lytte (støtter barnets selvfølelse)
- være fleksible og i stand til at differentiere undervisningen efter det enkelte barns behov (giver barnet selvtilid)
- være gode, faglige forbilleder, som børnene får lyst til at imitere (motiverer barnet)
- være i stand til at stille krav, der er opnåelige for børnene (de må gerne "stå lidt på tæer"), og vise dem vejen (børn elsker at blive taget seriøst og få stillet krav)
- være gode til at lege med fantasien, at forundres og være musiske!

"At blive kunstner betyder at forblive barn" (citat: Steen Larsen)

HJERNEN

INTRODUKTION

En basal viden om hjernens udvikling og funktion kan være en meget stor hjælp i forståelsen af, hvorfor nogle undervisningssituationer lykkes, mens andre mislykkes.

Jeg vil derfor i det følgende afsnit kort gennemgå de vigtigste funktioner i hjernen, der relaterer til læring.

Hjernen er delt i en højre og en venstre hjernehalvdel, der behandler de samme informationer på 2 forskellige måder.

Hvor højre hjernehalvdel opfatter de forskellige informationer intuitivt på en ubevidst, hurtigt sansende og analog/helhedspræget måde, behandler venstre hjernehalvdel de samme informationer rationelt og på et bevidst, digitalt/detaljepræget og analyserende niveau.

Hos det lille barn op til ca. 6 år er venstre hjernehalvdel endnu ikke moden til at kunne bearbejde informationerne bevidst, så det er vigtigt, at vi tilrettelægger undervisningen for denne aldersgruppe, så undervisningsmaterialet kan opfattes og erkendes gennem højre hjernehalvdel.

Det kræver stor viden og erfaring hos underviseren af førskolebørn at kunne anvende det rigtige "sprog" i formidlingen.

I førskoleundervisningen opbygges der således en stor, primært ubevidst, erfaring med de musikalske parametre gennem sange, remser, sanglege, sammenspil og bevægelse.

Dette erfaringsgrundlag vil senere kunne danne basis for en gradvis bevidstgørelse af de musikalske parametre, herunder puls, rytme, melodi, form og struktur, efterhånden som venstre hjernehalvdel stimuleres og udvikles.

Denne bevidstgørelse og forståelse af det musikalske stof kan med fordel påbegyndes, når barnet når skolealderen (6-7 år).

På dette tidspunkt starter en gradvis udvikling af venstre hjernehalvdel, hvilket gør barnet i stand til lidt efter lidt at kunne bearbejde de samme informationer både analogt og digitalt, dvs. at der nu er basis for en begyndende forståelse af abstrakte symboler som noder, musikalske begreber o. lign.

Fra 6-7-årsalderen starter en udvikling af nervebanerne i pandelappen, hvilket gør barnet i stand til gradvist bedre at kunne strukturere, tænke abstrakt og se sig selv udefra, hvilket er vigtigt i sammenspilssituationer, der som oftest stiller krav til både samarbejde, forståelse af rollefordeling og struktur.

Underviseren skal fra dette tidspunkt af elevens udvikling være opmærksom på ikke at tilrettelægge undervisningen, så den udelukkende henvender sig til den venstre hjernehalvdel og dermed bliver meget teknisk forklarende og "tør".

Det kan umiddelbart virke som den hurtigste vej til læring, *men*:

Det er vigtigt at holde fast i, at "vejen" gennem højre hjernehalvdel (oplevelsen) *altid* bør gå forud for bevidstgørelsen og det tekniske detaljearbejde i venstre hjernehalvdel.

Denne holdning danner grundlag for progressionen i hele dette undervisningsmateriale.

Når vi vælger en undervisningsprogression, der går fra *oplevelse* til *bevidstgørelse* og *øvelse* efterfulgt af en *fornyet oplevelse* af stoffet, følger vi den generelle viden om hjernens udvikling og funktion, og undervisningen opleves derfor meningsfuld og inspirerende for barnet.

Herved stimuleres barnets motivation for at lære mere, hvilket er grundlæggende for en god undervisning. Uden motivation ingen positiv læring!

HJERNENS 4 ERKENDELSESFORMER

Den menneskelige hjerne har 4 erkendelsesformer, som alle har stor betydning i undervisningssituationen.

Jeg vil nedenfor kort beskrive, hvorledes disse erkendelsesformer fungerer.

1. Opmærksomhed – undgå/opsøge-erkendelse

Reptilhjernen (også kaldet krybdyrhjernen og hjerne-stammen) er den ældste del af vores hjerne.

Denne hjernedel styrer bl.a. vores sansning af omverdenen og informerer os om evt. farer i omgivelserne. Den styrer med andre ord vores årvågenhed og sørger for at fortælle os, om vi skal "være på vagt", eller om der er "fred og ingen fare", så vi bare kan lægge os til at sove/dagdrømme.

Denne umiddelbart "primitive" tænd-/sluk-funktion har oprindeligt som opgave at sørge for vores overlevelse.

I undervisningen

Vi skal forstå, at hjernen generelt er "doven" og kun ønsker at blive vækket i specielle situationer. I undervisningen er det derfor meget vigtigt, at vi er opmærksomme på denne funktion, for hvis vi udfører meget stillesiddende eller ensartet undervisning, vil hjernen helt naturligt tolke situationen som værende "ufarlig", og dermed kommer vores elever let til at "falde i søvn", dvs. miste koncentrationen.

Hvis vi er opmærksomme på løbende at variere vores undervisning, vil hjernen "vågne op" for at tjekke "faren". Derved har vi fanget børnenes koncentration, som naturligvis er forudsætningen for, at vi overhovedet kan tale om undervisning. Så, hold dine elever vågne gennem en varieret undervisning!

[Læs mere under: "Repetition og variation" \(s. 13\)](#)

2. Emotion - følelseserkendelse

Det limbiske system (også kaldet pattedyrhjernen, følelshjernen og mellemhjernen) er den næstældste del af vores hjerne.

Denne hjernedel styrer bl.a. vores følelsesmæssige reaktioner og er tæt koblet til vores hukommelsescenter.

Det er videnskabeligt bevist, at oplevelser, der aktiverer det limbiske system, får os til at huske bedre.

I undervisningen

Det er meget vigtigt, at vores undervisning stimulerer eleverne følelsesmæssigt. Der er her primært tale om positive følelser som oplevelse af glæde, forventning, overraskelse, spænding m.m.

Herved oplever børnene undervisningen som meningsfuld og motiverende, og hukommelsescentret aktiveres.

Når det limbiske system aktiveres, bliver eleverne motiverede og nysgerrige, og der er dannet basis for en egentlig læring.

[Læs mere under: "Hukommelse" og "Motivation" \(s. 12\)](#)

3. Kognition – intellektuel erkendelse

Neo cortex (også kaldet storhjernen, den nye hjerne, den tænkende hjerne og menneskehjernen) er den nyeste del af vores hjerne.

Neo cortex er delt i højre og venstre hjernehalvdel, hemisfærer, der sanser og bearbejder de samme informationer på 2 forskellige måder, hhv. analogt (intuitivt, ubevidst, hurtigt, sansende) og digitalt (rationelt, bevidst, detaljepræget og analyserende).

Det er disse to hjernehalvdele, vi hele tiden skal være bevidste om at "give næring" i vores musikundervisning:

"Musikken må først og fremmest leve i hovedet, i sjælen og i øret og derefter føres videre til fingrene for at legemliggøres"

(citater: Zoltan Kodaly)

I undervisningen

Især i sammenspilsundervisning for begyndere er det vigtigt at være bevidst om de to hjernehalvdeles funktion, så vi dermed får tilrettelagt undervisningen på en sådan måde, at der skabes god basis for oplevelse, erkendelse og læring.

Undervisningen bør tilgodeses, at der arbejdes med de musikalske parametre på 2 måder, som stimulerer hhv. højre og venstre hjernehalvdel:

Højre hjernehalvdel ved at lade barnet opbygge sanselige erfaringer med musikkens parametre/udtryk og korrekt spilleteknik gennem lytning, skabende leg og improvisation på instrumentet.

Venstre hjernehalvdel ved at hjælpe barnet med gradvist at blive bevidstgjort om hhv. musikkens korrekte, faglige termer samt om notation og spilleteknik.

Læringen bør løbende gå via den højre hjernehalvdel til den venstre hjernehalvdel, så der dannes basis for, at eleven både forstår og husker og samtidigt finder undervisningen sjov og motiverende.

4. Kreativitet - skabende erkendelse

Hjernebjælken (der også kaldet Corpus Callosum) er "broen" mellem de to hjernehalvdele.

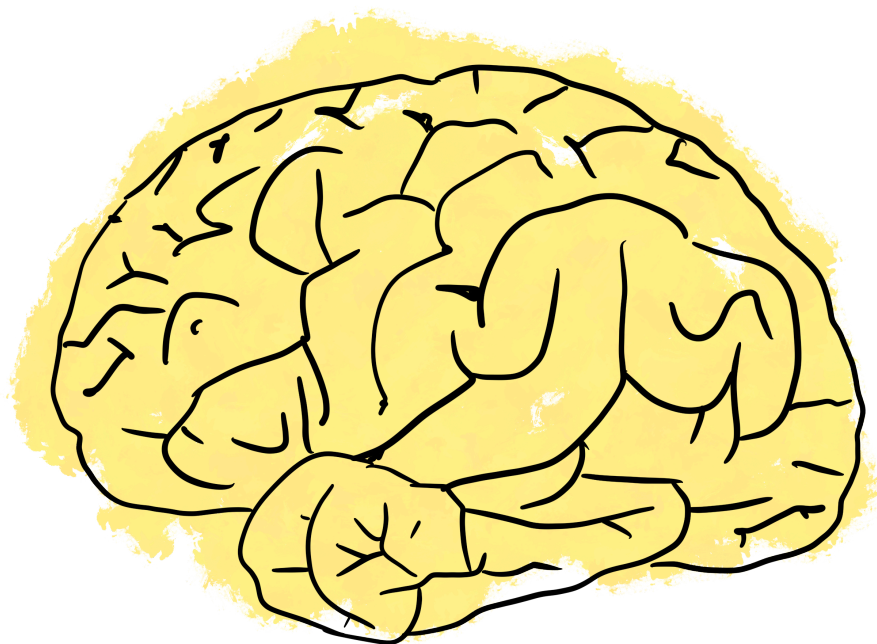
Hjernebjælken har ingen erkendelsesmæssig funktion i sig selv, men den har en særdeles vigtig funktion, idet den kobler de to hjernehalvdele sammen, således at der sker en "sammensmeltning" af informationer fra begge sider. Man taler her om "Hemisfære-specialisering".

"Musikalitet er evnen til at opfatte mangfoldigheden som enhed"

(citat: Peter Bastian)

I undervisningen

Når begge hjernehalvdele er blevet stimulerede gennem en undervisning, der fokuserer på både det analoge og det digitale, og eleverne har opnået en vis form for overskud, er der skabt basis for en egentlig kreativitet, dvs. skabelse, der hviler på erkendelse.

LÆRING

Jeg vil i det følgende beskrive nogle af de begreber i formidling, som jeg finder vigtigst og mest interessante, nemlig motivation, hukommelse, repetition, variation og progression, og løbende relatere dem til ovenstående viden om hjernens funktion samt undervisning i sammenspil for begyndere.

MOTIVATION

"Man kan trække hesten til truget, men man kan ikke tvinge den til at drikke"

(gammelt ordsprog)

Dette gamle ordsprog giver meget mening i undervisningsmæssige sammenhæng.

Den vigtigste faktor i al børneundervisning, og dermed også i sammenspilsundervisning for begyndere, handler om at vække børnenes motivation.

Vi kan vælge nok så mange gode melodier og musikalske aktiviteter, men hvis ikke børnene er motiverede for at ville lære dem, vil undervisningen aldrig lykkes optimalt.

Vi skal vække børnenes nysgerrighed!

Det handler bl.a. om at præsentere det nye stof på måder, der vækker de yngre børns opmærksomhed. Det gøres f.eks. gennem billedsprog/metaforer frem for teknisk snak om spilleteknik, vers og linjer m.m., hvor magien i undervisningen let forsvinder. På denne måde "taler" vi til barnets højre hjernehalvdel og kobler den nye viden til tidligere oplevelser hos eleven. Det giver mening for barnet, og mening giver motivation.

Succesoplevelse giver motivation, og motivation er nøgleordet for al god læring.

Eleverne skal opleve at "lykkes" med at spille sammen med andre og derigennem få stimuleret lysten til at øve og blive endnu bedre til at håndtere instrumentet.

Det er vores opgave som undervisere at tilrettelægge undervisningen, så børnene løbende får succesoplevelser - også hvis de endnu kun er i stand til at spille én tone/lyd på instrumentet.

Herved stimuleres barnets musikglæde og motivation for at øve sig og udvikle sine musikalske færdigheder.

HUKOMMELSE

Når børnenes motivation er vakt, er udfordringen at hjælpe dem med at huske det, de lærer. Hvordan gør vi det?

I samværet med andre mennesker bliver vores hjerne konstant bombarderet af forskellige indtryk, så det er vigtigt, at vi som undervisere er opmærksomme på, hvor vi ønsker at "dirigere" børnenes opmærksomhed hen.

Da der i løbet af en undervisningssituation kun er plads til en vis mængde indtryk i barnets hjerne, skal vi aktivt gøre noget for at sikre, hvilke elementer børnene husker og "tager med" fra timen.

Jeg vil i det følgende opsummere en række vigtige facts omkring vores hukommelse sat i relation til undervisning.

→ **Vi husker bedst det, der er forbundet med noget interessant, sjovt, spændende eller uventet**

Så husk at variere undervisningen, så børnene konstant oplever repetitionen af stoffet på nye, interessante og evt. uventede måder. Det tilgodeser også de forskellige intelligensstyper, der er repræsenterede på ethvert hold, foruden at det også giver meget energi til underviseren selv at finde nye muligheder i undervisningsstoffet og opleve det fra flere vinkler.

→ **Vi husker bedst, når vores hjerne er i stand til at koble det nye sammen med den viden og de erfaringer, vi har i forvejen**

Når vi lærer noget nyt, søger hjernen at koble det nye til noget, den kender i forvejen. Finder der ingen kobling sted, er der stor risiko for, at den nye viden ikke lagres optimalt i hukommelsescentret. Dette gælder for både for børn og voksne.

Når vi ønsker at lære vores elever elementer af bevidst teoretisk eller spilleteknisk art, er det altså altafgørende, at vi har en forståelse for, hvad eleverne erfaringsmæssigt og udviklingsmæssigt allerede har fyldt i "skufferne".

Vi skal tage hensyn til, at disse tidligere erfaringer hos vores yngre elever sandsynligvis endnu ikke er af bevidst teknisk eller teoretisk art, da børnenes erfaringslager på dette tidspunkt primært er samlet via højre hjernehalvdel.

Forsøger vi at "tale" direkte til den venstre digitale og analyserende hjernehalvdel, vil undervisningen ganske enkelt ikke kunne matche med tidligere

erfaringer, og derved vil børnene have svært ved at forstå og huske, hvad læreren siger/udtrykker. Undervisningen bliver med andre ord for teknisk og kedelig med det resultat, at barnet mister interessen/motivationen, og der ingen læring finder sted.

Når vi som undervisere ønsker en digital forståelse, er det altså vigtigt, at vi relaterer den pågældende viden til nogle af de erfaringer af kropslig, billedlig eller følelsesmæssig art, som barnet allerede har opbygget et stort "lager" af. På denne måde kan den nye viden "oversættes" til det "sprog", der "tales" i venstre hjernehalvdel, og derved opbygges der gradvist et erfaringsgrundlag i venstre hjernehalvdel, så ny viden fremover kan kobles hertil.

Dette gælder både, når læreren ønsker at korrigere de motoriske, spillemæssige færdigheder såsom finmotorik, håndstilling, spillestilling, anslagsteknik, blæseteknik osv., og når eleven arbejder med evnen til at udtrykke følelser og karakterer gennem musikken.

I læringssituationer, som er krævende for barnet, kan det være en stor hjælp at hente gamle erfaringer frem, som er kropsligt/sanseligt baserede frem for tekniske, da "kroppen husker alt". Dette gælder også i mange undervisningssituationer med voksne.

→ **Jo flere sanser, der kobles i en læringssituation, jo bedre husker hjernen**

Sproglige informationer huskes bedst, hvis de knyttes til en visuel, praktisk aktivitet eller et "billede".

Undgå at tale og forklare for meget i undervisningen, og vær opmærksom på, at der skal være en umiddelbar sammenhæng mellem dine (helst korte og præcise) beskeder og elevernes mulighed for at komme i gang med den praktiske aktivitet.

Vær også bevidst om vigtigheden af, at dit kropssprog, stemmeføring og mimik harmonerer med og dermed understreger beskedens indhold.

→ **Hjernen husker de ting, der giver forståelse og mening**

Når vi underviser børn, er det vigtigt at tage højde for, at deres oplevelse af mening kan være ganske anderledes end den mening, vi som undervisere oplever!

Yngre børn er ikke i stand til at overskue hele vejen frem mod et langsigtet mål på samme måde, som læreren er, og det kan skabe problemer med kedsomhed i timerne.

Læs mere under "Progression" på næste side

→ **Vi husker bedre, når der er positive følelser koblet til en læringssituation**

Vi skal som undervisere tilrettelægge vores undervisning således, at børnene får lige præcis de udfordringer, de kan mestre. Derved fyldes de med glæde og selvtillid og motiveres for at lære mere. Det er som tidligere nævnt bevist, at når den del af hjernen, der bearbejder vores følelser, aktiveres i en undervisningssituation, vil vi bedre huske det, vi lærer.

REPETITION OG VARIATION

Hjernen er en form for "skulptur", der formes af erfaringer: Ved gentagne handlinger forstærkes det neurale netværk, idet nervetrådene ved repetition af den samme handling udvikler et gradvist tykkere lag myelin (nervefedt/hjernefedt). Jo tykkere et myelinlag, der sidder på en nervetråd, jo hurtigere kan de elektriske impulser videreføres til de omkringliggende nerveceller.

Nervebaner, der ikke "holdes i gang" ved gentagne handlinger, vil gradvist "tabe kampen" over for de nervebaner, der igen og igen repeterer handlingen.

Alle musikere ved, at øvelse gør mester, og at det kræver langvarig, intens træning af f.eks. en ny fingersætning, inden den bliver så automatiseret, at den også fungerer under spidsbelastning, hvor hjernen er dybt optaget af andre ting - f.eks. i forbindelse med nervøsitet under en koncert,

Denne gentagne, intense træning kræver stor motivation, der er styret af et ønske om at blive dygtigere på instrumentet, men de færreste mindre børn er i besiddelse af tålmodighed til at nå et så langsigtet mål.

Det kræver stor viden om formidling til børn at kunne bevare deres motivation, uden at de oplever kedsomhed ved at gentage den samme bevægelse/øvelse igen og igen.

Det kræver viden om variation, så reptilhjernen ikke "falder i søvn" på grund af forudsigelsen i undervisningen.

Det er en balancegang i børneundervisning at plan-

lægge både det forudsigelige og trygge som f.eks. ritualer (goddagsange, farvelsange o. lign.) og samtidigt "drysse" en vis grad af uforudsigelighed hen over timen.

Udover, at alle børn skal "holdes vågne" i undervisningen, skal vi også få alle børn på holdet til at udvikle deres kompetencer, så det er vigtigt, at vi tilgodeser de forskellige intelligentyper, der er repræsenterede på ethvert hold:

Nogle børn lærer bedst gennem en læringsstrategi, der tager udgangspunkt i den kropslige og/eller rumlige intelligens, hvor andre børn lettest lærer nyt via en strategi, der tager udgangspunkt i den musiske, sproglige eller logisk/matematiske intelligens.

Variation i timen kan også handle om lærerens måde at undervise på. Viden om hjernens spejlneuroner viser, at blot det at iagttage en handling (f.eks. lærerens demonstration), kan forklare mere end mange ord. Det er videnskabeligt bevist, at der simpelthen sker en spejling/kopiering i barnets (og den voksnes) hjerne af de handlinger, det iagttager hos f.eks. læreren. Så varier også timen ved ind imellem at undervise uden ord.

Variér også undervisningen ved af og til at lave kooperativ læring, hvor du opfordrer et eller flere børn til at forklare eller undervise de andre børn på holdet eller på anden måde inddrager børnene i selve undervisningsprocessen. Det er en god udfordring for nogle af eleverne og en god variation i timen for de øvrige børn på holdet.

PROGRESSION

Den store udfordring i musikundervisning af hold er at vurdere, hvornår eleverne er parate til at gå et trin op i den faglige progression.

Jeg vil i det følgende nævne 3 kendte problemstillinger, vi som undervisere ofte risikerer at stå i, nemlig:

1. ...at gå for hurtigt frem og ikke få alle elever med

Det er vigtigt som underviser at "spille sine kort rigtigt" med hensyn til progression og hastighed vedr. præsentation af nyt stof. På alle hold sidder der en mangfoldighed af elevtyper, der lærer på forskellige måder. Det vil sige, at vi skal

være i stand til at variere det enkelte undervisningsstof på mange måder for at "nå" alle, uden at vi af den grund stiger i sværhedsgrad.

Det kræver en stor bevidsthed om, hvornår holdet som helhed skønnes at være parat til næste "trin" i progressionen.

Indfør kun gradvist nyt, og bearbejd det nye fra mange vinkler.

Du må aldrig forcere den musikalske indlæring.

2. ... at fylde for meget på, når noget nyt læres

"Vi har kun en begrænset mængde af opmærksomhed til enhver given tid"

(citater: Kjeld Fredens)

Når vi vurderer, at tiden er inde til at lære vores elever noget nyt, er det vigtigt at huske, at det nye i starten kræver ekstra meget af barnets opmærksomhed. Det er fristende at bygge oven på tidligere færdigheder, men hvis barnet endnu ikke har opnået en automatisering af det tidligere lærte, risikerer "bygningen" at skride med skuffelse og mistet selvtillid til følge. For at undgå dette, er det vigtigt at være bevidst om, hvad vi ønsker, eleven skal rette sin opmærksomhed mod, og hvilke andre krav vi dermed midlertidigt skal fjerne eller nedjustere.

Det er lærerens ansvar hele tiden at sørge for, at fundamentet kan holde og ikke begynder at skride ved for mangeartede og for store krav.

Alt for mange aktiviteter er dømt til at mislykkes, fordi underviseren "fylder for meget på" og ser en stor værdi i, at mange "lag" er lig større kvalitet. Det kan umiddelbart synes at være fagligt mere krævende og "finere" at udvide kravene og opbygge større sammenspilssatser, hvorimod det kan synes meget let at forenkle dem, men mit personlige "mantra" er efter mange års undervisningserfaring det stik modsatte:

"Det er let nok at gøre det svært, - men svært at gøre det let nok!"

Det er en meget spændende udfordring at finde kvalitet i og få en masse musik ud af *enkelheden*.

Det vil løbende give barnet masser af succesoplevelser og mulighed for at opleve sig selv som musiker på trods af ganske få forudsætninger!

Det er langt bedre at spille en sikker og smuk sats med færre stemmer og færre toneskift frem for en usikker sats med mange stemmer.

Når underviseren er bevidst om vigtigheden af at skabe et solidt fundament, vil det senere "bygningsværk" kunne rejse sig uden at vælte.

3. ... at have for travlt med at nå frem til endemålet ved at fokusere på produktet frem for processen

"Det er ok at følge en vej mod en by, men hvis vi ikke ser os om undervejs, ender det med at vi vader lige igennem byen, uden at opdage, at vi måske har været der hele tiden"

(citat: Peter Bastian)

Ovenstående citat kan bruges i beskrivelsen af, at vi som undervisere kan have en tendens til at sigte efter et endemål med manglende øje for detaljerne på "vejen".

Det er vigtigt som underviser at være bevidst om, at de fleste yngre børn - i modsætning til den voksne og de store børn - går op i processen og delmålene og ikke er i stand til at overskue den lange vej til det endelige, "store" produkt.

Vi skal som undervisere have øje for at se mulighederne på vejen mod endemålet og opbygge mange delmål, som eleverne er i stand til at nå. Og vi skal have øje for, at vi faktisk kan opfylde de fleste af kravene i endemålet undervejs, - den eneste forskel er muligvis bare, at eleverne endnu kun er i stand til at beherske få toner på instrumenterne, men de er - gennem en veltilrettelagt, varieret og målrettet undervisning - alligevel i stand til at udtrykke musikken på smukkeste vis.

Det betyder i praksis, at hver eneste sammenspilslektion ud over en masse detaljearbejde skal indeholde en afsluttende oplevelse af en helhed, uanset hvor elementær denne kan synes at være.

REFERENCER:

Kjeld Fredens:
"Mennesket i hjernen"

Ann-Elisabeth Knudsen:
"Seje drenge og superseje piger"

Ann-Elisabeth Knudsen:
"Pæne piger og dumme drenge"

Ann-Elisabeth Knudsen:
"Hallo, er der hul igennem?"

Kjeld Fredens, Kirsten Fredens:
"Ki yo wah"

Kjeld Fredens, Kirsten Fredens:
"Musikalsk Odysse"

Jon Roar Bjørkvold:
"Det musiske menneske"

Inge Marstal:
"Musikpædagogik på basis af Zoltan Kodaly's musikpædagogiske filosofi"

Peter Bastian:
"Ind i musikken"

DEL 2

UNDERVISNINGSMATERIALE

BARNET SOM MUSIKER

SPROGET SOM MUSIK

Barnets sproglige og musikalske udvikling ligner på mange måder hinanden.

Det lille barn er allerede fra fødslen i stand til at udtrykke sig og kommunikere ved hjælp af sprogets prosodi, dvs. den udtryksmæssige, musikalske side af sproget – ”det, der står mellem linjerne”.

Denne kommunikation er udelukkende styret af den analoge, højre hjernehalvdel.

Der er her tale om sprogets tempo, rytme, klangfarve, betoning, pause, tonehøjde, tonestyrke og dynamik.

Alle disse parametre er de samme, som vi bruger, når vi udtrykker os gennem musikken.

I de allerførste leveår videreudvikler barnet sin kommunikationsevne ved gradvist at tilføje selve talesproget, som det lærer at beherske gennem imitation af forældrene og de mennesker, der omgiver det.

Allerede inden barnet når skolealderen (ca. 6 år), når det således at mestre talesproget og dets udtryk/prosodi - hvilket udelukkende er udviklet ubevidst gennem den højre, analoge hjernehalvdel.

I de første skoleår udvider barnet sine sproglige kompetencer ved hjælp af symbolsproget: Det lærer - i starten langsomt og møjsommeligt - at læse og skrive; færdigheder, der trænes bevidst gennem den venstre, digitale hjernehalvdel, men som bygger på et stort ubevidst, sprogligt erfaringsgrundlag.

MUSIKKEN SOM SPROG

På samme måde, som barnet først lærer at udtrykke sig ved hjælp af sprogets prosodi, lærer førskolebarnet gennem musikundervisningen at udtrykke sig gennem musikkens ”prosodi/sprog”, som ligeledes består af tempo, rytme, klangfarve, frasering, periode, betoning, pause, tonehøjde, tonestyrke og dynamik.

Lige som barnet lærer at tale og udtrykke sig, før det lærer at læse/skrive, kan det lære at musicere og udtrykke sig musikalsk, før det lærer at læse noder.

I musikundervisningen i de første skoleår udvides barnets musikalske kompetencer ved hjælp af nodesproget, og det lærer - i starten langsomt og møjsommeligt - at beherske et instrument; færdigheder, der delvist trænes gennem den venstre, digitale hjernehalvdel, men som bygger på et stort ubevidst, musikalsk erfaringsgrundlag.

DE TO VIGTIGSTE FAKTORER FOR AT BLIVE EN GOD MUSIKER

For at barnet (og den voksne) kan blive en god musiker, kræves der træning af flg. 2 områder:

1. Håndværket (digitalt)
2. Det musikalske udtryk (analogt)

1. Håndværket

Da det håndværksmæssige kræver barnets totale fokus i den første tid, er det svært at koble det musikalske udtryk til sammenspillet samtidigt ([se progression s. 14](#)).

At have "noget på hjerte" og være i stand til at udtrykke det, både teknisk og følelsesmæssigt, kræver stort overskud, så de 2 områder må derfor nødvendigvis starte adskilte for ikke at blive på bekostning af hinanden.

I løbet af selve begynder-sammenspillet udvikler barnet den spilletekniske, den nodelæsningsmæssige og den samarbejds-mæssige kunnen, mens det på grund af manglende teknisk overskud kun i mindre grad udvikler det udtryksmæssige.

Den enkelte elevs fokus vil ofte være rettet så meget mod håndteringen af dets eget instrument (spilleteknik, fingersætning, kropsholdning, korrekte toner osv.), så det ikke er i stand til samtidigt at opfatte samspillet med de andre i gruppen.

Oftest er det underviseren alene, der oplever den samlede orkesterklang!

2. Det musikalske udtryk

I sammenspilstimerne kan det være fristende udelukkende at vælge at bruge tiden på at arbejde med selve sammenspillet, men da børn har meget på hjerte, vil det være uhensigtsmæssigt for deres musikalske udvikling at undlade at arbejde med det musikalske udtryk i den lange periode, hvor de lærer den basale spilleteknik på instrumentet, selv om den egentlige undervisningstid er kort.

Sammenligner vi med sprogindlæringen ville det svare til, at vi, efter at have lært at tale og udtrykke os, går i gang med at lære at læse og skrive, hvorefter vi først, når dette er på plads, må begynde at udtrykke os igen.

Det er derfor vigtigt, at der i hver sammenspilslektion, ud over selve sammenspillet, arbejdes særskilt med barnets evne til at udtrykke sig gennem instrumentet samt at arbejde med de kammermusikalske elemen-

ter såsom samarbejde, præcision, reaktion, periodefornemmelse, koncentrationsevne, indre gehør, mm. Det er ligeledes vigtigt at arbejde med barnets evne til at udtrykke dynamik, tempo, karakter, klang og fraserings.

Herved opbygger barnet et stort udtryksmæssigt og musikermæssigt erfaringsgrundlag, som det bliver i stand til gradvist at koble til selve sammenspillet, så de 2 områder efterhånden "smelter sammen".

PRÆSENTATION AF UNDERVISNINGSMATERIALET

Med udgangspunkt i ovenstående viden om hjernens funktion og mine egne, mangeårige undervisnings-erfaringer har jeg valgt at inddele undervisningsmaterialet i 2 hovedafsnit med fokus på hhv. det udtryksmæssige, skabende og improvisatoriske samt på det rent sammenspils-mæssige.

De 2 områder bør trænes i hver eneste sammenspils-time.

Tag allerede i begyndelsen af undervisningsforløbet udgangspunkt i de lyde/klange/toner, børnene umiddelbart er i stand til at udtrykke på instrumentet, og lad dette udvikle sig i de 2 retninger:

- 1. Lydformning - leg med lyd
- 2. Sammenspil - toner

Bemærk: Mange af øvelserne i bogen kan med få ændringer udføres på diverse Orff- og percussion-instrumenter i undervisningen af forskolehold.

Jeg håber, at materialet vil give inspiration og ideer til, hvordan man kan udvikle sine egne undervisningsmaterialer inden for emnet begynder-sammenspil.

LYDFORMNING - LEG MED LYD

Med udgangspunkt i den eller de klange/lyde, børnene er i stand til at frembringe, fokuseres der på det udtryksmæssige, skabende, legende og improvisatoriske samt på begyndende "læsning" af grafiske partiturer.

Herudover træner barnet det at indgå i et musikalsk samspil med de andre børn i gruppen og gør derigennem erfaringer med bl.a. balancen mellem instrumenterne: Kan jeg høre de andre spille, når jeg selv spiller? Skal jeg indtage solo-rollen eller tutti-rollen? Kan jeg følge og "underordne mig" dirigenten af gruppen? m.m.

Bemærk: Mange af øvelserne kan med få ændringer udføres på diverse Orff- og percussion-instrumenter i undervisningen af forskolehold.

Dette afsnit er inddelt i følgende 4 områder:

A. "DIREKTION" - LYD/STILHED

Når musikeren spiller sammen med andre, kræves der fælles opmærksomhed mod dirigenten.

Følgende øvelser/lege kan anvendes fra allerførste sammenspilstime, og på trods af, at børnene muligvis endnu ikke kan spille "rigtigt", oplever de gennem øvelserne/legene glæden ved at kunne skabe og spille musik sammen.

Øvelserne fokuserer på barnets evne til at følge en leder (dirigent) og reagere instrumentalt på en række forskellige, visuelle signaler.

Gennem øvelserne trænes børnenes evne til at reagere på lyd/stilhed samt at udtrykke forskellige klanglige, dynamiske, fraseringsmæssige og tempo-mæssige karakterer.

Derudover styrkes de kammermusikalske elementer såsom opmærksomhed, præcision, lydhørhed, samarbejde m.m.

Direktionslege med instrumenter:

- [FJERLEGE \(s. 26\)](#)
Fjerleg 1
Fjerleg 2
Fjerleg 3
- [BOLDLEGE \(s. 27\)](#)
Boldleg 1
Boldleg 2
Boldleg 3
- [BEVÆGELSESLIGE \(s. 28\)](#)
Lyd efter bevægelse
Bevægelse efter lyd
- [HULAHOPLEGE \(s. 29\)](#)
Hop efter lyd
Lyd efter hop
"Komposition"
Melodispil

Eksemplerne skal ses som inspiration:

B. GRAFISK PARTITUR

At kunne læse og udføre en orkesterstemme samtidigt med, at musikerens fokus er rettet mod det samlede lydbillede i orkestret, stiller meget store krav.

Det kan variere meget, hvor langt den enkelte instrumentalelev er nået med hensyn til at kunne spille "efter noder". Men det at lære at forstå og spille efter et "skriftsprog" i form af grafiske notationer kan påbegyndes uden yderligere forudsætninger fra den allerførste sammenspilstime.

Gennem øvelser/lege med grafisk notation vil barnet få trænet en lang række vigtige områder, som senere vil komme det til gode i sammenspilssituationer.

Øvelserne/legene vil forberede senere nodelæsning og træne barnet i at orientere sig i et "nodebillede" med hensyn til læseretning, læsehastighed, afkodning/forståelse af symboler for frasering, dynamiske udsving og tempo m.m.

Det vil med andre ord forberede barnet på at kunne læse og forstå "budskabet" i "rigtige" noder/partiturer.

Anvendelsen af grafiske notationer kan pege i 2 retninger, som begge løbende bør inddrages i undervisningen:

1. Fra notation til lyd
2. Fra lyd til notation

Dvs. at undervisningen bør give barnet mulighed for både at lære at læse og spille efter en given notation og at lære at blive i stand til at nedskrive egne notationer af det hørte.

Barnet får derved redskaber til at kunne notere og fastholde egne kompositoriske ideer og giver det mulighed for at videreformidle disse til de andre på holdet.

Herved stimuleres barnets fantasi og trang til at udtrykke sig musikalsk.

De følgende øvelser/lege giver mulighed for at anvende alle de toner/lyde/effekter, instrumentet kan frembringe.

Der er ligeledes mulighed for at kombinere med andre typer instrumenter (Orff-instrumenter og percussion), andre lydkilder (af ikke-instrumental art) samt krops- og stemmelyde.

Øvelserne/legene indeholder træning af mange af musikkens elementer: Rytme, melodi, klang, karakter, spillemåde.

- **"HVORDAN ER VEJRET I DAG" (s. 32)**

Instrumentleg 1
Instrumentleg 2

- **"ALLE OS I VORES KLASSE" (s. 34)**

Instrumentleg 1
Instrumentleg 2 (diktat)

- **"EN MÆRK'LIG FYR" (s. 36)**

- **OM AT KOMPONERE EN LYDHISTORIE MED BØRN – FORSLAG TIL ARBEJDSPROCES (s. 37)**

Eksemplerne skal ses som inspiration:

C. IMPROVISATION

Uanset hvor lidt barnet er i stand til at beherske instrumentet, er det vigtigt at give det oplevelsen af selv at kunne skabe musik i nuet.

I de følgende aktiviteter er der lagt fokus på at træne barnets musikalske selvtillid og skabertrang med fri udfoldelse med alle de lyde, instrumentet kan frembringe inden for aftalte rammer som f.eks. form- og periode.

Øvelserne styrker barnets evne til at udtrykke musikalske karakterer uden store krav om perfektionisme m.h.t. tonens klang.

- **"SAMTALE"-ØVELSER (s. 38)**
Klappeleg
Stemmeleg
Instrumentleg
"Samtalen" (solo/tutti)
"Interviewet" (solo/solo)
"Skænderiet" (solo/solo)
- **"ØPPE I KASTANJEN" (s. 41)**
- **"BRUG NU DIN FANTASI" (s. 42)**
- **IMPROVISATIONSØVELSER MED STOPUR (s. 43)**
Fælles improvisation
Solo-improvisation
Improvisations-rondo
- **SAMARBEJDSØVELSE MED INSTRUMENTER (s. 45)**

Eksemplerne skal ses som inspiration

D. PAUSESPIL

Hvis børnene endnu ikke er i stand til at spille eksakte melodier, er det alligevel muligt at give dem en oplevelse af at kunne spille "rigtigt" ved at anvende sange og remser med indbyggede pauser, hvori der kan laves lyde/toner efter nærmere aftalte rammer. Disse rammer kan f.eks. være en bestemt rytme, der udføres efter aftalte regler om f.eks. dynamik og fordeling af/i instrumentgrupper, herunder mulighed for solospil. Børnene kan derved være med til at arrangere satsen og at føle ejerskab over den.

Det er en god ide at tage børnene med i en vurdering af, hvornår satsen lykkes, hvad der klinger bedst, hvad der evt. skal trænes yderligere, og hvad der evt. skal ændres. Herved trænes børnenes kritiske sans, og de lærer at få en holdning til det, de spiller.

Fig. satser viser eksempler på hhv. sange, remser og lydhistorier, der alle kræver fokus på reaktion, præcision, parathed, samarbejde, lydhørhed og samarbejde.

- **"VI SI'R GODDAG OG HEJ MED DIG" (s. 46)**
Bevægelsesleg
Instrumentleg
- **"KOEN HAR FIRE BEN" (s. 48)**
Instrumentleg 1
Instrumentleg 2
Instrumentleg 3
Instrumentleg 4
- **"DIG OG MIG OG VI TO" (s. 50)**
Niveau 1
Niveau 2
Niveau 3
- **"JENS HANSENS BONDEGÅRD" (s. 53)**
- **"LILLE IB OG DE TRE SMÅ BJØRNEUNGER" (s. 54)**
Bevægelsesleg
Instrumentleg

Eksemplerne skal ses som inspiration

DEL 2

SAMMENSPIL - TONER

Med udgangspunkt i den eller de få toner, børnene er i stand til at frembringe, opbygges der en gradvis progression, hvor børnene gennem sammenspillet løbende træner spilleteknik, begyndende nodelæsning og oplevelsen af at være musiker.

Materialets progression er følgende:

1 tone:

Ekkospil på en tone (rytmisk)
"Orgelpunkt" til lærerens akkompagnement

Få toner:

Begyndende nodelæsning
Enkelt sammenspil med læreren

Flere toner:

Sammenspil efter nodelæsning

Efterhånden, som barnet opbygger et spilleteknisk overskud, kan øvede fokusområder fra afsnittet "Lydformning – leg med lyd" inddrages i sammenspillet, således at barnets trang og evne til at forfine både klang og udtryk udvikles.

Da det primære fokus i dette materiale som tidligere nævnt er at give inspiration til den "gråzone", der ligger før barnets mere sikre beherskelse af eget instrument, har jeg valgt ikke at præsentere en lang række færdige sammenspilsarrangementer, da disse findes i mange andre udgivelser.

Bemærk: Mange af øvelserne/satserne kan udføres på diverse Orff-instrumenter i undervisningen af forskolehold.

Dette afsnit er inddelt i følgende 4 områder, der gradvist danner en progression fra en enkelt tone til mange toner.

A. SATSSPIL UDEN NODER

I de følgende satser vil barnet gennem samspillet med læreren få oplevelsen af at spille "rigtigt" på trods af, at det endnu kun behersker en enkelt eller ganske få toner på dets eget instrument.

Følgende satser træner bl.a. barnets form- og periodefornemmelse samt lytteevne:

a) Satser med én tone (orgelpunkt)

- ["OPPE PÅ SLOTTET" \(S. 56\)](#)
- ["KINASANG" \(S. 58\)](#)
- ["SJASK, SJASK REGNER" \(S. 60\)](#)
- ["MED VOR KOP SI'R VI SKÅL" \(S. 62\)](#)
- ["PÅ STRANDEN" \(S. 64\)](#)

b) Satser med flere toner

- ["BALLONTUREN" \(S. 65\)](#)
- ["VIPPEN" \(S. 67\)](#)
- ["JEG ER EN INDIANERDRENG" \(S. 68\)](#)

B. GEHØRSPIL (EKKO)

Det er vigtigt, at barnet ofte får mulighed for at lytte til lærerens eget spil, for gennem imitation af både rytme, melodi og klang lærer barnet meget om at musicere – en lærdom, der er bedst at tilegne sig gennem "learning by doing" fremfor for mange mundtlige forklaringer.

Følgende sange/øvelser træner både det indre gehør, periodefornemmelsen og koncentrationsevnen.

a) Rytmer:

- ["NOGLE RYTMER ER KORTE" \(S. 70\)](#)
Klappeekko
Instrumentekko
- ["VIL DU, VIL DU" \(S. 72\)](#)

b) Melodi:

- ["NOGLE TONER ER DYBE" \(S. 74\)](#)
Ekkosang
Gehørspil

C. NODESPIL

Det er en god idé at anvende forenklede notationsformer, når børnene skal til at lære at spille efter noder.

Dette gælder både rytmelæsning og melodilæsning. Nedenfor ses en lang række ideer til anvendelse af hhv. RYTMKORT og NODEKORT.

NODEKORTENE giver stor mulighed for at arrangere satser med forskellige sværhedsgrader i de forskellige instrumenter og dermed at tilgodese det enkelte barns behov.

Udover præsentation af materialerne er der eksempler på anvendelsen af disse i forbindelse med sange og øvelser samt links til print af hhv. RYTMKORT og NODEKORT til egen undervisning.

Rytmer:

- [RYTMKORT TIL PRINT \(S. 76\)](#)
- ["NOGLE RYTMER ER KORTE" \(S. 78\)](#)

Melodi:

- [OM FORENKLEDE NOTATIONSFORMER GENERELT \(S. 80\)](#)
- [NODEKORT - PRÆSENTATION \(S. 81\)](#)
- [NODEKORT TIL PRINT \(S. 84\)](#)
- [SANGE MED ENKLE AKKORDRUNDGANGE \(S. 86\)](#)
- [IDEER TIL ØVELSER MED NODEKORT - ÉNSTEMMIGE ØVELSER \(S. 100\)](#)
- [IDEER TIL ØVELSER MED NODEKORT - FLERSTEMMIGE ØVELSER \(S. 101\)](#)
- ["NOGLE TONER ER DYBE" \(S. 102\)](#)
- ["VIL DU, VIL DU" \(S. 103\)](#)
Instrumentleg 1
Instrumentleg 2

D. PARTITURSPIL

For at hjælpe børnene til bedre at overskue og spille efter et partitur er det en meget god ide først at arbejde grovmotorisk og rumligt med enkeltelementer fra satsen, f.eks. toneskift, form, puls og rytme. Derved lagres en kropslig hukommelse, der umiddelbart kan overføres til instrumentet.

Bevidsthed og overblik over toneskift i en sats kan først trænes grovmotorisk og rumligt ved f.eks. at klappe forskellige steder på kroppen, der rumligt passer med tonernes relative højde, f.eks. klap på hoved og skuldre.

Der bliver derved lagret en kropslig hukommelse af tonehøjde og struktur.

Bevidsthed om satsens form kan trænes ved at anvende satsens melodi i forbindelse med sanglege/danse.

For at træne en ensartet og stabil puls i sammenspillet er det vigtigt først at opleve pulsen grovmotorisk gennem gang, klap, dans m.m. (evt. til lærerens instrumentalspil eller til børnenes egen sang).

På samme måde kan enkle rytmefigurer fra sammenspilssatsen først trænes grovmotorisk gennem klap/stamp for derefter at blive udført finmotorisk på instrumentet.

Generelt er det meget vigtigt, at børnene altid er i stand til at kunne synge den pågældende sang/instrumentalstemme, idet der herved lagres en musikalsk oplevelse (analog) af satsen frem for at gå direkte til en mere "matematisk" forklaring og indstudering af satsen (digital).

En sats med forskellige indsatser, rytmer samt toneskift kan med stor fordel trænes først ved at lade grupper af børn stå på gulvet og udføre aftalte bevægelser, der passer til hver enkel stemmegruppe. Herved får alle børn en rumlig, visuel og auditiv oplevelse af hele satsens struktur og kompleksitet, som er en stor hjælp til det senere sammenspil. Børnene træner herved deres evne til ikke blot at høre deres egen instrumentalstemme, men at være opmærksomme på sammenspilssatsen som helhed.

Se f.eks. legeforslagene til hver af de nedenstående sange:

- **"HVOR ER VORES KOKOSNØD" (S. 104)**

Instrumentleg
Sammenspilssats

- **"SØRØVERSANG" (S. 108)**

Bevægelsesleg
Sammenspilssats. Niveau 1
Sammenspilssats. Niveau 2
Sammenspilssats. Niveau 3

- **"TUMBA" (S. 116)**

Bevægelsesleg
Bevægelses-/gætteleg
Sammenspilssats. Niveau 1
Sammenspilssats. Niveau 2

- **"VI ER MANGE"/"JUGO" (S. 120)**

Bevægelsesleg
Sammenspilssats. Niveau 1
Sammenspilssats. Niveau 2

- **MELODISPIL: OVERSIGT OVER MELODIER MED FÅ TONER (S. 126)**

OM DEN PRAKTISKE PLANLÆGNING AF UNDERVISNINGEN

- **IDEER TIL ARRANGEMENT OG VARIATIONER AF EN SATS (S. 129)**

- **LIDT TANKER OMKRING... (S. 130)**

Planlægning af sammenspilslektioner
Indstudering

LYD- FORM- NING

LEG MED LYD

"DIREKTION" DIREKTIONSLEGE MED INSTRUMENTER LYD/STILHED

Fjerlege

Legeideer: Kirsten Nielsen

Rekvisitter:

Et antal dun/fjer i forskellige farver (kan købes i hobbyforretninger).

Opstilling:

Alle sidder i en meget stor kreds med eget instrument.

FJERLEG 1

Legebeskrivelse:

Læreren eller et barn står på gulvet i midten af kredsen og kaster en fjer.

I samme øjeblik fjerens rammer gulvet, spiller alle én kort lyd eller aftalt tone på instrumentet.

FJERLEG 2

Legebeskrivelse:

Læreren eller et barn står på gulvet i midten af kredsen og kaster en fjer.

I samme øjeblik fjerens er i luften, begynder alle at spille en vedvarende lyd eller aftalt tone på deres instrument. Tonen holdes, så længe fjerens daler, og standser præcist, når fjerens rammer gulvet.

FJERLEG 3

Legebeskrivelse:

Børnene inddeles i 2 hold, og de 2 ovenstående lege kombineres således:

Hold 1: Børn med (mulighed for) kortklingende instrumenter spiller i det øjeblik, fjerens rammer gulvet (f.eks. guitar, pizzicatospil på strygeinstrumenter, staccato på klaveret).

Hold 2: Børn med langtklingende instrumenter (f.eks. blæse- og strygeinstrumenter) spiller, mens fjerens daler gennem luften, og standser tonen i samme øjeblik, fjerens rammer gulvet.

Variationer:

Der er mulighed for at variere ovenstående lege på mange måder - inddrag gerne børnene i denne proces:

- Inddel børnene i instrumentgrupper, der spiller til hver deres farve fjer.
- Inddel børnene i grupper, der spiller på hver deres aftalte tone, således at der f.eks. spilles en 3-klang frem for en tilfældig lyd.
- Aftal, at en bestemt farve er "stum" eller "giftig", så ingen spiller til den.

Boldlege

Legeideer: Kirsten Nielsen

Rekvisitter:

1-2 mellemstore bolde, der hopper godt.

Opstilling:

Alle sidder i en meget stor kreds med eget instrument.

BOLDLEG 1

Legebeskrivelse:

1 bold.

Læreren eller et barn (dirigent) står på gulvet i midten af kredsen og kaster en bold mod gulvet.

Børnene i kredsen akkompagnerer boldens accelererende hop med en lyd eller aftalt tone.

Akkompagnementet stopper, hvis dirigenten griber bolden i luften.

Hvis bolden triller hen ad gulvet, kan der akkompagneres med en lang tone.

Variation:

Inddel børnene i grupper, der spiller hver deres aftalte tone, således at der f.eks. spilles en 3-klang frem for en tilfældig lyd.

BOLDLEG 2

Legebeskrivelse:

2 bolde (i 2 forskellige farver).

Børnene inddelles i 2 instrumentgrupper, der spiller til hver deres bold.

Læreren eller 1-2 børn (dirigenter) står på gulvet i midten af kredsen og kaster boldene mod gulvet.

Øvelsen kan f.eks. varieres ved at:

- veksle mellem at kaste boldene samtidigt og på skift
- lade den ene bold hoppe (staccato), mens den anden triller (legato)

Variation:

Inddel børnene i grupper, der spiller hver deres aftalte tone, således at der f.eks. spilles en 3-klang frem for en tilfældig lyd

BOLDLEG 3

Legebeskrivelse:

Lav en lille "komposition" ved at inddele instrumenterne i 3-4 grupper, der spiller efter hhv. dun/fjer (se Fjerlege) og bolde. Lad flere børn hjælpe med at kaste.

Bevægelseslege

Legeideer: Kirsten Nielsen

LYD EFTER BEVÆGELSE

Opstilling:

Alle sidder i en meget stor kreds med eget instrument.

Legebeskrivelse:

Inde i kredsen laver læreren eller et barn (dirigent) en bevægelsesimprovisation og forsøger at inddrage forskellige typer bevægelse, mens alle i kredsen spiller til og klangligt/rytmisk beskriver dansen.

Spil gerne utraditionelle lyde på instrumenterne.

Start evt. først med kun at spille til føddernes bevægelser:

- Gå, løbe, liste, hoppe, standse. Fokuser på præcisionen hos både danser og musikere.
- Fokuser også på stilhed ("generalpause"), når danseren står stille.

Efterhånden kan mere finmotoriske bevægelser inddrages i legen:

- Vippe med tæerne, svinge med armene, nikke med hovedet, osv.
- Fokuser på tydelig forskel mellem glidende bevægelser (legato) og "kantede" bevægelser (staccato).
- Fokuser på tydelighed hos danseren (undgå flere bevægelser på én gang).

Tag en snak om, hvad der fungerer bedst i samspillet mellem danser og musikere, så man undgår en konstant "lydmasse" uden nuancer (f.eks. fokus på pauser).

Lad børnene være med til at udvikle og afprøve ideer, f.eks. ideer til inddeling i hold, der spiller til forskellige kropsdele, solo-spil m.m.

BEVÆGELSE EFTER LYD

Opstilling:

Læreren eller et barn sidder med eget instrument. Resten af gruppen står spredt på gulvet uden instrumenter.

Legebeskrivelse:

Læreren/barnet (dirigent) spiller på eget instrument (gerne utraditionelle lyde), mens de andre danser/bevæger sig og beskriver musikken med kroppen.

Fokuser på tydelighed hos musikeren: Spil kun ét musikalsk udtryk ad gangen, fokuser på tydelige dynamiske og tempomæssige forskelle samt på forskellen på legato og staccato.

Tag en snak om, hvad der fungerer bedst i samspillet mellem musiker og dansere (f.eks. fokus på pauser).

Hulahop-lege

Legeideer: Kirsten Nielsen

HOP EFTER LYD

melodi: Ukendt
tekst: Kirsten Nielsen

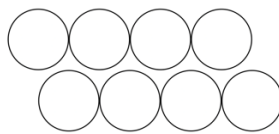

Rekvisitter:

8 hulahopringer/tøndebånd (små)

Opstilling:

Alle sidder i en stor kreds med eget instrument. De 8 ringe lægges i "slalom" på gulvet:

Legebeskrivelse:

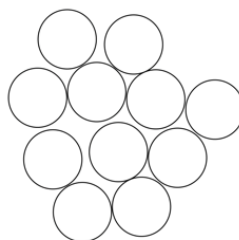
Ét barn ad gangen hopper i slalom i puls ned gennem alle ringene, mens de øvrige børn:

- spiller en lyd/aftalt tone for hvert hop.
- spiller sangrytmen til "Hop, hop rundt i ring" på én, aftalt tone.
- spiller sangen "Hop, hop rundt i ring" [2 toner].

LYD EFTER HOP

Rekvisitter:

Et antal hulahopringer/tøndebånd (små).

"DIREKTION" LYD/STILHED

Opstilling:

Alle sidder i en stor kreds med eget instrument. Ringene lægges spredt på gulvet:

Legebeskrivelse:

Et barn hopper fra ring til ring i eget, frit tempo.

De øvrige børn akkompagnerer hvert hop med en kort, frit valgt tone på instrumentet.

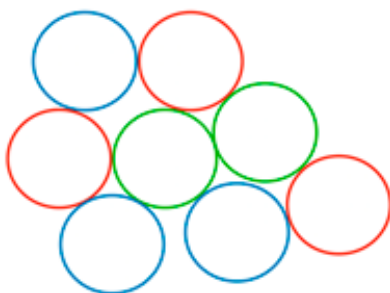
Variationer:

- Alle spiller den samme, aftalte tone.
- Børnene deles i 2 hold, der spiller hver deres tone.
- Børnene deles i 3 hold, der spiller hver deres tone (3-klang) m.m.
- Udnævn en "stum" ring (ingen spiller), en forte-ring (tonen spilles kraftigt), en piano-ring (tonen spilles svagt) m.m.
- Lad børnene udvælge en ring hver. De må kun spille, når der hoppes i deres egen ring. Tonegentagelse vises ved flere hop i den samme ring.
- Lad børnene være med til at finde på variationer, og snak med dem om, hvad der fungerer og lyder bedst.

"KOMPOSITION"

Rekvisitter:

Et antal hulahopringer/tøndebånd (små) i 2-3 forskellige farver.

Opstilling:

Alle sidder i en stor kreds med eget instrument. Ringene lægges spredt på gulvet:

Legebeskrivelse:

Hver farve repræsenterer en aftalt tone på instrumentet.

Et barn hopper frit fra ring til ring i eget tempo. De øvrige børn akkompagnerer hvert hop med den aftalte tone. Tonegentagelser vises ved flere hop i den samme ring.

Variationer:

- Spil samklange (et ben i hver sin ring på samme tid). Hvilke samklange klinger godt?
- Varier melodien rytme, så der ikke kun hoppes i puls (dette kræver lidt øvelse).
- Tonegentagelser vises ved flere hop i den samme ring

Kan børnene endnu ikke spille flere toner på instrumentet, kan de enkelte toner (farver) deles ud på de forskellige instrumentgrupper.

MELODISPIL

Rekvisitter:

2 hulahopringe/tøndebånd (små) i 2 forskellige farver.

Opstilling:

Alle sidder i en stor kreds med eget instrument. Ringene lægges, så de rører hinanden:

Legebeskrivelse:

De to ringe/farver repræsenterer hver en tone i en lille terts.

Læreren eller et barn hopper en kendt 2-tonig melodi i ringene, f.eks. **"Hop, hop rundt i ring"** (se ovenfor), mens de andre børn spiller til.

Variation:

Læg 3 ringe i 3 forskellige farver, så de rører ved hinanden:

Læreren eller et barn hopper en kendt 3-tonig melodi i ringene, f.eks. **"Stille nu"**, mens de andre børn spiller til:

Melodi: Oluf Ring

Tekst: F.J. Ring

GRAFISK PARTITUR

Hvordan er vejret i dag?

musik: Benedicte Riis
tekst: Kirsten Nielsen efter Benedicte Riis
legeideer: Kirsten Nielsen

A musical score for a song. It consists of three staves of music in G major (one sharp) and 4/4 time. The lyrics are written below the notes. Chords are indicated by letters above the staves: F, Bb, C, F, Bb, C, F.

Hvor - dan er vej - ret i dag? Er det
sol - skin, regn el - ler tor - den? Hvor - dan er vej - ret i dag,
for det ly - der så - dan her?

Forslag til ændret tekst:

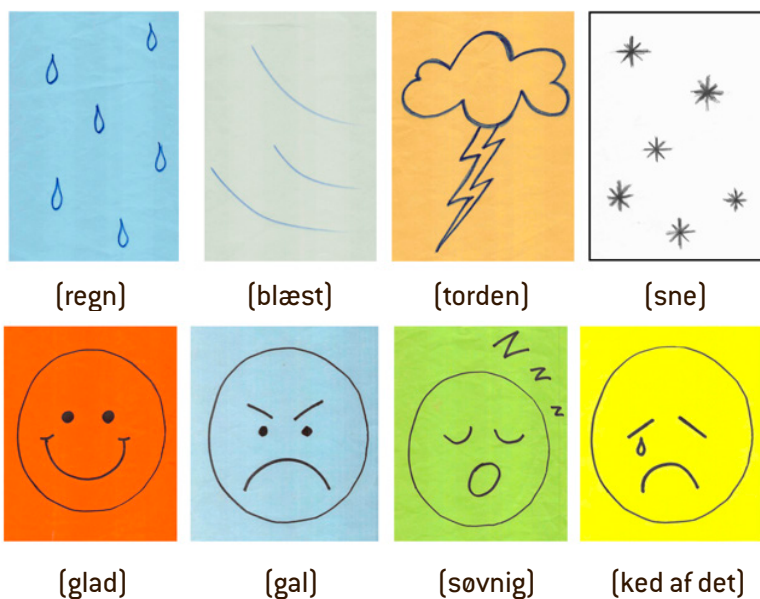
"Hvordan er humøret i dag? Er du glad eller gal eller søvnig?"

"Hvordan er humøret i dag, for det lyder sådan her?"

INSTRUMENTLEG 1

Rekvisitter:

Et antal tegninger af forskellige slags vejr eller ansigter, f.eks.:

Opstilling:

Alle sidder i halvkreds med eget instrument. Et barn sidder foran kredsen med 3 tegninger (front mod hinanden).

Legebeskrivelse:

Mens sangen synges, lægger barnet en af de tre tegninger på gulvet.

Efter sangen "spilles" den pågældende tegning af alle i kredsen. Sangen synges igen, en ny tegning lægges på gulvet, osv.

Variation:

Tre tegninger vælges. Et barn vender ryggen til kredsen (drejer en halv omgang på stolen). Mens sangen synges, lægges en af de tre tegninger på gulvet. Efter sangen spiller et barn til den pågældende tegning. Barnet med ryggen til gætter, hvilken tegning der blev spillet.

Bemærk:

Før legene leges, er det vigtigt, at samtlige tegninger afprøves af alle.

INSTRUMENTLEG 2

Rekvisitter:

Et antal tegninger af forskellige slags vejr eller ansigter (se ovenfor). Evt. "lærer-tyggegummi".

Legebeskrivelse:

Børnene placerer tegningerne efter hinanden på gulvet eller på tavlen, således at de danner et grafisk partitur. Spil "kompositionen", og lad børnene skiftes til at "dirigere" satsen (pege) samt finde på forskellige variationer vedr. valg af instrumenter, opbygning af "satsen", osv.

Bemærk:

Før legen leges, er det vigtigt, at samtlige tegninger afprøves af alle.

Alle os i vores klasse

musik: Poul Kjøller
tekst: Ole Grøn
legeideer: Kirsten Nielsen

Swing

G G⁷ C D⁷ x3 G Break

Al - le os i vo - res klas - se
fin - der al - tid en gri - mas - se
der ka' pas - se til en rig - tig

SUR/GLAD/TRIST

INSTRUMENTLEG 1

Rekvisitter:

Tegninger af forskellige slags ansigter/karakterer, f.eks.:

Opstilling:

Alle sidder i kreds med eget instrument. Samtlige tegninger lægges på gulvet.

Legebeskrivelse:

Sangen synges/spilles. Undlad at synge/spille den sidste tone i sangen (t. 7). I break'et "spiller" et barn en af tegningerne. Hvilken?

Bemærk:

Før legen leges, er det vigtigt, at samtlige tegninger afprøves af alle.

INSTRUMENTLEG 2 ("diktat")

Rekvisitter:

2 sæt tegninger af de forskellige slags ansigter/karakterer (se ovenfor).

Opstilling:

Alle sidder i kreds med eget instrument og det ene sæt tegninger liggende på gulvet foran.

1-2 børn vender ryggen til kredsen (drejer en halv omgang på stolen) med det andet sæt tegninger liggende foran sig.

Legebeskrivelse:

Sangen synges/spilles et antal gange uden ophold. Efter hvert vers "spiller" et barn efter en tegning. Børnene, der sidder omvendt på stolen, forsøger at lytte sig til, hvilke tegninger der spilles, hvorefter de lægger de valgte tegninger på en række.

Herefter vises resultatet.

Bemærk:

Før legen leges, er det vigtigt, at samtlige tegninger afprøves af alle.

En mærk'lig fyr

musik: Preben Lund Sørensen og Lars Bonde

tekst: Kirsten Nielsen efter Torben Bunk

legeideer: Kirsten Nielsen

Musical score for the song 'En mærk'lig fyr'. The score is written on two staves in treble clef with a key signature of one flat (Bb) and a common time signature (C). The melody is simple, using quarter and eighth notes. Chords are indicated above the staff: F, C7, Bb, C7, F, C7 on the first line, and Bb, C7, F, C7, Bb, C7, F on the second line. The lyrics are written below the staff.

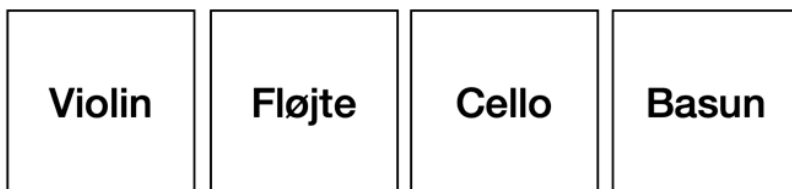
For - le - den så jeg en mærk'-lig fyr. Den lød - som no-get fra et

e - ven-tyr. Må-ske en o-bo el-ler vi - o-lin? Hør' her!

INSTRUMENTLEG

Rekvisitter:

Et antal sedler, hvorpå der er skrevet navnene på de instrumenter, der er repræsenteret på sammenspilsholdet.

Eller:

I stedet for at skrive navnene kan børnene tegne de forskellige instrumenter på sedlerne.

Opstilling:

Alle sidder i en halvkreds med eget instrument.

1-2 af børnene vender ryggen til kredsen (drejer en halv omgang på stolen) med tegningerne liggende foran sig på gulvet.

Legebeskrivelse:

Sangen synges/spilles et antal gange uden ophold. I løbet af verset peger læreren på et af børnene, der herefter spiller en lille improvisation i break'et (der må gerne spilles lidt utraditionelt!). Barnet/børnene, der sidder med ryggen mod de andre, forsøger at lytte sig til, hvilket instrument der spiller, hvorefter de lægger den valgte seddel på gulvet.

Efter et antal gennemsyngninger/-spilninger vises resultatet.

Sværhedsgraden kan gradvist udvides således:

- Leg legen uden sedler/tegninger, så børnene derved skal huske instrumenternes rækkefølge udenad.
- Lad 2 (-3!) instrumenter spille samtidigt i break'et. Det er en sjov udfordring at kunne skelne de forskellige instrumenters klang fra hinanden.

OM AT KOMPONERE EN LYDHISTORIE MED BØRN

Forslag til arbejdsproces

Legeide: Kirsten Nielsen

MÅL:

- *Udforskning og afprøvning af instrumentets klanglige muligheder og effekter.*
- *Stimulering af barnets fantasi og koncentration.*
- *Afprøvning af forskellige spilleteknikker.*

Nedenfor er et forslag til en arbejdsproces, hvor børnene inddrages i skabelsen af en historie med udgangspunkt i deres egne instrumenters klanglige muligheder.

Rekvisitter:

Papir, tusch (gerne i forskellige farver).

Opstilling:

Alle sidder i en rundkreds med eget instrument. Er der flere instrumenttyper på holdet, afprøves de et efter et.

Fremgangsmåde:

1. Afprøv instrumentets klangmuligheder og snak om, hvilke associationer I får?
Afprøv både de traditionelle og de utraditionelle muligheder.
Kan instrumentets enkelte dele lave lydeffekter? Kan man banke, kradse, kalde ind i det, osv.?
2. Snak om, hvilke associationer I får til nogle af lydene: Lyder det som en elefant? Et skib, der tuder i havnen? Regnvej? En knirkende dør, der åbner?
3. Udvælg de bedste og mest varierede udtryk.
Lav en enkel tegning på et stykke papir af hver af de bedste associationer, I får.
4. Når I har afprøvet klangmulighederne på alle instrumenttyper på holdet og lavet en tegning til de bedste ideer, laver I nu i fællesskab en historie/handling, der indeholder de udvalgte klange. Tag udgangspunkt i tegningerne.
5. Tegningerne lægges i den valgte rækkefølge på gulvet, og lydene øves.
6. Lav en opførelse, hvor læreren fortæller historien (med dramatisk stemmeføring), mens børnene på skift spiller de valgte klange/lyde.
Aftal regler/tegn for, hvornår lyden starter, og hvornår den slutter (f.eks.: Der må kun spilles, så længe der peges på tegningerne).

Variationer:

- Lad et barn pege på tegningerne.
- Alle lydene spilles i rækkefølge efter tegningerne uden tale! (alle tænker sig til historien). Fokusér på præcision (lyd/stilhed).
- Når historien er kendt, kan et barn genfortælle den (med dramatisk stemmeføring) uden tegninger, mens de andre børn spiller til i pauserne i fortællingen.

IMPROVISATION

"Samtale"-øvelser

Følgende øvelser træner eleverne i at kommunikere med hinanden både uden og med deres instrument.

Klappeleg og Stemmeleg, der ikke bruger instrumenter, træner elevernes evne til at have "noget på hjerte" og at kommunikere det tydeligt til en modtager (øjenkontakt). Disse 2 øvelser er gode som forberedelse til de efterfølgende øvelser.

KLAPPELEG

Opstilling:

Alle danner en større kreds på gulvet.

Legebeskrivelse:

Et klap sendes kredsen rundt fra det ene barn til det næste.

Fokuser på, at det enkelte barn får øjenkontakt med det barn, der skal "modtage" klappet, før klappet sendes af sted.

Afprøv forskellige "klappemåder", f.eks.:

- Langsomt med lang, blød kropsbevægelse (klappet "bæres" kredsen rundt fra det ene barn til næste)
- Så hurtigt som muligt.
- I en langsom, regelmæssig puls (kan evt. støttes af lærerens pulsslag på en tromme.
- På "kryds og tværs" i vilkårlig rækkefølge, som om man spillede volleyball med meget bløde (klappe-) slag.

STEMMELEG

Opstilling:

Alle står i kreds på gulvet.

Legebeskrivelse:

En vokal lyd sendes kredsen rundt fra det ene barn til det næste. Sørg for at lægge meget dramatisk udtryk i den enkelte lyd, f.eks.:

- "Sch!" (aggressivt tyssende, evt. med pegefinger foran munden)
- "Av!" (smertefuldt med forpinte øjne)
- "Åh!" (kærligt, som når man ser en nyfødt kattekilling)
- "Stop så!" (vredt og irettesættende), osv.

INSTRUMENTLEG

Opstilling:

Alle står i kreds på gulvet med eget instrument.

Legebeskrivelse:

En tone på instrumentet sendes kredsen rundt fra det ene barn til det næste. Fokuser på, at det enkelte barn får øjenkontakt med det barn, der skal "modtage" tonen, før tonen spilles.

Variation:

Udfør øvelsen med lukkede øjne.

"SAMTALEN" (solo/tutti)

Opstilling:

Alle står i kreds på gulvet med eget instrument.

Legebeskrivelse:

Læreren spiller et "spørgsmål" til hele gruppen. Alle børnene svarer tilbage på eget instrument "oven i hinanden".

Forsøg at få så meget kommunikation og udtryk ud af øvelsen som muligt ved evt. på forhånd at aftale, hvad samtalen handler om, f.eks.:

- Læreren tigger vedvarende om at få en is, men alle eleverne siger nej!
- Læreren fortæller en hemmelighed, og eleverne svarer tilbage med "store, vantro øjne"-klang i deres instrument.

"INTERVIEWET" (solo/solo)

Opstilling:

Alle står i kreds på gulvet med eget instrument.

Legebeskrivelse:

Læreren stiller sig foran en elev og "laver et interview" med sit eget instrument. Eleven svarer solo. Herefter stiller denne elev sig foran en anden elev og laver et nyt "interview", osv.

Forsøg at få så meget kommunikation og udtryk ud af øvelsen som muligt ved evt. på forhånd at aftale, hvad interviewet "handler om".

Bemærkning:

Der kan være stor forskel på elevernes instrumentale kunnen og deres mod på at spille solo.

Husk, at en enkelt lyd på instrumentet er et fint svar.

IMPROVISATION

"SKÆNDERIET" (solo/solo)

Opstilling:

Alle står i kreds på gulvet med eget instrument.

Legebeskrivelse:

Rollerne som hhv. "skoleinspektøren", "læreren", "konen/manden", "hunden", "katten", "musen", "loppen", "lusen" osv. uddeles, og historien leges:

"Skoleinspektøren" stiller sig foran "læreren" og skælder ud.

"Læreren" svarer klynkende/grædende tilbage.

"Læreren" stiller sig herefter foran "konen/manden" og skælder ud.

"Konen/manden" svarer klynkende/grædende tilbage.

"Konen/manden" skælder herefter ud på "hunden" ... osv.

Lad børnene være med til at beslutte, hvad skænderiet handler om.

Bemærkning:

Legen giver det enkelte barn mulighed for at kommunikere med to kontrasterende udtryk, hhv. aggressivt og klynkende/grædende.

Oppe i kastanjen

musik: L. Christensen og P. Lund

tekst: Torben Bunk

legeideer: Kirsten Nielsen

1 G Em Am⁷ D⁷

Op - pe i ka - stan - jen der sid - der Niels - O - le____

3 G Em Am⁷ D⁷

med en spe - ge - pøl - se og tre styk - ker ost____

5 G Em Am⁷ D⁷ G break

sid - der helt a - le - ne og gum - ler på ma - den_ UHM!

Opstilling:

Alle sidder med eget instrument. Læreren sidder ved klaveret.

Legebeskrivelse:

Sangen synges med klaverakkompagnement. I break'et t. 7-8 spiller "Niels-Ole" en solo. Navnet udskiftes i de følgende vers, så alle børnene får spillet solo.

Brug nu din fantasi

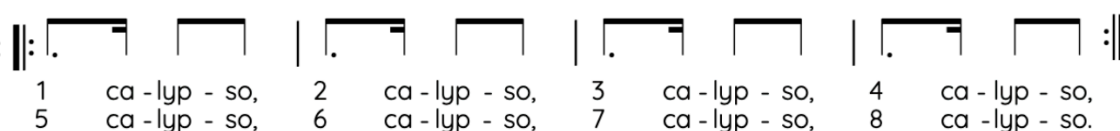
melodi/tekst: efter "Den rytmiske børnesangbog"
legeide: Kirsten Nielsen

A-del:

Hva' det, du spil - ler?_ Brug nu din fan - ta - si,_
så du kan spil - le_ alt det, du tæn - ker in - den - i._

B-del:

1 ca - lyp - so, 2 ca - lyp - so, 3 ca - lyp - so, 4 ca - lyp - so,
5 ca - lyp - so, 6 ca - lyp - so, 7 ca - lyp - so, 8 ca - lyp - so.

Rekvisitter:

2-3 congas.

Opstilling:

Et barn ("lederen") står/sidder med eget instrument.

Læreren og nogle af børnene sidder ved hver deres conga.

De øvrige børn står fordelt på gulvet.

Legebeskrivelse:

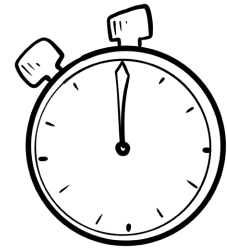
A-del: Sangen synges af alle med klap/slag på congas i pauserne (se i noden).

B-del: Mens congas spiller calypso-rytme (eller pulsspil) i 8 takter, improviserer "lederen" på eget instrument (enten over aftalte toner eller helt frit).

De øvrige børn danser frit på gulvet.

Herefter byttes roller, og legen leges forfra.

Improvisationsøvelser med stopur

FÆLLES IMPROVISATION

Rekvisitter:

Stopur.

Opstilling:

Alle sidder eller står i kreds med eget instrument. Stopuret skal være synligt for alle.

Beskrivelse:

I fællesskab udføres 3 improvisationer à ½ minuts varighed efter flg. regler:

Improvisation 1:

Hver elev må kun spille i alt 3 (selvvalgte) toner/lyde, inden tiden er gået.

Aftal med eleverne, hvordan tonerne skal være, f.eks. 2 lange toner og 1 kort tone el.lign. Den enkelte elev beslutter selv, hvornår tonerne skal spilles.

Improvisation 2:

Hver elev må kun spille i alt 3 (selvvalgte) toner/lyde, inden tiden er gået, men

nu skal alle lytte til hinanden og evt. besvare hinanden impulsivt, dvs. "spille sammen".

Denne øvelse kan også udføres uden stopur og evt. med lukkede øjne.

Improvisation 3:

Hver elev må kun spille i alt 3 (selvvalgte) toner/lyde, inden tiden er gået, men

nu skal alle på forhånd planlægge, hvilke toner, og hvornår han/hun vil spille.

Denne øvelse kan også udføres uden stopur og evt. med lukkede øjne.

Bemærkninger:

Lav en indspilning af alle 3 improvisationer og diskuter med børnene, hvordan de 3 udførelser lød.

Måske kan børnene være med til at udvikle nye regler for improvisationerne?

SOLO-IMPROVISATION

Rekvisitter: Stopur.

Opstilling: Alle sidder eller står i kreds med eget instrument.

Legebeskrivelse:

En elev er solist og spiller solo over aftalt tid (f.eks. 15 sek.).

De andre laver en klangbund, som aftales i fællesskab, f.eks.:

- en klangbund af flydetoner eller
- 2 lange og 1 kort tone eller

Herefter er en ny elev solist, osv.

IMPROVISATION

IMPROVISATIONS-RONDO

Rekvisitter:

Stopur.

Opstilling:

Alle sidder eller står i kreds med eget instrument.

Legebeskrivelse:

I fællesskab aftales et gennemgående ritornel, som spilles af alle, f.eks.:

- en klangbund af flydetoner eller
- et forløb med staccato-toner eller
- en blanding af flydetoner og staccato-toner eller...

Episoderne spilles på skift af de forskellige børn som soloimprovisationer.

Forslag til opbygning:

A-del: Ritornel (15sek.): Tutti

B-del: Episode (15sek.): Soloimprovisation

A-del: Ritornel (15sek.): Tutti

C-del: Episode (15sek.): Soloimprovisation

A-del: Ritornel (15sek.): Tutti

D-del: Episode (15sek.): Soloimprovisation

A-del: Ritornel (15sek.): Tutti

OSV.

Bemærk:

Husk at en rondo altid skal slutte med ritornellet (A-del).

Samarbejdsøvelse med instrumenter

Legeide: Kirsten Nielsen

Opstilling:

Alle står i kreds med eget instrument.

Legebeskrivelse:

På et aftalt signal (evt. et lille nik fra læreren) går børnene ét ad gangen i vilkårlig rækkefølge ind i midten af kredsen og spiller en solo (det kan evt. blot være få toner), hvorefter det roligt stiller sig ud i kredsen igen.

Umiddelbart herefter går et andet barn ind i midten og spiller en improvisation.

Inden legen starter, aftales flg. regler (som skal overholdes):

- Der må kun være ét barn inde i kredsen ad gangen.
Går der 2 børn ind på én gang, må de begge uden ord gå tilbage i kredsen uden at nå at spille. Herefter kan et nyt barn gå ind i midten.
- Der skal hele tiden være et barn inde i midten af kredsen, dvs. man må ikke stå og vente på hinanden ude i kredsen.
- Man må ikke snakke.
- Man skal gå roligt og lydløst ind og ud igen.
- Det gælder ikke om hverken at være den første eller den sidste.
- Længden på improvisationen bestemmes suverænt af det enkelte barn.

Bemærkninger:

Denne leg træner børnenes opmærksomhed og parathed.

De træner at lade andre "komme til", men også til selv at træde til og "være på" med en soloimprovisation.

PAUSESPIL

Vi si'r goddag og hej med dig

*melodi: ukendt
tekst: Vibeke Byriel
legeide: Kirsten Nielsen*

4/4 time signature, key of G major. The score consists of three staves. The first staff has two measures with lyrics 'Vi si'r god - dag' and 'og hej med dig!'. The second staff has four measures with lyrics 'Vi si'r god - dag' and 'og hej med dig!'. The third staff has two measures with lyrics 'dag' and 'og hej med dig!'. Chords are indicated above the notes: G, D, G7, C, Cm, D, G.

Vi si'r god - dag og hej med dig! Vi si'r god - dag og hej med dig!

dig! Vi si'r god - dag og går ned. og går ned og går ned, vi si'r god-

dag og hej med dig!

BEVÆGELSESLÆG

Opstilling:

Alle står i kreds.

Legebeskrivelse:

- t. 1- 4: Klap i puls med lodrette op-/ned-bevægelser (som når man børster krummer af håndfladerne).
- t. 5-6: Gå langsomt ned i knæ med twist-bevægelser i puls.
- t. 7: Klap 2 gange i gulvet med begge hænder i break'et.
- t. 8: Alle rejser sig op igen og klapper 2 gange i egne hænder i break'et.

Bemærk:

Klappene i t. 1-4 kan varieres på mange måder, f.eks.: Klap skiftevis lår og egne hænder, klap i sidemændenes hænder, osv.

INSTRUMENTLEG

Opstilling:

Alle står i kreds. Bag hvert barn står en stol, hvorpå barnets instrument ligger.

Legebeskrivelse:

- t. 1- 4: Alle spiller på f.eks. "luft-guitar" i puls (fagter), mens sangen synges.
De børn, der har en guitar liggende på stolen går ud af kredsen og sætter sig parat med instrumentet.
- t. 5-6: Alle i kredsen går langsomt ned i knæ med twist-bevægelser i puls.
- t. 7: Alle i kredsen klapper 2 gange lydløst i gulvet med begge hænder i break'et, mens børnene med guitarerne spiller 2 x strum.
- t. 8: Alle rejser sig op igen og klapper lydløst 2 gange i egne hænder i break'et, mens børnene med guitarerne spiller 2 x strum.

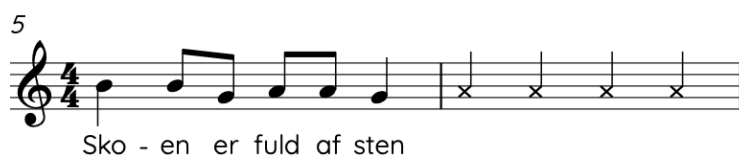
"Guitar-børnene" bliver siddende på stolene. Sangen starter forfra med et nyt "luft-instrument", således at alle til sidst sidder på stolene og spiller med i break'ene.

Bemærk:

Spillebevægelserne (fagterne) i t. 1-4 kan evt. starte 2 takter, før sangen sætter ind (forspill), så børnene har bedre tid til at nå at sætte sig med instrumentet.

Koen har fire ben

*musik: Benedicte Riis
tekst: Birgitte Momme efter Benedicte Riis
legeideer: Kirsten Nielsen*

INSTRUMENTLEG 1

Opstilling:

Alle sidder i kreds med eget instrument.

Legebeskrivelse:

Sangen synges af læreren (og de børn, der har overskud til det).

Alle instrumenter spiller på de 4 pulsslag i t. 2, 4 og 6.

INSTRUMENTLEG 2

Opstilling:

Alle sidder i kreds med eget instrument.

Legebeskrivelse:

Sangen synges af læreren (og de børn, der har overskud til det).

Alle instrumenter spiller på pulsslagene i t. 2, 4 og 6 – dog aftales der forinden, at f.eks. 3-tallene er "giftige" og ikke må spilles, at 2- og 4-tallene er "giftige", osv.

INSTRUMENTLEG 3

Opstilling:

Alle sidder i kreds med eget instrument. Børnene inddeles i 3 grupper.

Legebeskrivelse:

Sangen synges af læreren (og de børn, der har overskud til det).

Gruppe 1 spiller alle 4 pulsslag i t. 2

Gruppe 2 spiller alle 4 pulsslag i t. 4

Gruppe 3 spiller alle 4 pulsslag i t. 6

I de følgende gennemspilninger kan holdene bytte takter.

INSTRUMENTLEG 4

Opstilling:

Alle sidder i kreds med eget instrument. Børnene inddeles i 4 grupper.

Legebeskrivelse:

Sangen synges af læreren (og de børn, der har overskud til det).

Hver instrumentgruppe spiller på enten 1-, 2-, 3- eller 4-tallet i t. 2, 4 og 6.

I de følgende gennemspilninger kan holdene bytte tal. (Svært!).

Dig og mig og vi to (niveau 1)

arrangement: Kirsten Nielsen

[Instrumentgruppe A:] [Instrumentgruppe A:]

4/4
Dig og mig og vi to sej-led' i en træ-sko.

[Instrumentgruppe B:] [Instrumentgruppe B:]

Da vi kom til Lan-ge-land, var vor træ-sko fuld af vand.

[Instrumentgruppe C:] [Instrumentgruppe C:]

Da vi kom til Rom, var vor træ-sko tom!

Opstilling:

Alle sidder i kreds med eget instrument. Børnene inddeles i 3 hold (A, B og C).

Beskrivelse:

Remsen siges rytmisk af alle. Efter hver sætning indsættes en ekstra takt, hvori der spilles 4 pulsslag af hhv. instrumentgruppe A, B eller C (se node).

Instrumentgrupperne kan spille unisont, to-stemmigt eller i tre-klang.

Inddel evt. grupperne efter instrumenttyper: Træblæsere, messingblæsere, strygeinstrumenter osv., eller lad børnene inddele grupperne efter, hvilke samklange de godt kan lide.

Dig og mig og vi to (niveau 2)

arrangement: Kirsten Nielsen

Evt. **C⁷**

4/4

Dig og mig og vi to [Instr. A:] sej-led' i en træ-sko. [Instr. A:]

F⁷ **C⁷**

Da vi kom til Lan-ge-land, [Instr. B:] var vor træ-sko fuld af vand. [Instr. B:]

G⁷ **F⁷** **C⁷** **G⁷**

Da vi kom til Rom, [Instr. C:] var vor træ-sko tom! [Instr. C:]

Opstilling:

Alle sidder i kreds med eget instrument. Børnene inddeles i 3 hold (A, B og C).

Beskrivelse:

Remsen siges rytmisk af alle.

Efter hver sætning indsættes en ekstra takt, hvori instrumentgrupperne imiterer remsens tekstrytme.

Instrumentgrupperne kan spille unisont, to-stemmigt eller i tre-klang.

Udfør evt. remsen i swingrytme, og akkompagner satsen med et 12-takters bluesskema spillet på klaver eller guitar.

Dig og mig og vi to (niveau 3)

arrangement: Kirsten Nielsen

The musical score is written on three staves, each corresponding to a line of lyrics. The first staff starts with a 4/4 time signature and a key signature of one sharp (F#). The lyrics are "Dig og mig og vi to" and "sej-led' i en træ-sko." The second staff continues the lyrics "Da vi kom til Lan-ge-land," and "var vor træ-sko fuld af vand." The third staff continues "Da vi kom til Rom," and "var vor træ-sko tom!" The score includes various musical notations such as chords (G, C, D), rests, and specific instrument instructions in brackets.

Staff 1: Evt. G. [2 Instr. i tertser, f.eks. g og h]. [Glissader, f.eks. træktrumpet].
 Dig og mig og vi to sej-led' i en træ-sko.

Staff 2: C. [En lang tone, f.eks. violin (hele buen)]. (g). G. [En lang tone, f.eks. violin (hele buen)]. [Instr. m. klapper, f.eks. sax, obo, tværføjte].
 Da vi kom til Lan-ge-land, var vor træ-sko fuld af vand.

Staff 3: D. C. [Guitar: fingerspil m. 2 fingre (tonen e)]. G. [Klaver: treklange med 2 hænder].
 Da vi kom til Rom, var vor træ-sko tom!

Opstilling:

Alle sidder i kreds med eget instrument.

Beskrivelse:

Remsen siges i swingrytme. Efter hver sætning indsættes en ekstra takt, hvori en instrumenttype har en aftalt "solo".

Remsen akkompagneres med et 12-takters bluesskema spillet på klaver eller guitar.

Bemærkninger:

Før remsen udføres, øves de forskellige spillemåder og lydeffekter.

Forsøg evt. sammen med børnene at finde frem til spillemåder, der beskriver teksten.

Jens Hansens Bondegård

*melodi: England
tekst: Otto Leisner
legeide: Kirsten Nielsen*

Jens Han-sen har en bon-de-gård, li-rum, la-rum, lej. Og

på den gård der var en hest, li-rum, la-rum, lej. Der var

(prrr) her, det var (prrr) der, (prrr) her (prrr) der, al-le vej-ne (prrr). Jens

Han-sen har en bon-de-gård, li-rum, la-rum, lej,

Opstilling:

Alle sidder med eget instrument. Læreren sidder ved klaveret.

Legebeskrivelse:

- Instrumenternes klange/lyde diskuteres. Hvilket instrument kan lyde som f.eks. en hest? - en ko? - en kat? - en and? - en hund? - et får? osv.
- Sangen synges med klaverakkompagnement i A-delen.

B-delen synges uden klaverakkompagnement, og dyrelydene i sangen erstattes af lyde på de aftalte instrumenter.

Øv først sangen med klap på alle dyrelydene, så børnene bliver sikre på indsatserne.

Bemærkninger:

Slut evt. sangen af med et slutvers, hvor alle "dyrene" på bondegården spiller på én gang: "- og på den gård der var en masse dyr...".

Lille Ib og de tre små bjørneunger

Historie: trad

"**Lille Ib** går i børnehave, og der hørte han en kammerat fortælle om **de tre små bjørneunger**, han havde set i Zoologisk Have. **Lille Ib** syntes, det lød meget spændende.

Da **Lille Ib** om eftermiddagen blev hentet af sin **far**, fortalte han om de **tre små bjørne**, og han spurgte, om ikke også han måtte komme i Zoologisk Have for at se **de tre små bjørneunger**?

Far sagde, at det skulle de tale med **mor** om. De snakkede længe frem og tilbage og blev til sidst enige med **Lille Ib** om, at de om søndagen ville tage i Zoologisk have for at se **de tre små bjørneunger**.

Lille Ib kunne næsten ikke vente, til det blev søndag, så han gik og plagede sin **mor** og **far**, om det da ikke snart blev søndag, så de kunne besøge **de tre små bjørne**.

Endelig blev det søndag, og **Lille Ib** var meget glad! **Mor** og **far** smurte en dejlig madpakke til **Lille Ib** og til sig selv. Endelig var de færdige og klar til at køre. **Lille Ib** steg hurtigt ind i bilen og råbte på sin **far** og **mor**: "Jeg er klar til at køre! Skynd jer nu, **mor** og **far**, så vi kan komme hurtigt af sted". Og nu var **mor** og **far** klar til at køre. Da de kom til Zoologisk have, havde **Lille Ib** slet ikke tid til at se de andre dyr, men ville kun hen til **de tre små bjørneunger**. **Mor** og **far** gik med hen til buret, hvor de **tre små bjørne** var. Og hvor var de dog søde og dejlige, **de tre små bjørneunger**!

Nu havde **Lille Ib** endelig set **de tre små bjørne** sammen med sin **far** og **mor**, og han kunne fortælle i børnehaven, at han også havde været i Zoologisk Have for at se **de tre små bjørneunger**.

Denne historie er skrevet af **Lille Ib** og hans **mor** og hans **far**. Og jeg skal hilse og sige fra **Lille Ib**, at den også er skrevet af **de tre små bjørneunger**!"

BEVÆGELSESLÆG (den "kendte" udgave)

Opstilling:

6 børn fra holdet danner en gruppe: "**Lille Ib**", "**mor**" og "**far**" (3 børn sidder hver på en stol)
"**De tre små bjørneunger**" (3 børn står bag stolene).

Er der flere børn på holdet, kan nogle af rollerne fordobles, eller der kan laves flere grupper.

Legebeskrivelse:

Historien læses højt med stor dramatik i stemmen.

Husk at holde en lille pause, hver gang et rollenavn er blevet nævnt.

Når et barn hører sit eget rollenavn blive læst op, løber det i en stor bue hele vejen rundt om de andre og placerer sig igen på egen plads.

Når barnet er kommet på plads igen, fortsætter oplæsningen af historien.

INSTRUMENTLEG

legeide: Kirsten Nielsen

Opstilling:

6 børn fra holdet danner en gruppe: "Lille Ib", "Mor", "Far" og "De tre små bjørneunger".
Er der flere børn på holdet, kan nogle af rollerne fordobles.

Alle sidder på en stol med eget instrument.

Legebeskrivelse:

I fællesskab med børnene finder I frem til en række "ledemotiver", der karakteriserer de pågældende roller i historien. Vælg evt. instrumenttyper, der passer til rollerne.
Et motiv kan bestå af en aftalt lyd, tone, rytme eller melodi afhængigt af børnenes instrumentale kunnen.

Historien læses højt med stor dramatik i stemmen.

Husk at holde en lille pause, hver gang et rollenavn er blevet nævnt.

Når et barn hører sit eget rollenavn blive læst op, spiller det det aftalte "ledemotiv" på instrumentet.

Variation:

Byt rundt på rollerne og find nye motiver, der passer til det enkelte barns kunnen og instrumentets muligheder.

Lad evt. et barn være oplæser og deltag selv i legen som musiker.

SAMMEN- SPIL TONER

SATSSPIL UDEN NODER

Oppe på slottet

melodi: Judith Hedager

tekst: Kirsten Nielsen efter Judith Hedager

legeide: Kirsten Nielsen

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, 4/4 time. It consists of two main sections, A and B, each with two staves of music. Chords are indicated by letters above the notes. Section A starts with a C major chord and ends with an E minor chord. Section B starts with a C major chord and ends with a G7 chord. The lyrics are written below the notes.

A

C G F C C Em
Op - pe på slot - tet der hol - der vi fest.. Al - le er gla - de og
F C C -/B -/A -/G
Pe - ter er gæst.. Da - gen lang og nat - ten med dan - ser vi i ring, så
F -/E -/D G G⁷
hø - rer vi fløj - ten, som spil - ler dis - se ting:_____

B

C G C C/G C G
Tra - la - la- la.....
C C/G C
G⁷

Rekvisitter:

Stole, instrumenter og klaver.

Opstilling:

Alle står i kreds. Bag hvert barn står en stol, hvorpå barnets instrument ligger.

Legebeskrivelse:

A-del: Sangen synges, mens alle danser sidetrin i puls. Når "Peter" (barnets navn) nævnes i teksten, går "Peter" ud af kredsen og sætter sig med sit instrument.

B-del: "Peter" spiller tonen G (toneartens kvint) i melodien rytme eller i sangens puls til lærerens klaverakkompagnement. Alle andre danser frit rundt i lokalet og danner igen kredsen i slutningen af sangen.

I det næste vers deltager "Peter" igen i dansen, og et nyt barn (og instrument) vælges.

Bemærkninger:

Hvis det er bedre for børnene at spille en anden tone end tonen G, kan klaverakkompagnementet transponeres.

SATSSPIL UDEN NODER

Kinasang

*melodi: Ukendt
tekst: Muriel Hansen
legeideer: Kirsten Nielsen*

The first system of the musical score for 'Kinasang' is written in G major (one flat) and common time (C). It consists of a vocal melody line and a piano accompaniment line. The vocal line begins with a treble clef and a key signature of one flat. The lyrics are: 'Jeg vil gra-ve mig et hul li - ge ned til ki - na. Når jeg når til Ki-na-land, får jeg no'et at grin' a'. Der bor Ying og Yang.' The piano accompaniment line starts with a treble clef and a key signature of one flat. It features a simple harmonic accompaniment with a bass line in the left hand. Chord symbols 'Dm' and 'Am/C' are placed above the piano part. The system ends with a double bar line.

Jeg vil gra-ve mig et hul li - ge ned til ki - na.
Når jeg når til Ki-na-land, får jeg no'et at grin' a'. Der bor Ying og Yang.

Dm Am/C

The second system of the musical score for 'Kinasang' continues the vocal melody and piano accompaniment. The vocal line starts with a treble clef and a key signature of one flat. The lyrics are: 'som jeg ik - ke ken - der, men jeg ved be - stemt, vi bli'r go-de ven - ner!' The piano accompaniment line starts with a treble clef and a key signature of one flat. It features a simple harmonic accompaniment with a bass line in the left hand. Chord symbols 'BbΔ', 'Am', 'Dm', 'Am/C', 'BbΔ', 'Am7', and 'Dm' are placed above the piano part. The system ends with a double bar line.

som jeg ik - ke ken - der, men jeg ved be - stemt, vi bli'r go-de ven - ner!

BbΔ Am Dm Am/C BbΔ Am7 Dm

Opstilling:

Et barn sidder med eget instrument. De øvrige børn står på gulvet. Læreren sidder ved klaveret.

Legebeskrivelse:

Sangen synges til lærerens klaverakkompagnement, mens flg. fagter udføres:

- t. 1-4: Lave store "gravebevægelser" i puls.
- t. 5: Tælle til to ved at pege på fingrene på hhv. "Ying" og "Yang".
- t. 6: Ryste på hovedet i puls.
- t. 7: Vifte "belærende" med pegefingern i puls.
- t. 8: Lægge begge hænder på hjertet og klappe mod brystet i puls.

Læreren gentager klaverakkompagnementet, mens det siddende barn spiller en solo på tonen A (toneartens kvint) i enten puls, i sangens melodirytme eller som fri rytmisk improvisation.

Ovennævnte gentages, indtil alle har haft en solo. Afslut med sangverset.

Bemærkninger:

Hvis det er bedre for børnene at spille en anden tone end tonen A, kan klaverakkompagnementet transponeres.

Sangen er meget velegnet til improvisation over en d-mol-pentaton skala (xylofon eller eget instrument).

SATSSPIL UDEN NODER

Sjask, sjask regner

musik/tekst: Anja Lykke Kuntz

A G A7

Det ba - re sjask, sjask reg - ner, sjask, sjask reg - ner

D7 1. G 2. Fine

sjask, sjask, reg - ner he - le da - gen lang, da - gen lang.

B (Børn spiller)

Kan det ik - ke snart bli - ve sol - skin i - gen?

C G/B Am7 G/B

Kan det ik - ke snart bli - ve sol - skin i - gen?

(Klaver)

D.C. al Fine

Kan det ik - ke snart bli - ve sol - skin i - gen?

C G/B Am7 C/D G

Kan det ik - ke snart bli - ve sol - skin i - gen?

Opstilling:

Børnene sidder med eget instrument. Læreren sidder ved klaveret.

Beskrivelse:

Når alle kender sangen godt, udføres den således:

A-del: Alle synger til klaverakkompagnementet.

B-del: Et barn eller flere børn spiller i puls eller melodirytme til akkompagnementet.

De øvrige børn kan evt. synge med på B-delen.

SATSSPIL UDEN NODER

Med vor krop si'r vi skål

musik/tekst: Anne-Kathrine Johansen og Karina Hørlík

The musical score is written for SATB voices and piano. It is in the key of D major (two sharps) and 4/4 time. The score is divided into four systems, each starting with a measure number (1, 5, 9, 13). The piano accompaniment features a steady eighth-note pattern in the right hand and a simple bass line in the left hand. Chord symbols are provided above the piano staves: A, A/G#, A/G, F#m in the first system; DΔ, DΔ/E, A, D/E in the second; A, A/G#, A/G, F#m in the third; and DΔ, DΔ/E, A, D/E in the fourth. The lyrics are written below the vocal staves.

System 1 (Measures 1-4):
Vocal staves: Rests.
Piano: A, A/G#, A/G, F#m.

System 2 (Measures 5-8):
Vocal staves: Rests.
Piano: DΔ, DΔ/E, A, D/E.

System 3 (Measures 9-12):
Vocal staves: kop si'r vi skål og hej med dig. Når jeg dil - ser så hil - ser du på mig vi skal
Piano: A, A/G#, A/G, F#m.

System 4 (Measures 13-16):
Vocal staves: pus - te | "ka - ka - ven" se - lers gør det ondt | ma - ver; Den er varm (pust)
Piano: DΔ, DΔ/E, A, D/E.

Opstilling:

Børnene sidder med eget instrument. Læreren sidder ved klaveret.

Beskrivelse:

Læreren spiller akkompagnementet.

Når alle kender sangen godt, udføres den af et eller flere børn således:

t. 1-8 (forspil): Et barn (eller en gruppe) spiller.

t. 9-16 (vers): Et nyt barn (eller gruppe) spiller. De øvrige børn kan evt. synge til.

Bemærkninger:

De samme børn kan selvfølgelig spille til både forspil og vers, men det giver en god træning af periodefornemmelsen at uddele rollerne til 2 børn (eller 2 grupper).

Satsen er lavet til spil på tværfløjtemundstykker, men kan fint bruges til andre instrumenter.

SATSSPIL UDEN NODER

På stranden

musik: Henri Bertini
arrangement: Kirsten Nielsen

(Børn)

(Lærer)

p

The musical score is arranged in three systems. Each system consists of three staves: a top staff for children (Børn), a middle staff for the teacher (Lærer), and a bottom staff for piano accompaniment. The key signature is two sharps (F# and C#), and the time signature is 2/4. The first system begins with a piano (p) dynamic marking. The melody for the teacher and piano accompaniment is consistent across all systems, while the children's part varies slightly in the second and third systems. The piece concludes with a double bar line at the end of the third system.

Opstilling:

Børnene sidder med eget instrument. Læreren sidder ved klaveret.

Beskrivelse:

Et eller flere børn eller instrumentgrupper spiller til lærerens akkompagnement.

Bemærkninger:

Spil klaverakkompagnementet med stort dynamisk udtryk og evt. et afsluttende ritardando.
Det vil træne børnenes fraseringssevne og periodefornemmelse.

SATSSPIL UDEN NODER

Ballonturen

*musik: Felix Le Coupe
arrangement: Kirsten Nielsen*

7 Moderato

5

9 *mf* *cresc.*

13 *f*

Opstilling:

Børnene sidder med eget instrument. Læreren sidder ved klaveret.

Beskrivelse:

Niveau 1: Læreren spiller klaversatsen. Melodien akkompagneres af 2 instrumenter/
instrumentgrupper, der spiller i hhv. t. 1-8 og i t. 9-16.

Niveau 2: Hvis børnene behersker begge toner på instrumentet, kan de spille til hele satsen.

Bemærkninger:

Spil klaverakkompagnementet med stort dynamisk udtryk. Det vil træne børnenes fraseringssevne og periodefornemmelse.

SATSSPIL UDEN NODER

Vippen

musik: Cornelius Gurlitt

arrangement: Kirsten Nielsen

The musical score for 'Vippen' is written for three parts: (Børn), (Lærer), and a piano accompaniment. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The score is divided into three sections: A, B, and B'. Section A (Børn) consists of five measures of a simple melody. Section B (Lærer) consists of five measures of a more complex melody. Section B' (Lærer) consists of six measures of a more complex melody. The piano accompaniment consists of two staves, with the left hand playing a simple bass line and the right hand playing a more complex melody. The score is written in a clear, legible font.

Opstilling:

Børnene sidder med eget instrument. Læreren sidder ved klaveret.

Beskrivelse:

Læreren spiller klaversatsen.

Melodien akkompagneres af 2 instrumenter/instrumentgrupper, der spiller på hhv. A- og B-delene.

Bemærkninger:

Spil klaverakkompagnementet med stort dynamisk udtryk og evt. et afsluttende ritardando.

Det vil træne børnenes fraseringssevne og periodefornemmelse.

Jeg er en indianerdreng

melodi/tekst: fra "Så går vi i gang"
legeide: Kirsten Nielsen

BEVÆGELSESLÆG MED INSTRUMENTER

Rekvisitter:

Et antal congas/trommer svarende til det halve antal børn på holdet.

Opstilling:

Børnene deles i 2 hold.

Hold 1 står i kreds uden om alle congas/trommer, der er placeret i en lille, tæt kreds midt på gulvet.
Hold 2 sidder med egne instrumenter.

Legebeskrivelse:

Vers: Hold 1 står stille og klapper skiftevis på lår og i hænder i puls, mens sangen synges.
Hold 2 akkompagnerer sangen med flg. akkompagnement:

Mellemspil:

Mens hold 2 holder pause, går hold 1 langsomt i kreds rundt om trommerne. Hvert barn spiller flg. rytme på hver af de første 4 trommer, det passerer:

GEHØRSPIL (EKKO)

Nogle rytmer er korte

melodi: fra "Så går vi i gang"
tekst: Kirsten Nielsen efter "Så går vi i gang"
legeideer: Kirsten Nielsen

G D D

Nog - le ryt - mer er kor - te, an - dre ryt - mer er

G G C

lan - ge. Når du bru - ger dit ø - re, så kan du

G D G

hø - re, hvad jeg klap - per til dig.

*.) spiller

KLAPPE-EKKO

Legebeskrivelse:

Sangen synges af alle.

Efter sangen klapper læreren en rytme over én takt, som gentages af børnene.

Læreren klapper en ny rytme, som gentages af børnene, f.eks.:

Lærer:

Lærer:

Børn:

Børn:

Herefter synges sangen igen, en ny rytme klappes, osv.

Bemærkninger:

Lad evt. børnene på skift klappe de nye rytmer, som efterklappes af alle.

INSTRUMENT-EKKO

Opstilling:

Alle sidder i kreds med eget instrument.

Legebeskrivelse:

Sangen synges af alle.

Efter sangen spiller læreren en rytme på én tone over én takt, som gentages af et af børnene. Læreren spiller en ny rytme, som gentages af et nyt barn.

Herefter synges sangen igen, en ny rytme spilles, osv.

Bemærkninger:

Barnet kan spille den samme tone, som læreren (aftales på forhånd) eller en anden tone, hvis dette greb ligger bedre for barnet (aftal tonen på forhånd, så sangens toneart passer til tonen).

Lad evt. børnene på skift spille en rytme, som efterspilles af et af de andre børn eller læreren.

[Hvis alle skal spille ekko, er det vigtigt at aftale den

GEHØRSPIL (EKKO)

Vil du, vil du

melodi: Danmark
tekst: Erling Bisgaard
legeide: Kirsten Nielsen

Opstilling:

Alle står i kreds med eget instrument.

Legebeskrivelse:

Mens sangen synges, går alle i puls i kreds.

Når sangen er slut, står stopper alle, og et udvalgt barn spiller en selvvalgt rytme à 1 takts varighed.

Hele holdet spiller ekko på egne instrumenter.

Barnet spiller rytmen igen, og hele holdet gentager.

Legen gentages med et nyt barn.

Læreren kan evt. akkompagnere sangen på klaver.

Bemærk:

Hvis ikke børnene er i stand til at gå med instrumentet, sidder alle, mens sangen synges.

Nogle toner er dybe

melodi/tekst: fra "Så går vi i gang"
legeideer: Kirsten Nielsen

G D D

Nog - le to - ner er dy - be, an - dre to - ner er

G G C

hø - je. Når du bru - ger dit ø - re, så kan du

G D G

hø - re, hvad jeg spil - ler til dig.____

EKKOSANG

Legebeskrivelse:

Sangen synges af alle.

Efter sangen synger læreren en lille melodi over én takt, som gentages af børnene.

Læreren synger en ny melodi, som gentages af børnene, f.eks.:

Herefter synges sangen igen af alle, læreren synger en ny, lille melodi, osv.

Bemærkninger:

Lad evt. børnene på skift synge en ny melodi, som gentages af alle.

Anvend kun ganske få toner (evt. kun 2-3), og syng meget gerne på solmisation eller på tonenavne. Synliggør gerne tonernes indbyrdes placering i luften med hånden. Ved solmisation kan der anvendes håndtegn.

GEHØRSPIL

Opstilling: Alle sidder i kreds med eget instrument.

Legebeskrivelse:

Sangen synges af alle.

Efter sangen spiller læreren på sit eget instrument en lille melodi bestående af få, aftalte toner. Melodien gentages af ét af børnene. Læreren spiller en ny melodi, som gentages af et nyt barn.

Herefter synges sangen igen, en ny, lille melodi spilles for, osv.

Rytmekort til print

Det er godt at anvende et rytmesprog, når der arbejdes med rytmer. Det giver mulighed for at læse rytmerne højt og derved støtte den instrumentale udførelse.

Der findes en del forskellige rytmesprog. I min undervisning anvender jeg Émile Chevés rytmesprog, idet dette sprog er gennemført og præcist og kan anvendes fra helt elementært til højt niveau på en måde, som jeg kun finder i dette sprog.

Émile Chevés rytmesprog bygger på 4.-delen som grundpuls og bruger bl.a. flg. benævnelser:

da

di - di

di - ge - di - ge

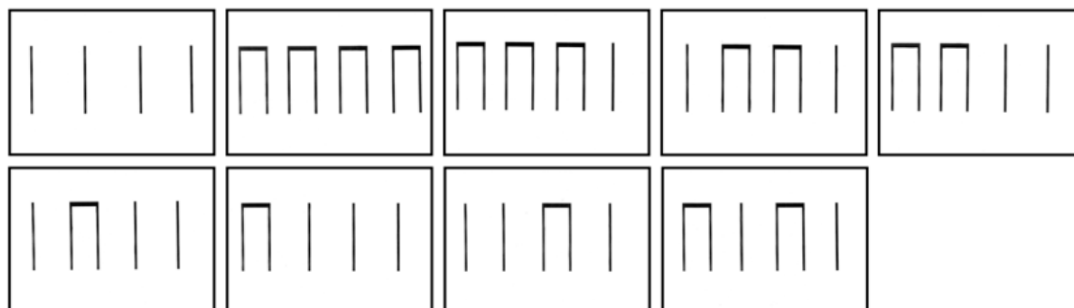

sch

Rytmerne er noteret uden nodehoveder for derved at tydeliggøre nodedegnets 2 "budskaber": Nodehals, bjælke og fane fortæller om, hvor længe tonen skal klinge, mens selve nodehovedet (på nær halv- og helnode) først giver mening, når det placeres i nodesystemet og dermed fortæller, hvor højt/dybt tonen klinger.

RYTMER

De flg. 9 rytmekort består udelukkende af 4.-dele og 8.-dele, da børnenes instrumentale færdigheder endnu ikke gør det muligt for dem at spille 16.-dele.

[Klik for at gå til rytmekortene eller gå til side 140](#)

PAUSER

Rytmerne kan let udvides til også at indeholde 4.dels-pauser:

Nedenfor er der et link til et rytmekort udelukkende bestående af pauser.

Disse pauser kan klippes ud og placeres oven på de ovenstående rytmekort, så der herved kan skabes en lang række rytmevariationer.

[Klik for at gå til pausekortet eller gå til side 150](#)

Nogle rytmer er korte

*melodi: fra "Så går vi i gang".
tekst: Kirsten Nielsen efter "Så går vi i gang"
legeideer: Kirsten Nielsen*

G D D

Nog - le ryt - mer er kor - te, an - dre ryt - mer er

G G C

lan - ge. Når du bru - ger dit ø - re, så kan du

G D G

hø - re, hvad jeg spil - ler til dig.

RYTMELÆSNING

Rekvisitter:

Et antal rytmekort.

Opstilling:

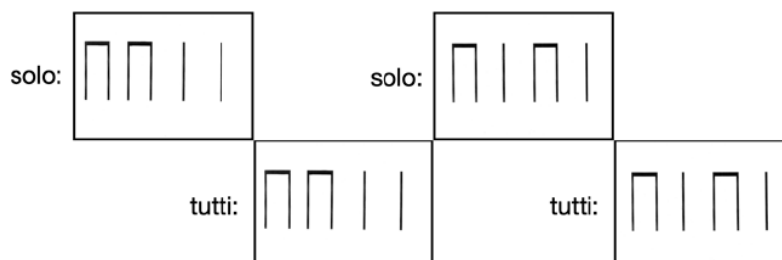
Alle sidder i kreds med eget instrument. Læreren har desuden et antal rytmekort.

Legebeskrivelse:

Sangen synges af alle.

I slutningen af sangen holder læreren et rytmekort frem, som herefter spilles solo af et barn på en aftalt tone (som passer i sangens toneart). Alle gentager denne rytme på samme tone.

Barnet spiller igen rytmen solo, og herefter gentages rytmen af alle, f.eks.:

Herefter synges sangen igen, et nyt rytmekort vises, osv.

VARIATION 1:

Et antal rytmekort ligger på gulvet.

Sangen synges, og herefter spiller et barn et af rytmekortene på en aftalt tone. Alle spiller ekko på samme tone.

Umiddelbart herefter spiller et andet barn et nyt rytmekort, og alle spiller ekko.

Spørgsmål:

- Hvilke to rytmekort blev spillet?
- Hvem kan spille de to kort i sammenhæng og evt. på en anden tone?
- Kan to af børnene spille hver sin rytme på samme tid?
- Kan to af børnene spille de to rytmekort i sammenhæng, men på to forskellige toner (evt. 1.+3. trin eller 3.+5. trin i toneartens skala)?

VARIATION 2:

4 rytmekort lægges frem på en række på gulvet.

Sangen synges, og herefter spiller alle uden ophold de 4 rytmekort på en aftalt tone.

Mens sangen synges igen, bytter læreren rundt på kortene. Et barn spiller de 4 rytmekort solo.

Under næste gennemsyngning byttes rytmekortene igen rundt, hvorefter de spilles af et andet barn, osv.

VARIATION 3:

4 rytmekort lægges frem på en række på gulvet.

Sangen synges, og herefter spiller læreren eller et barn de 4 kort i vilkårlig rækkefølge.

Spørgsmål:

- Hvilken rækkefølge blev rytmekortene spillet i?
- Hvem kan spille de 4 kort i samme rækkefølge (og evt. på en anden tone?).

Om forenklede notationsformer - generelt

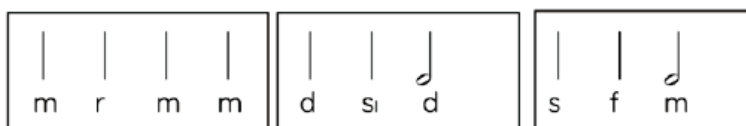
INTRODUKTION TIL NODELÆSNING

Det kan være en god ide at anvende en forenklet notationsform i den fase, hvor børnene er i stand til at læse rytmer, men endnu ikke kan overskue et rigtigt nodebillede.

Når børnene er blevet fortrolige med rytmelæsning af RYTMEKORT, er det let at kombinere dem med et af de 3 nedenstående notationsformer: Bogstavnode-kort, trintalsnode-kort eller tonenavne-kort.

Nedenfor er en kort beskrivelse af disse 3 forenklede notationsformer:

Bogstavnode-kort

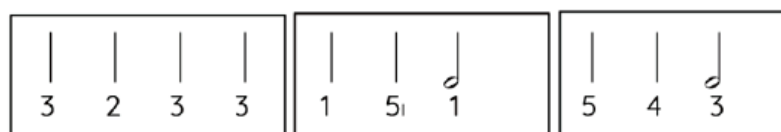

Bogstavnode-kort kombinerer rytme og solmisation.

Sangbare stavelser. Stimulerer grundtonefornemmelsen. Mulighed for støtte via håndtegn.

Relativ notation, dvs. problemfri transponering.

Trintalsnode-kort

Trintalsnode-kort kombinerer rytme og trintal.

Ikke sangbare stavelser. Stimulerer grundtonefornemmelsen (teoretisk). Ikke håndtegn.

Relativ notation, dvs. problemfri transponering. Hurtigt at lære og at forstå.

Tonenavne-kort

Tonenavne-kort kombinerer rytme og tonenavne.

Ingen grundtonefornemmelse.

Absolut notation, dvs. ikke velegnet til transponering.

Hurtigt at lære og at forstå. Er direkte støtte til eksakt nodeindlæring.

Børnene bør dog hurtigt komme i gang med læsning af rigtige noder.

I denne fase er NODEKORT meget anvendelige og giver mulighed for utallige kombinationer, hvor alle elever kan være med uanset nodelæsningsmæssigt niveau.

Læs om nodekort her:

[NODEKORT præsentation \[side 81\]](#)
[NODEKORT til print \[side 132\]](#)

NODEKORT - præsentation

Udviklet af Kirsten Nielsen

Nedenfor præsenteres såkaldte "NODEKORT", som jeg har udviklet i forbindelse med begynderinstrumental-undervisning.

NODEKORT er eksakte noder i nodesystem (inkl. nøgler og fortegn).

Systemet forenkler "springet" til alm. nodelæsning, idet nodebilledet bliver overskueliggjort ved at blive "klippet i stykker" (à 1 takts varighed i 4/4).

NODEKORTENE kan anvendes enkeltvist eller lægges ved siden af hinanden. Hvis de lægges ved siden af hinanden, klippes højre side (se billede):

Herefter placeres NODEKORTENE, så de "overlapper" nøgle/fortegn, og de derved fremstår som et sammenhængende nodebillede, f.eks.:

NODEKORTENE er udviklede, så de bygger over forskellige akkordrundgange (i alt 6 rundgange).

Til hver akkordrundgang hører 8 NODEKORT i forskellige sværhedsgrader, som kan sammensættes og danne et helt nodebillede eller spilles samtidigt som et flerstemmigt akkompagnement.

NODESPIL

NODEKORTENE giver læreren mulighed for at sammensætte arrangementer, der tilgodeser den enkelte elevs niveau, og børnene kan selv være med til at komponere melodier og lave arrangementer til kendte børnesange.

Bemærk:

Samtlige NODEKORT kan transponeres og anvendes i den ønskede toneart.
Det er dermed muligt at anvende NODEKORTENE til transponerende instrumenter.

NODE- KORT

Nodekort til print

På næste side (s. 85) er der links til NODEKORT byggende på 6 forskellige akkordrundgange.

Hvert link indeholder:

- 8 forskellige NODEKORT til den samme akkordrundgang i A4-størrelse til print og anvendelse i undervisningen.
- Liste over sange, der bygger på den pågældende akkordrundgang.

Bemærk:

- Det er muligt at sammensætte NODEKORT med forskellige akkordrundgange og derved lade børnene akkompagnere de fleste, enkle børnesange. Se eksemplet {T T T T | D D T T}.
- Hvert NODEKORT er noteret i G-dur, men kan transponeres og anvendes i den ønskede toneart. Det er dermed også muligt at anvende nodekortene til transponerende instrumenter.
- NODEKORTENE kan klippes til, så de kan lægges i forlængelse af hinanden:

- Det er en god ide at printe NODEKORTENE til de forskellige akkordrundgange på papir i forskellige pastelfarver, så de er lette at kende fra hinanden, f.eks. T T T T (hvid), T D T D (lyseblå), D D T T (lysegrøn) osv.

OVERSIGT OVER NODEKORT:

TTTT

TDTD

DTDT

TTDD

DDTT

TSDT

TTTT|DDTT

(Eksempel på kombination af 2 NODEKORT)

[Gå til side 132 for at finde nodekortene til print](#)

SANGE MED ENKLE AKKORDRUNDGANGE

T T T T

TITEL

Enne nænne ni og ti
Fumlegænger Fumlesen
Gæk gæk gæk
Gå gå rundt i ring
Hej du skomager
Jeg er en indianerdreng
Jeg har fanget mig en myg (kanon)
Kling, klang klokkeklang
Lille hest nu skal du løbe (langsom puls)
Påskeægget
Sakura
Se den fæle heks (kanon)
Skaden sidder på taget (langsom puls)
Solen brænder rød og hed (langsom puls)
Stave, stave steneård (langsom puls)
Sølvhvide birkes land (kanon)
Trille snemænd
Trommesang
Ude i ørkenens sand
Vi er i skole

BOG/HEFTE

Musikalsk legestue
A kom po no
Musikalsk legestue
Musikalsk legestue
Rend og hop 1-2-3
Så går vi i gang
Min næste sangbog
Musikalsk legestue
Kom og syng 1
Musikalsk legestue
A kom po no
Musik i 2. klasse
Kom og syng 1
555 sange
Musikalsk legestue
Lystige børneviser 1
Musikalsk legestue
Musikalsk legestue
Tanta Musica
Xylte

Oversigt over 8 NODEKORT med

T T T T

SANGE MED ENKLE AKKORDRUNDGANGE

T D T D

TITEL

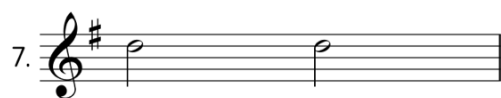
ABC-sangen
Frisk og fro
Lille hest nu skal du løbe
Og hør, lille mor (1. del)
Slæden slingrer (delvist)
Spanske Hans

BOG/HEFTE

De små synger
Musikalsk legestue
Kom og syng 1
De små synger
Håndbog til musikundervisning 2
Musikalsk legestue

Oversigt over 8 NODEKORT med

T D T D

SANGE MED ENKLE AKKORDRUNDGANGE

D T D T

TITEL

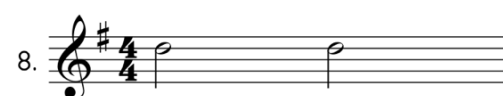
Hinke, løbe, hoppe (langsomt)
Lene har en hat af strå (2. del)

BOG/HEFTE

Hele året rundt
Håndbog til musikundervisning 1

Oversigt over 8 NODEKORT med

D T D T

SANGE MED ENKLE AKKORDRUNDGANGE

T T D D

TITEL

Min ven
Sur, sur, sur (B-del)
Sydhavssang
Æbler eller røde balloner (Æbler der gynger)

BOG/HEFTE

A kom po no
De små synger
Xylte
A kom po no

Oversigt over 8 NODEKORT med

T T D D

SANGE MED ENKLE AKKORDRUNDGANGE

D D T T

TITEL

Forårssol (2. del)
Gøglersang
Lille grå gås (omkvæd)
Små klokkeblomster ringer

BOG/HEFTE

Håndbog til musikundervisning 2
Xylte
De små synger
Kom og syng 1

Oversigt over 8 NODEKORT med

D D T T

SANGE MED ENKLE AKKORDRUNDGANGE

T S D T

TITEL

Det er forår
Du skåning
Fortæl mig, lille drossel
Jamaica farewell
Mette, Mette, Met
Se min kjole
Hvordan bli'r vejret i dag?

BOG/HEFTE

A kom po no
Paraplyen
Vi synger i kor 1
Spil bare løs 3
A kom po no
Håndbog til musikundervisning 1
Musik og sang for en kort og en lang

Oversigt over 8 NODEKORT med

T S D T

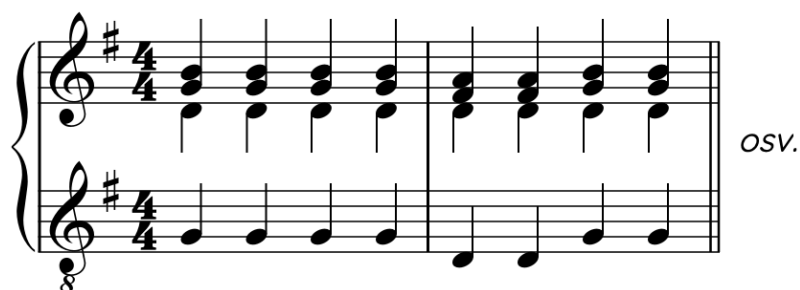

SANGE MED ENKLE AKKORDRUNDGANGE

Eksempel på kombination af

2 NODEKORT

T T T T | D D T T

TITEL

Aramsasa
Come back, Liza
Det regner, det regner
Jeg gik mig ud om kvælden
Kling, klong
Nu kom den fagre sommer
Rosa sad i Rundetårn
Stille nu
Uvejrssang

BOG/HEFTE

Så synger vi 1
Håndbog til musikundervisning 1
Musikbogen 1
Så synger vi 1
Håndbog til musikundervisning 1
Musik for os
Kaperskuden
Håndbog til musikundervisning 1
Ost i nat

Oversigt over 8 sammensatte NODEKORT med

T T T T | D D T T

Idéer til øvelser med NODEKORT

ÉNSTEMMIGE ØVELSER

af Kirsten Nielsen

A. LÆSEØVELSE 1

Ét kort ad gangen vises frem. Kortet synges på solfa, trintal eller tonenavne.
Kortet spilles af alle.

B. LÆSEØVELSE 2

4 kort lægges frem på række på gulvet.
Alle 4 kort spilles uden ophold af et eller flere børn.
Børnene lægger de 4 kort i en ny rækkefølge, som læses, osv.

C. EKKO

Et antal kort lægges frem.
Læreren spiller 1. kort, som imiteres af et eller flere børn. Herefter spilles 2. kort, osv.

D. KOMPOSITION

Børnene sammensætter selv et aftalt antal nodekort og laver deres egen komposition.
Kompositionen spilles og diskuteres.
Skal nogle kort byttes om? Hvad lyder bedst og hvorfor?

E. GENKENDELSE

Forskellige nodekort ligger på gulvet. Et barn eller læreren spiller et eller to nodekort.
Hvilket/hvilke blev spillet?

F. DIKTAT

4 udvalgte nodekort ligger på gulvet.
Læreren spiller de 4 nodekort i vilkårlig rækkefølge. Hvem kan lægge nodekortene i den rigtige rækkefølge?

Idéer til øvelser med NODEKORT

FLERSTEMMIGE ØVELSER

af Kirsten Nielsen

Hvis der anvendes nodekort, der bygger over samme harmonisering, er der utallige variationsmuligheder for flerstemmighed.

Ud over nedenstående øvelser kan børnene sandsynligvis hjælpe med at udvikle flere ideer.

A. "LAGKAGE"

Hvert barn får et nodekort.

1. barn spiller sit eget nodekort, som det herefter repeterer ad lib.

Når 1. barn har spillet sit nodekort én gang, sætter 2. barn ind med sit eget nodekort, som det herefter repeterer ad lib. Således bygges alle nodekort oven på hinanden.

På samme måde kan kortene fjernes ét ad gangen.

Variation:

I stedet for kun at spille efter ét nodekort, kan hvert barn spille efter 2 kort.

B. AKKOMPAGNEMENT

Børnene vælger hver et nodekort. Disse nodekort spilles et antal gange samtidigt og danner akkompagnement til en kendt sang/melodi spillet af læreren eller en elev.

Variation:

Udbyg akkompagnementet ved at kombinere forskellige harmonirundgange, f.eks. A-del: TDTD og B-del: TSDT, således at det passer som akkompagnement til mere "komplicerede" sange/melodier.

C. 2-STEMMIGHED

8 nodekort lægges frem på gulvet i 2 rækker à 4 nodekort lige over hinanden.

Begge rækker spilles på én gang af 2 eller flere børn (2-stemmigt).

D. KANON

Et antal nodekort lægges frem på række.

Kortene spilles i 2-, 3- eller 4-stemmig kanon (ny stemmeindsats efter én takt).

E. IMPROVISATION

Alle spiller flerstemmigt en fast harmoni-rundgang (se C.), mens læreren improviserer frit på sit eget instrument.

Lad evt. børnene på skift improvisere på eget instrument ved f.eks. at begrænse toneomfanget i improvisationen til 2-3 toner.

Nogle toner er dybe

*melodi/tekst: fra "Så går vi i gang"
legeideer: Kirsten Nielsen*

Nog - le to - ner er dy - be, an - dre to - ner er hø - je. Når du bru - ger dit ø - re, så kan du hø - re, hvad jeg spil - ler til dig.____

Opstilling:

Alle sidder i kreds med eget instrument. Læreren har desuden et antal nodekort, som bygger over samme harmonisering, f.eks.:

Legebeskrivelse:

Sangen synges af alle.

I slutningen af sangen holder læreren et nodekort frem, som herefter spilles solo af et barn. Alle gentager den lille melodi på eget instrument.

Uden ophold spiller et andet barn et nyt nodekort, som vises frem. Alle gentager denne melodi.

Der spilles i alt 4 forskellige nodekort, før sangen starter forfra.

Variationer:

1. 4 nodekort lægges frem på en række på gulvet.

Når sangen er sunget, spilles alle 4 kort uden ophold af et eller flere børn.

2. 8 nodekort lægges frem på gulvet i 2 rækker à 4 kort lige over hinanden.

Når sangen er sunget, spilles begge rækker på én gang af 2 eller flere børn (2-stemmigt).

Vil du, vil du

*melodi: Danmark
tekst: Erling Bisgaard
legeideer: Kirsten Nielsen*

INSTRUMENTLEG 1

Rekvisitter:

Et antal nodestativer og nodekort.

Opstilling:

Der placeres et antal nodestativer i en kreds midt på gulvet. På hvert nodestativ lægges et nodekort. Alle sidder med eget instrument i en stor kreds uden om nodestativerne:

Legebeskrivelse:

Mens sangen synges, rejser 1. barn sig med instrumentet og går i puls rundt om nodestativerne. Ved sangens slutning standser det ved et nodestativ, hvor det (så vidt muligt) uden ophold spiller den noterede melodi 2 eller 4 gange (aftales på forhånd).

Sangen synges igen, og barnet går tilbage på sin plads, mens 2. barn rejser sig og går i puls rundt om nodestativerne.

Ved sangens slutning standser det ved et (nyt) nodestativ, ... osv.

INSTRUMENTLEG 2

Rekvisitter:

Et antal nodestativer og nodekort med samme harmonisering.

Opstilling:

I lokalet fordeles et antal nodestativer med nodekort.

Alle står spredt i lokalet med eget instrument.

Legebeskrivelse:

Mens sangen synges, går alle i puls rundt i lokalet i vrimmel.

Ved sangens slutning standser alle ved hver deres nodestativ, hvor de uden ophold spiller de noterede melodier 2 eller 4 gange.

Sangen synges igen, alle går i vrimmel og standser ved et nyt nodestativ, osv.

Hvor er vor's kokosnød

melodi: John Høybye
tekst: Bendt Krøyer
arr./legeidé: Kirsten Nielsen

A Em Am Em

1 I jung - lens vil - de ur - skovs - krat var

5 Em Am Em

a - be - fest for - le - den nat. De

9 Em Bm Em

hop - ped' rundt på kryds og skrå, men

13 Em Bm Em

plud - se - lig gik alt i stå, mens

17 Em D⁷ G

he - le a - be - flok - ken skreg mens

21 C G G/D D G

he - le a - be - flok - ken skreg: _____

B C G D⁷ G

25 Hvor er vor's ko - kos - nød? Hvor er vor's ko - kos - nød?

29 C G D⁷ G

Hvor er vor's sto - re ko - kos - nød?

INSTRUMENTLEG

Rekvisitter:

Alle sidder med eget instrument. Under hver stol ligger et rasleæg.

Legebeskrivelse:

A-del:

- t. 1-16: Melodien spilles af læreren eller synges af alle.
I samtlige breaks spilles således på eget instrument:

- t. 17-20: I break'et t. 20: Alle brøler som aber eller et eller flere instrumenter improviserer et "abebrøl" (lav utraditionel lyd på instrumentet).

- t. 21-24: Alle rejser sig og lægger eget instrument på stolen. Rasleæggene tages lydløst op.

B-del:

- t. 25-32: Alle danser rundt og spiller rasleæg, mens sangen synges. I slutningen af B-delen lægges rasleæggene igen på plads under stolene, og alle sætter sig med eget instrument. Legen leges forfra.

Hvor er vor's kokosnød?

melodi: John Højbye

tekst: Bendt Krøyer

arr.: Kirsten Nielsen

A Em

1.

2.

3.

4.

5.

6.

9 C G Em G C G Em

1.

2.

3.

4.

5.

6.

2

17 Em D7 G C G G/d D G

1. 2. 3. 4. 5. 6.

25 **B** C G D7 G C G D7 G

1. 2. 3. 4. 5. 6.

Sørøversang

melodi/tekst: Kirsten Trolle

legeide: Kirsten Nielsen/Lotte Due Marstal

A Em D

1. Vi er fra det sto - re vand, pas på når vi går i land, vi

3 Em D Em

væl - ter ba - re al - le mand, når vi skal ud og sol - de.

5 **B** Em D Em D Em

He - ja ho. He - ja ho. He - ja ho. He - ja ho.

2. Mon det nu er sodavand, vi får, når vi går i land?
Nej, vi må ha' en ord'ntlig dram, når vi skal ud og solde.

BEVÆGELSESLEG

Rekvisitter:

2 stokke/kosteskafter.

Opstilling:

Stående i kreds med ansigtet mod midten.

2 børn står inde i kredsen med en stok ned langs det ene ben ("træben").

Legebeskrivelse:

1. vers

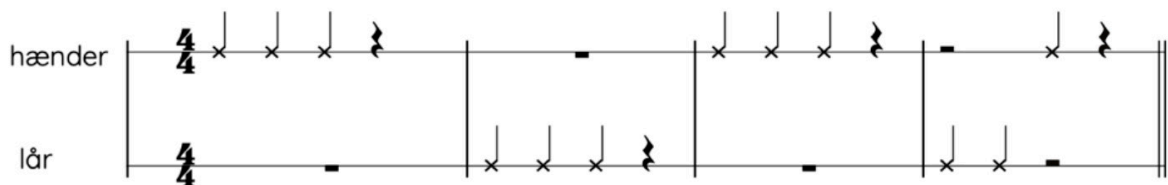
A-del

Mens de 2 børn i midten af kredsen humper rundt med "træben" i ♩ - puls, laver børnene i kredsen flg. bevægelser:

- t. 1: Svinge armene rundt foran kroppen i én stor bevægelse.
- t. 2: Vifte advarende med pegefingeren i ♩ - puls.
- t. 3: "Vælte" fra side til side i langsom ♩ - puls.
- t. 4: Gnide tommelfingeren mod de øvrige fingre på hånden ("gnier-agtigt").

B-del

t. 5-8: Alle i kredsen klapper i melodians rytme:

Børnene i midten holder stokkene mod hinanden på skrå, så de danner et "kryds". Stokkene slås imod hinanden i melodians rytme. Efter hver takt vendes stokkene, så den modsatte hånd er øverst.

Bemærk:

I t. 8 kan stokkene evt. vendes igen midt i takten på "-ho" (forberedelse til akkordskift i spillesats).

2. vers

A-del

De 2 børn i midten af kredsen humper igen rundt med "træben" i ♩ - puls, mens børnene i kredsen laver flg. bevægelser:

- t. 1: Armene foldes spørgende og drillende foran kroppen.
- t. 2: Gå med tunge skridt på stedet, mens hænderne holder på maven.
- t. 3: Drikke af en usynlig flaske.
- t. 4: Gnide tommelfingeren mod de øvrige fingre på hånden ("gnier-agtigt").

B-del

t. 5-8: Som 1. vers.

Sørøversang (1)

melodi: Kirsten Trolle
arr.: Kirsten Nielsen

Forspil

(Sang)

Hold I

Hold II

Em D Em D Em

"He - ja ho! He - ja ho! ho!"

"He - ja ho! "He - ja

5 Em D Em D Em

1.

2.

3.

4.

5.

9 **A** Em D Em D Em

1.

2.

3.

4.

5.

1. Vi er fra det sto- re vand, pas på når vi går i land, vi væl ter ba- re al- le mand, når vi skal ud og sol- de.

111

Sørøversang (2)

melodi: Kirsten Trolle

arr.: Kirsten Nielsen

Forspil/Efterspil

Em D Em D Em Fine

1.

2.

3.

4.

5.

6.

"Hej! Ho! Hej! Hej ho!"

5 **A** Em D Em D Em

1.

2.

3.

4.

5.

6.

9 **B** Em D Em D Em

1. **B** Em D Em D Em

2. Em D Em D Em

3. Em D Em D Em

4. Em D Em D Em

5. Em D Em D Em

6. Em D Em D Em

Sørøversang (3)

melodi: Kirsten Trolle

Forspil

1.

2.

3.

4.

5 A

1.
1. Vi er fra det sto-re vand, pas på når vi går i land, vi væl ter ba-re al-le mand, når vi skal ud og sol-de.

2.

3.

4.

9 B

1.
He - ja ho. He - ja ho. He - ja ho. He - ja ho.

2.

3.

4.

2

Mellemspil

13

1.

2.

3.

4.

15

A

1.

2.

3.

4.

19

B

1.

2.

3.

4.

Tumba

melodi/tekst: israelsk folkemelodi
legeide: Kirsten Nielsen

Dm A⁷ Dm Dm

Tum - ba tum - ba tum - ba tum - ba tum - ba tum - ba. Don don don, di - ri - di - ri don,

4

Gm Dm A⁷ Dm

di - ri di - ri don don, tra la la la la, tra la la la la, tra la la la la la la.

BEVÆGELSESLÆG

Opstilling:

Alle står i kreds med front mod midten. Læreren eller et barn er "leder".

Legebeskrivelse:

t. 1-2: Alle klapper 4 gange i ♩ - puls i sidemændenes hænder (se tegning):

På de næste 2 pulsslæg klappes på egne lår og herefter igen 2 gange i sidemændenes hænder (forberedelse til toneskift i sammenspilssats):

hænder 4/4 x x x x | - x x :|

lår 4/4 - - - - | x x - - :|

t. 3-4: Klap skiftevis på egne lår og i egne hænder i ♩ - puls (start på lårene).

t. 5-6: Alle imiterer "lederens" puls-bevægelser, f.eks.: strække/samle fingrene, ryste hænderne, vrikke med hofterne, osv. (lav både fin- og grovmotoriske bevægelser).

Lad evt. børnene skiftes til at være "leder" (kan udvælges ved øjenkontakt).

Bemærk:

Klappebevægelserne i t. 3-4 kan varieres og udbygges (afhængigt af børnenes niveau).

Tumba

*melodi/tekst: israelsk folkemelodi
legeide: Kirsten Nielsen*

Dm A⁷ Dm Dm

Tum - ba tum - ba tum - ba tum - ba tum - ba tum - ba tum - ba. Don don don, di - ri - di - ri don,

4

Gm Dm A⁷ Dm

di - ri di - ri don don, tra la la la la, tra la la la la, tra la la la la la la.

BEVÆGELSE-/GÆTTELEG

Opstilling:

2 rækker over for hinanden.

Legebeskrivelse:

- t. 1-2: "Afrikansk krigerdans": Sideløbstrin til højre i ♩ - puls (dvs. de 2 rækker bevæger sig i hver sin retning). Klap på lårene på hvert pulsslag.
- t. 1-2 (rep.): Sideløbstrin tilbage på plads.
- t. 3-4: "Kinesiske kvinder": De 2 rækker går frem mod hinanden på tå i ♩ - puls med stive bevægelser og strittende fingre.
- t. 5-6: "Russerdans": De 2 rækker danser væk fra hinanden med korslagte arme og "kosak-trin".

Variation 1:

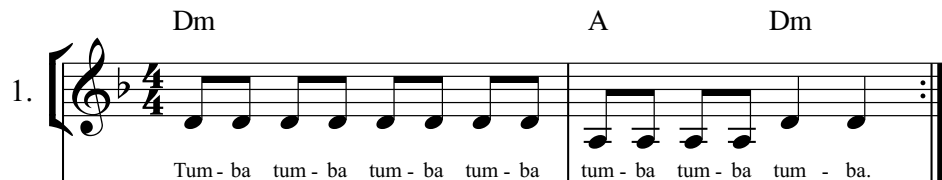
Del børnene i 3 hold (3 "lande"), der danser til hver deres tema.

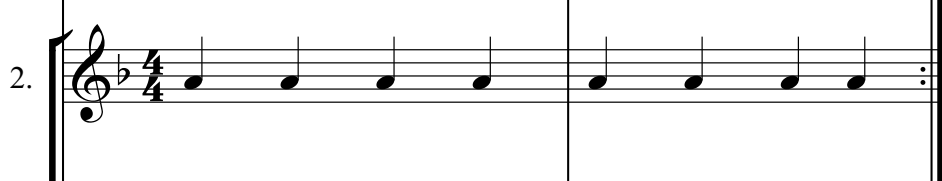
Variation 2:

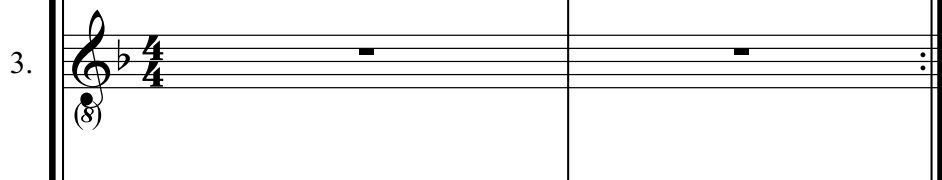
Spil de tre temaer ("lande") i vilkårlig rækkefølge, og lad børnene reagere på det, de hører, ved at danse som beskrevet ovenfor.

Tumba (1)

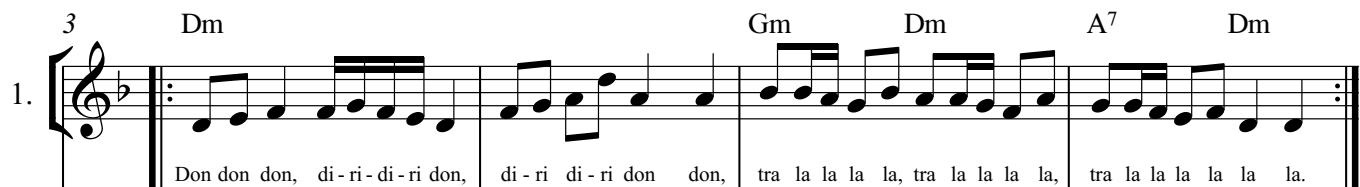
melodi: Ukendt
arr.: Kirsten Nielsen

1.

2.

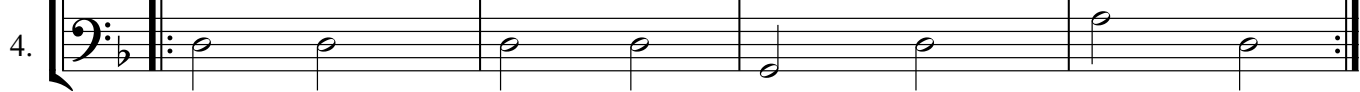
3.

4.

3 1.

2.

3.

4.

Tumba (2)

melodi: Ukendt
arr.: Kirsten Nielsen

1. 2. 3. 4. 5. 6.

Dm A Dm

3. 4. 5. 6.

Dm Gm Dm A⁷ Dm

Vi er mange / Jugo

melodi: Jugoslavien
legeide: Kirsten Nielsen

A

Em B Em B Em Fine

Vi er man-ge, og vi skal på rej-se. Ud i ver-den vi dra-ger af sted.

9 **B**

Em B Em D 1.G B 2.G

Af - ri - ka og Ki-na og A - me-ri-ka, Rus - land ja, vi rej-ser jor-den rundt. rundt. Tra la

18 **C**

G D

la la la la la la la la la la. Tra la la la la la la la la la la la la

25 1.G 2. G B D.C. al Fine

la. Tra la la.

BEVÆGELSESLÆG

Rekvisitter:

Et antal vimpler (blomsterpinde med lange silkebånd) svarende til antallet på holdet.

Opstilling:

Alle står i kreds med en vimpler i den ene hånd.

Legebeskrivelse:

A-del

t. 1-8: Mens sangen synges, laver alle bølge-bevægelser med vimplerne i puls ("vi tegner bjergtoppene og bølgerne i det fjerne").

B-del

t. 9-16: Alle laver store cirkel-bevægelser over hovedet ("vi tegner hele jordkloden").

C-del

t. 17-24: Alle løber frit rundt i lokalet og vifter med vimplen på forskellige måder ("vi rejser af sted ud i den store verden").

Vær tilbage på egen plads, inden sangen synges forfra.

Bemærk:

Lad også børnene være med til at finde på forskellige måder at bruge vimplerne på.

Vi er mange (1)

melodi: Jugoslavien
arr.: Kirsten Nielsen

1. **Em** Fine

Vi er man- ge, og vi skal på rej- se. Ud i ver- den vi dra- ger af sted.

2. **Em**

3. **Em**

4. **Em**

5. **Em**

9 **Em** **D** 1.G 2.G

Af - ri - ka og Ki- na og A - me-ri- ka, Rus- land ja, vi rej- ser jor- den rundt. rundt. Tra la

2. **Em**

3. **Em**

4. **Em**

5. **Em**

1.

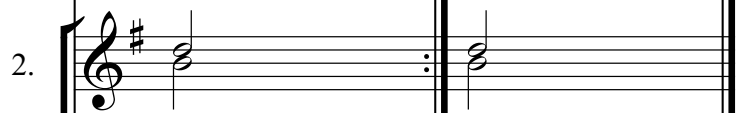
2.

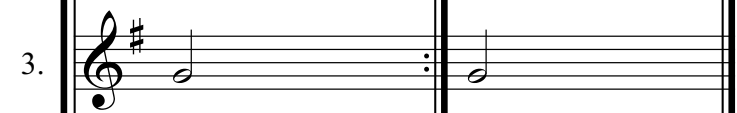
3.

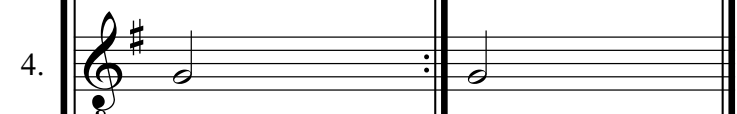
4.

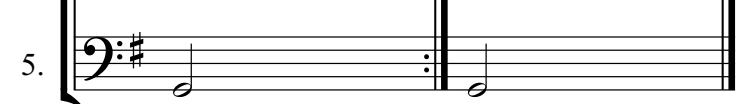
5.

1.

2.

3.

4.

5.

Vi er mange (2)

melodi: Jugoslavien
arr.: Kirsten Nielsen

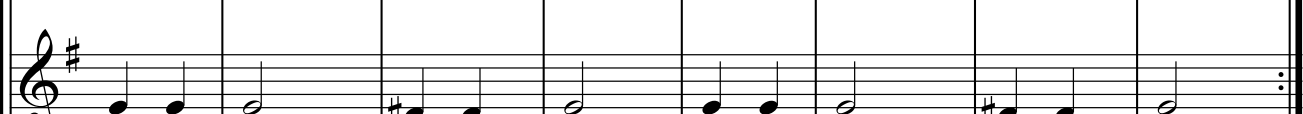
Forspil

1.

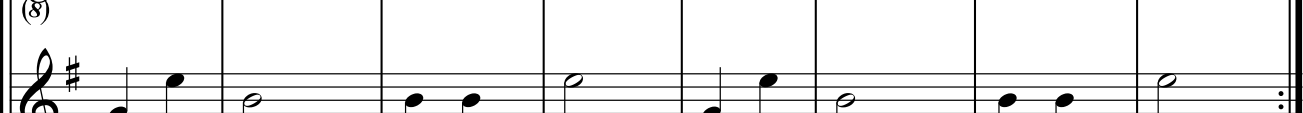
5 **A** Em H Em H Em Fine

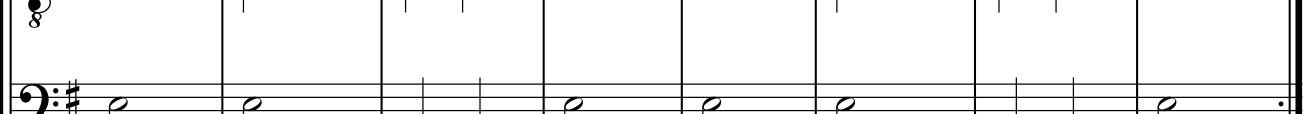
1.

2.

3.

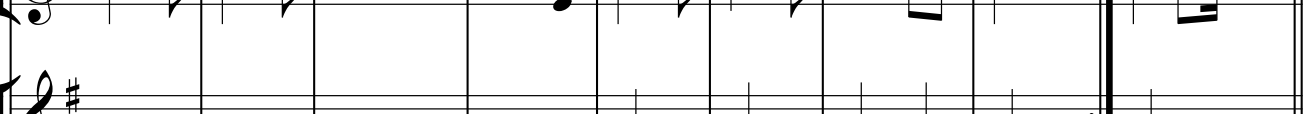
4.

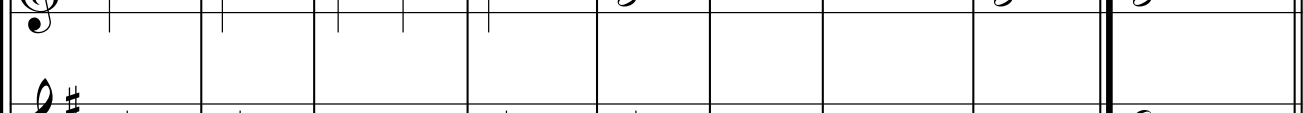
5.

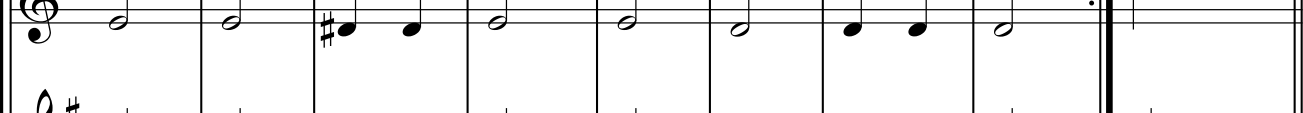
6.

13 **B** Em H Em D 1.G 2.G

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Musical score for a 6-part ensemble, measures 1-7. The score is written for six staves, numbered 1 to 6. The key signature is one sharp (F#). The first staff (1.) has a treble clef and a key signature of one sharp. The second staff (2.) has a treble clef and a key signature of one sharp. The third staff (3.) has a treble clef and a key signature of one sharp. The fourth staff (4.) has a treble clef and a key signature of one sharp. The fifth staff (5.) has a treble clef and a key signature of one sharp. The sixth staff (6.) has a bass clef and a key signature of one sharp. The score is divided into measures 1 through 7. Above the first staff, the notes G and D are written above the first and fourth measures respectively. Above the fifth staff, the notes G, G, G, D, D, D, and D are written above measures 1 through 7 respectively. The first staff (1.) contains a melody of eighth and quarter notes. The second staff (2.) contains a melody of quarter and half notes. The third staff (3.) contains a melody of eighth and quarter notes. The fourth staff (4.) contains a melody of quarter and half notes. The fifth staff (5.) contains a melody of quarter and half notes. The sixth staff (6.) contains a melody of quarter and half notes.

Musical score for a 6-part ensemble, measures 8-9. The score is written for six staves, numbered 1 to 6. The key signature is one sharp (F#). The first staff (1.) has a treble clef and a key signature of one sharp. The second staff (2.) has a treble clef and a key signature of one sharp. The third staff (3.) has a treble clef and a key signature of one sharp. The fourth staff (4.) has a treble clef and a key signature of one sharp. The fifth staff (5.) has a treble clef and a key signature of one sharp. The sixth staff (6.) has a bass clef and a key signature of one sharp. The score is divided into measures 8 and 9. Above the first staff, the notes 1. G and 2. G are written above measures 8 and 9 respectively. Above the first staff, the notes D.C. al Fine are written above measure 9. Above the fifth staff, the notes G and H⁷ are written above measures 8 and 9 respectively. The first staff (1.) contains a melody of quarter and half notes. The second staff (2.) contains a melody of quarter and half notes. The third staff (3.) contains a melody of quarter and half notes. The fourth staff (4.) contains a melody of quarter and half notes. The fifth staff (5.) contains a melody of quarter and half notes. The sixth staff (6.) contains a melody of quarter and half notes.

Melodispil

OVERSIGT OVER MELODIER MED FÅ TONER

2 toner: so mi

Enne nænne ni og ti	Musikalsk Legestue
Gyng, gang falder i sang	Kom og syng 1
Gæk, gæk, gæk	Musikalsk Legestue
Gå, gå rundt i ring (Hop, hop...)	Musikalsk Legestue
Hvor er påskeægget gemt	Musikalsk Legestue
Kling, klang, klokkeklang	Musikalsk Legestue
Sneglen går i regnen	Musikalsk Legestue
Trille snemænd	Musikalsk Legestue
rommesang	Musikalsk Legestue

3 toner: la so mi

ABC, katten gik i sne	Kom og syng 1
Bim, bam, bomme	Kom og syng 1
En vintergæk, en sommernar	Musikalsk Legestue
Henne bag min haves hæk	Musikalsk Legestue
Mis, mis grå kat	Kom og syng 1
Se, det sner	Musikalsk Legestue
Ved du, hvad det er i dag?	Kom og syng 1

3 toner: do re mi

Alle kan spille fløjte	Xylte
Alle os i vores klasse/Denne sang er...	På vingerne
Kasketten/Du kan køre, du har en bil	Musikalsk Legestue
En munter sang	Musikalsk Legestue
Frisk og fro	Musikalsk Legestue
Peter slår med én hammer	Blik-bogen
Rain is falling down	Musikalsk Legestue
Spanske Hans	Musikalsk Legestue
Stille nu	Musikalsk Legestue

4 toner: do re mi so

ABC, katten gik i sne	Musikalsk Legestue
Bag en honningkagemand	musikalsk Legestue
Farvel, farvel, vi ses næste gang	Musikalsk Legestue
Gætteleg	Musikalsk Legestue
Hos den tykke bager	Musikalsk Legestue
Kender I den spillemænd?	Musikalsk Legestue
Kling, klong	Rytmske julesange
Mor, mor, der er kommet en stær	Blik-bogen
Oles nye autobil	Musikalsk Legestue
Op, lille Hans	Musikalsk Legestue
Se, lammet, se	Kom og syng 1
Skære, sav i skoven	Kom og syng 1
Slut for timen denne gang	Musikalsk legestue
Små blomsterbørn	Musikalsk Legestue
Små klokkeblomster ringer	Kom og syng 1
Sneglen kryber stille	I musikkens favn
vup Karoline	Musikalsk Legestue

4 toner: do re mi fa

Nede på stationen
Sov, sov, lille barn
Til Paris
Vejret blev blidere

Musikalsk Legestue
Musikalsk Legestue
Kom og syng 2
Musikalsk Legestue

5 toner (pentaton): do re mi so la

Jeg skor min hest (I-s-m-d)
Kom med (I-s-m-r)
Klokker (I-s-m-d)
Mellem grønne birke
Røre, røre risengrød (I-s-m-d)
Søndenvind, hør vort bud (I-s-m-r)

Kom og syng 1
Musikalsk Legestue
Musikalsk Legestue
Musikalsk Legestue
Musikalsk Legestue
Kom og syng 1

5 toner (dur): do re mi fa so

Gyng-gang
Gå, gå, gå gå
Harerejsen
Jeg har tabt mit..(Hvis, såfremt...)
Klokken ringer
Kuk, kuk, kuk, kuk
Lille snegl
Maj vi har
Nissefar, Nissefar
Når Marielille holder pølsegilde
Petersen og Poulsen
På din hånd der sidder fem fingre
Se den fæle heks (kanon)
Sejle, sejle
Sne, sne, kom nu
Sur, sur, sur
Tænk, hvis jeg sad på månen
Uvejrssang
Vi er alle sammen vilde
Vi vil gå i takt
Vi vil spille på klaver

Musikalsk Legestue
I musikkens favn
Musikalsk Legestue
Kom og syng 2
I musikkens favn
Musikalsk Legestue
Musikalsk Legestue
Musikalsk Legestue
I musikkens favn
Kom og syng 2
Musikalsk Legestue
A kom po no
Musikalsk Legestue
Musikalsk Legestue
Ost i nat
Her bor jeg
Musikalsk Legestue
Musikalsk Legestue

5 toner (mol): la, ti, do re mi

Adam havde syv sønner
Alle fugle bygger bo
Fuldmånen stråler (Snart bli'r her ro)
Jeg har fanget mig en myg (kanon)
Kom så buk, kom så bak
Stave, stave stenegård

Kom og syng 1
Kom og syng 2
I musikkens favn
Min næste sangbog
Kom og syng 1
Musikalsk Legestue

Se desuden melodier i diverse begynderinstrumental-hefter

OM DEN PRAKTISKE PLANLÆGNING AF UNDERVIS- NINGEN

Idéer til...

ARRANGEMENT:

1. Vurder, hvad det enkelte barn på sammenspilsholdet er i stand til at spille (antal toner, variationer i rytmen, osv.).
2. Vælg en god melodi med en tydelig form og med regelmæssige akkordskift. Lav nodekort, der passer til akkorderne (gerne i forskellige sværhedsgrader).
3. Opbyg en hel sats med variationer, hvor der bliver taget hensyn til det enkelte barns niveau. Overvej mulighed for variationer m.h.t.:

VARIATION AF AKKOMPAGNEMENTET:

- Pulsspil
- Bordun/ostinat
- Rytmespil
- Dele akkompagnementet mellem forskellige børn/instrumenter

VARIATION AF MELODIEN:

- Spille et helt vers
- Dele et vers mellem forskellige børn/instrumenter (efter niveau)
- Udvælge et lille motiv fra melodien, der kan "gå igen"

OPBYGNING AF SATSEN:

- Forspil
- Mellemspil
- Efterspil
- Solo
- Improvisation
- Sangvers
- Bevægelse
- "Lagkage"

Lidt tanker omkring...

PLANLÆGNING AF SAMMENSPILSLEKTIONER

GENERELT

- Lad hver lektion indeholde faste "ritualer" såsom en goddagsang og evt. en farvelsang (ritualer giver tryghed).
- Husk at veksle mellem stillesiddende og bevægelsesaktiviteter (skærper koncentrationen).
- Husk at veksle mellem aktiviteter, der kræver større og mindre koncentration.
- Lad hver lektion indeholde undervisningsmateriale fra flere forskellig afsnit i dette undervisningsmateriale. Lad hver lektion indeholde:
 - Et instrumentalt krævende punkt, der skal arbejdes videre med over flere uger og øves på hjemme (forskellige former for sammenspilssatser
 - Punkter med instrumentet, der er mere legeprægede og eksperimenterende, så alle børn får en oplevelse af her-og-nu-succes uanset deres faglige niveau.
- Slut lektionen med en aktivitet, som alle kan finde ud af, så børnene går hjem med en positiv oplevelse af at kunne noget.
- Vær super velforberedt: Du skal kunne alt undervisningsmaterialet udenad (også sangtekster), så du ikke skal have næsen ned i dine papirer undervejs. Ellers kan du ikke være nærværende.

FORSLAG TIL OPBYGNING AF EN LEKTION

1. Goddagsang inkl. f.eks. opvarmning af:
 - a) grovmotorik (krop/bevægelse)
 - b) finmotorik (smidighedsøvelser/spilleteknik)
2. Instrumentet:
 - a) Lege/eksperimenter. Se ideer fra afsnittet Lydformning.
 - b) "Rigtigt" spil. Se ideer fra afsnittet Sammenspil.
3. Farvelsang

Lidt tanker omkring...

INDSTUDERING

Forslag:

- Indstuder sangen/remsen, *før* barnet får instrumentet i hænderne. Barnets koncentration svækkes meget, når det sidder med instrumentet, og i indstuderingsfasen skal dets koncentration være hos *dig*.
- Øv først alle spilleindsatser i sange (i f.eks. pausespil) med klap el.lign., så ingen er i tvivl om, hvornår og hvordan der skal spilles.
- Syng ofte det, der senere skal spilles (stemmen er en stor støtte).
- Når du korrigerer børnene, så ret højest 2 ting ad gangen - mere kan et barn ikke rumme. Snak og forklar generelt ikke for meget - det er bedre at demonstrere.
- Brug ikke kedelige fagudtryk, når du korrigerer f.eks. spilleteknik. Brug i stedet billedsprog, og relater bevægelsen til noget, der er kendt for barnet.

Formuler evt. dine anvisninger således:

"Det skal være, ligesom når du ...":

- "... fejer krummer væk fra maven" (spille strum på guitar)
 - "... smiler sødt til din far for at få ham til at give dig en biografbillet"
(mundstilling til tværføjte)
 - "... maler en lige streg med en pensel" (styre buen på et strygeinstrument), osv.
- Giv ofte børnene mulighed for at spille eller synge solo, så det forbliver naturligt for dem. Det vil styrke deres selvtillid.

HUSK AT...

Du skal altid vide, hvad du gør og hvorfor.

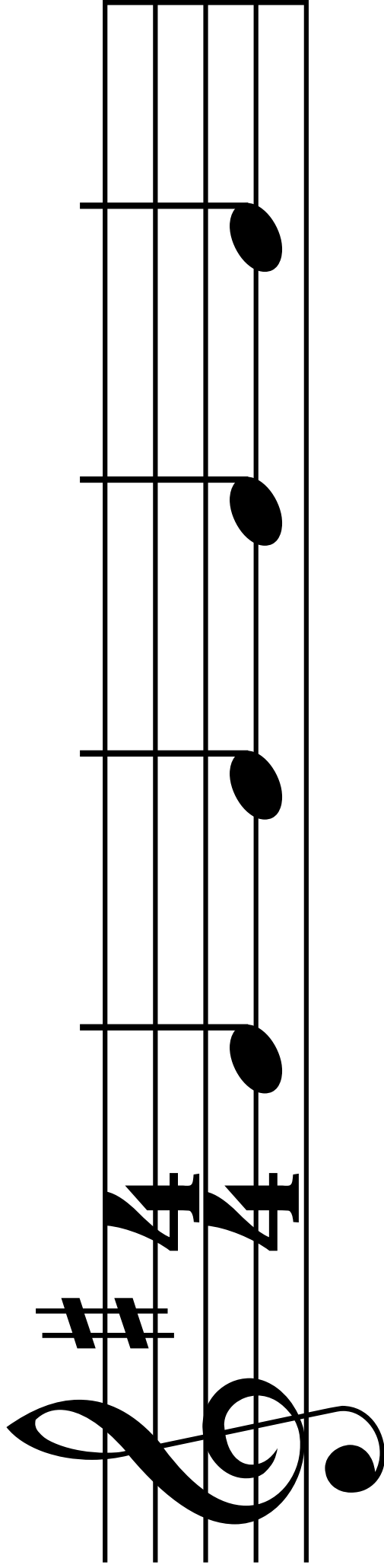
Du skal kun vælge undervisningsmateriale, som du selv kan lide, og som du kan "stå inde for".

Du må aldrig glemme at lege, hverken som musikpædagog/musiker eller som menneske.

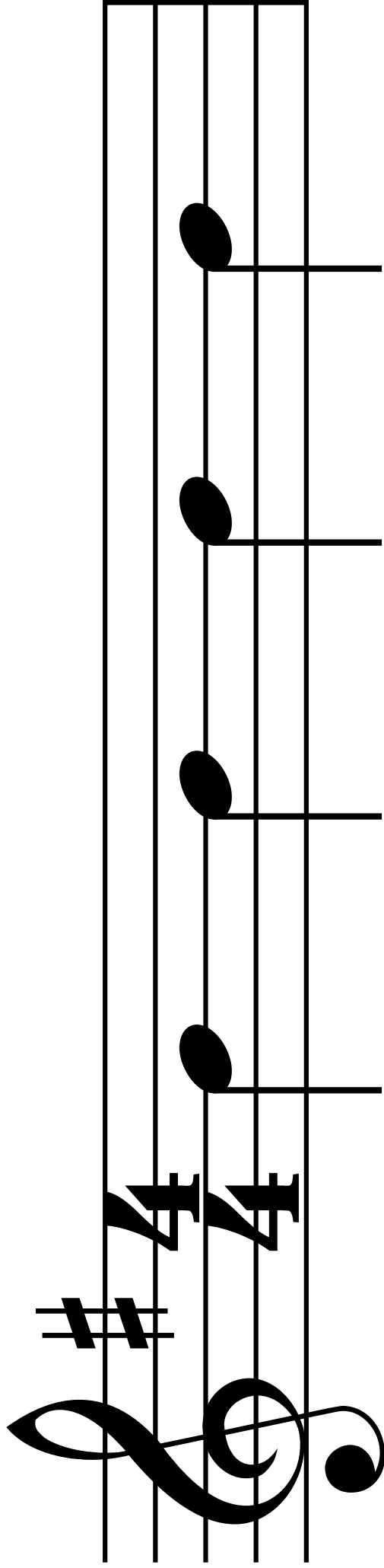
NODE-
KORT

TIL PRINT

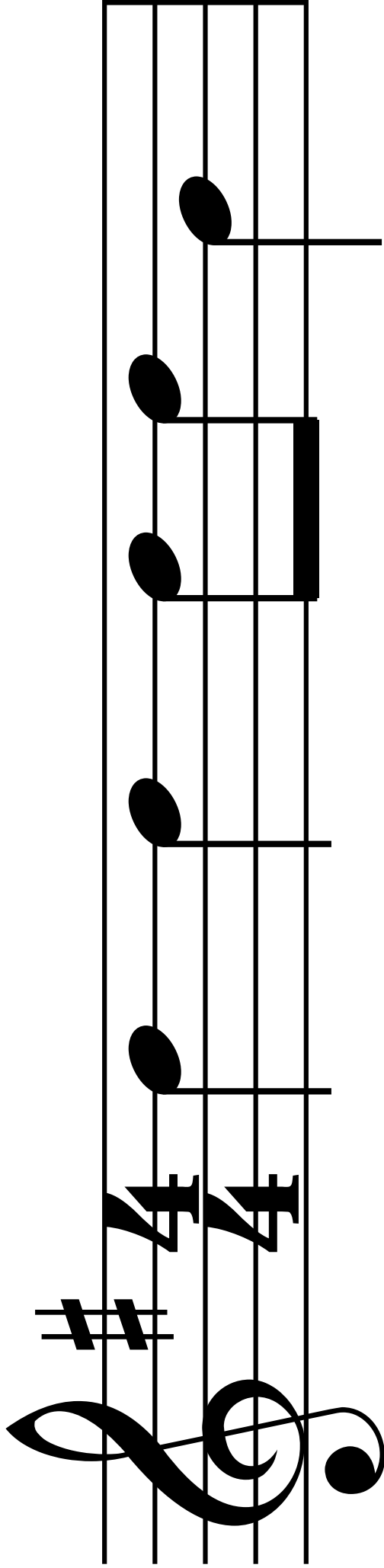
TTTT

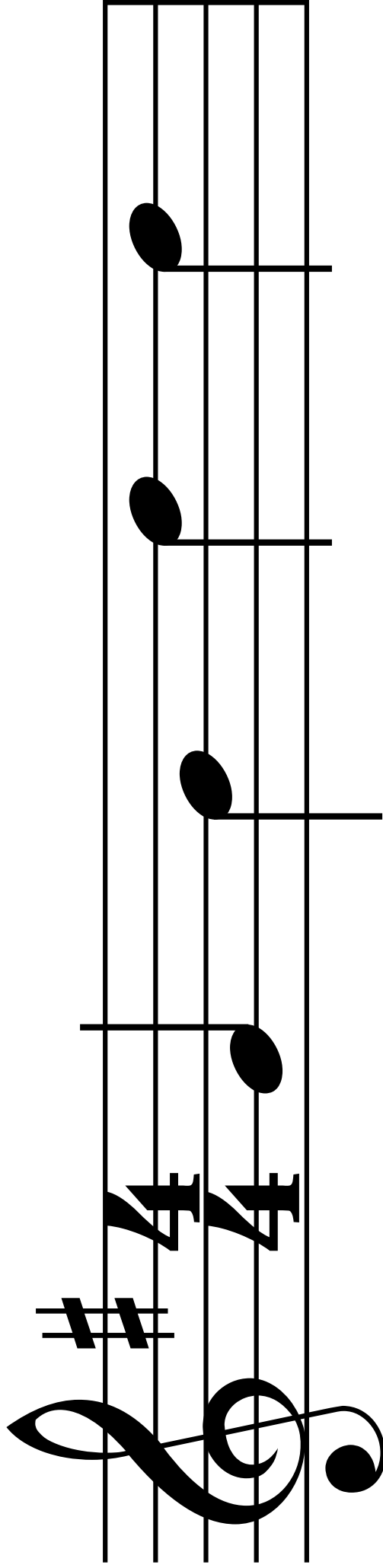
TTTT

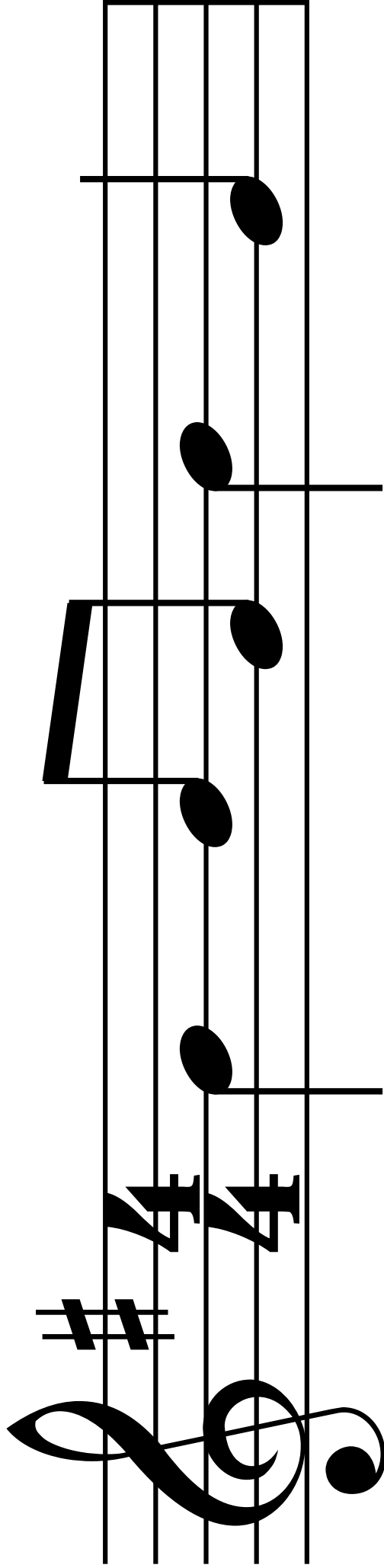
TTTT

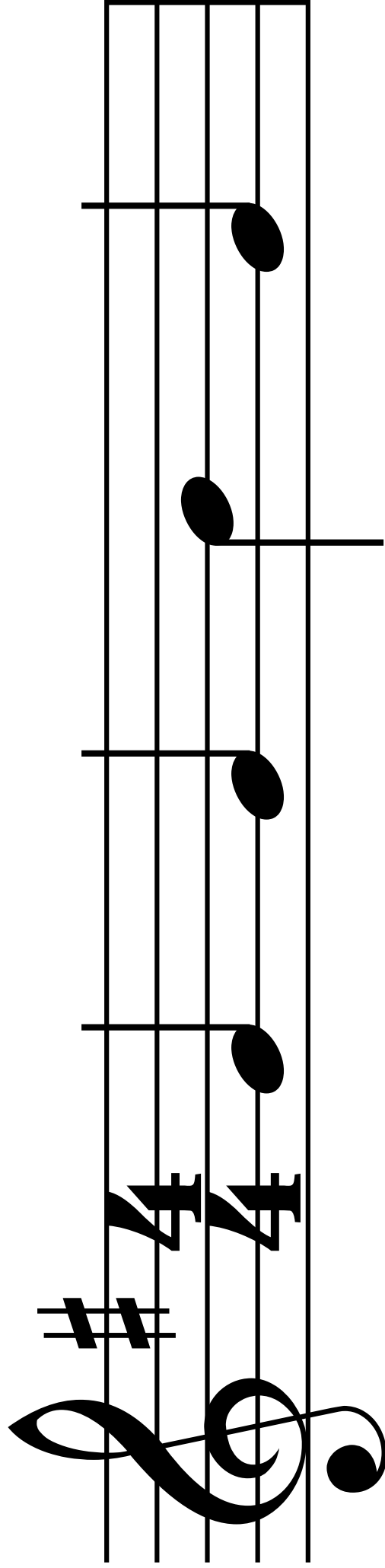
TTTT

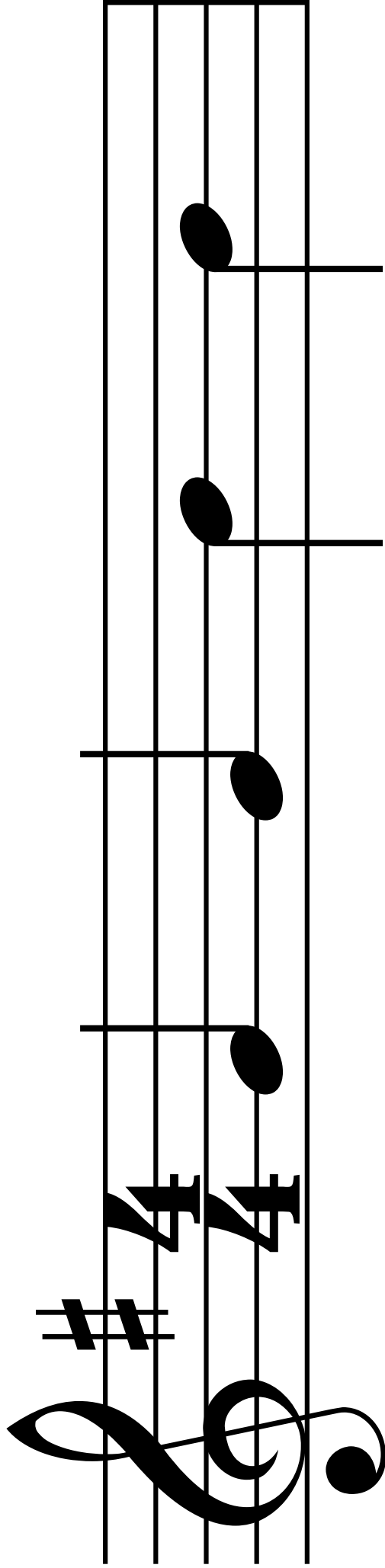
TTTT

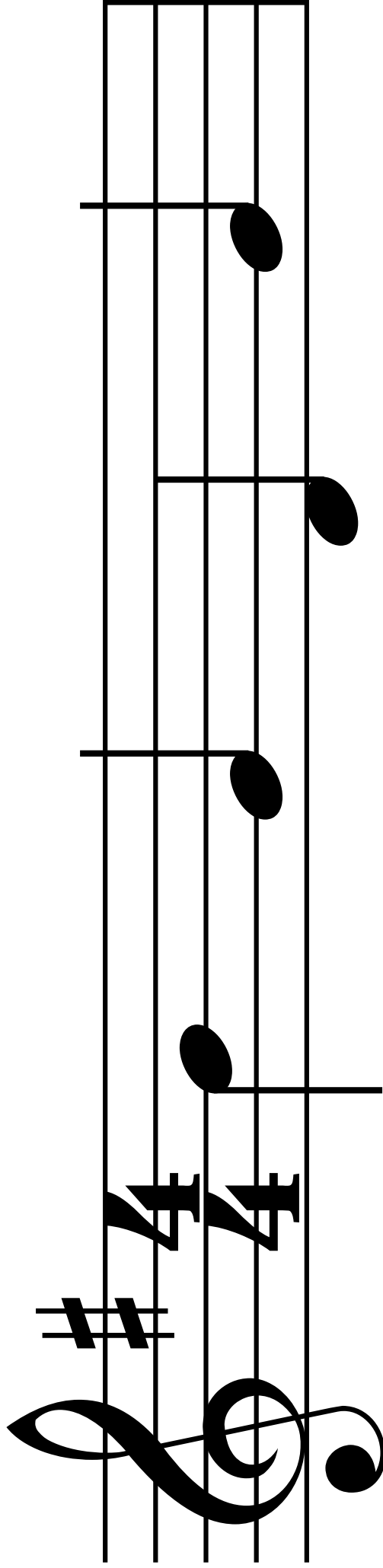
TTTT

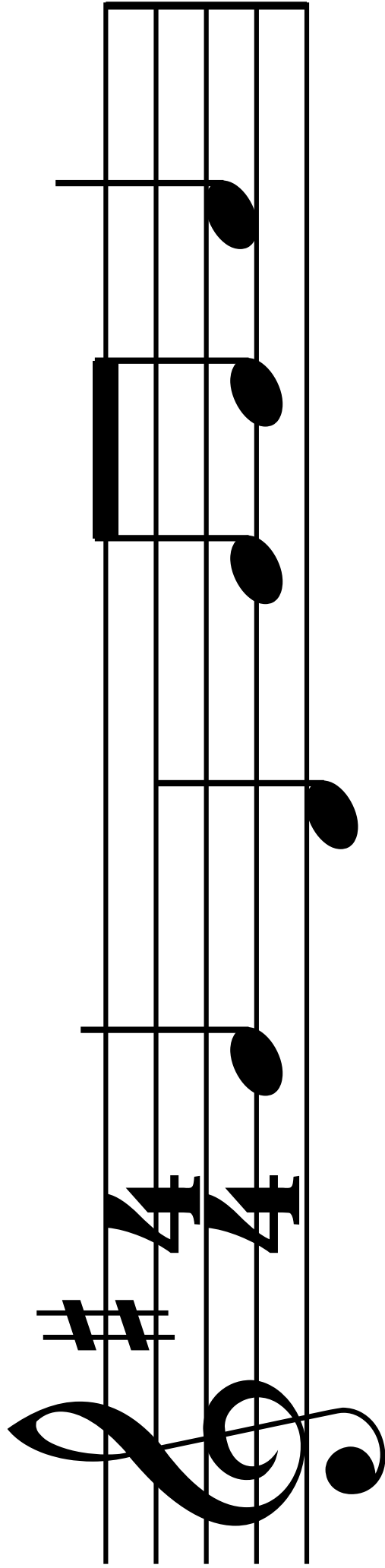
TTTT

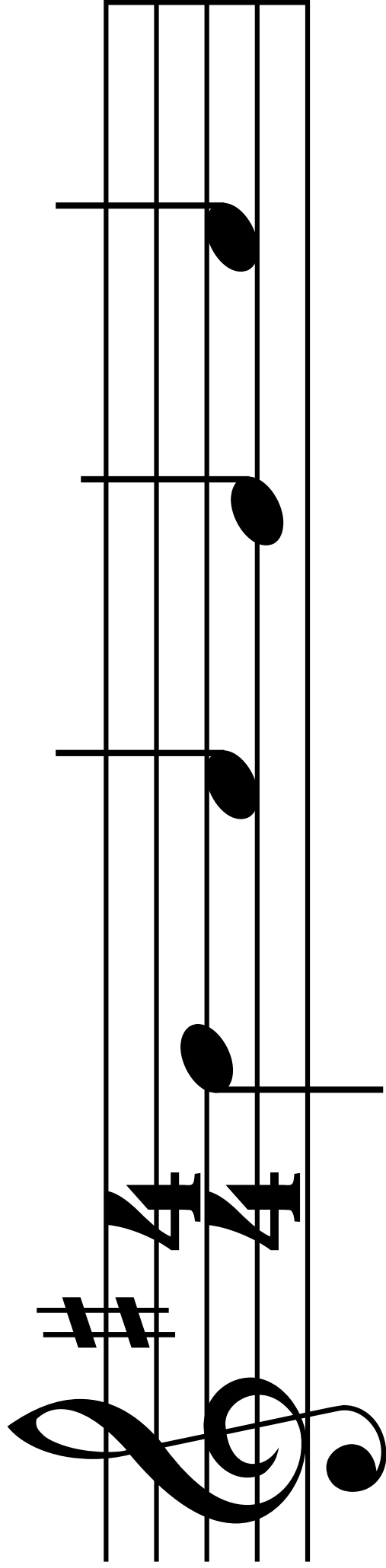
TTTT

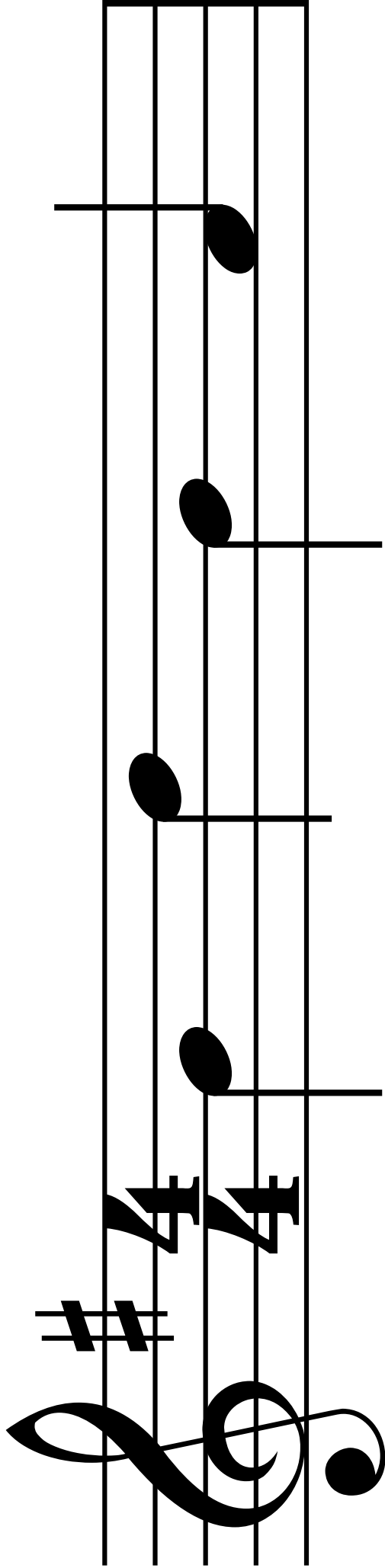
TDTD

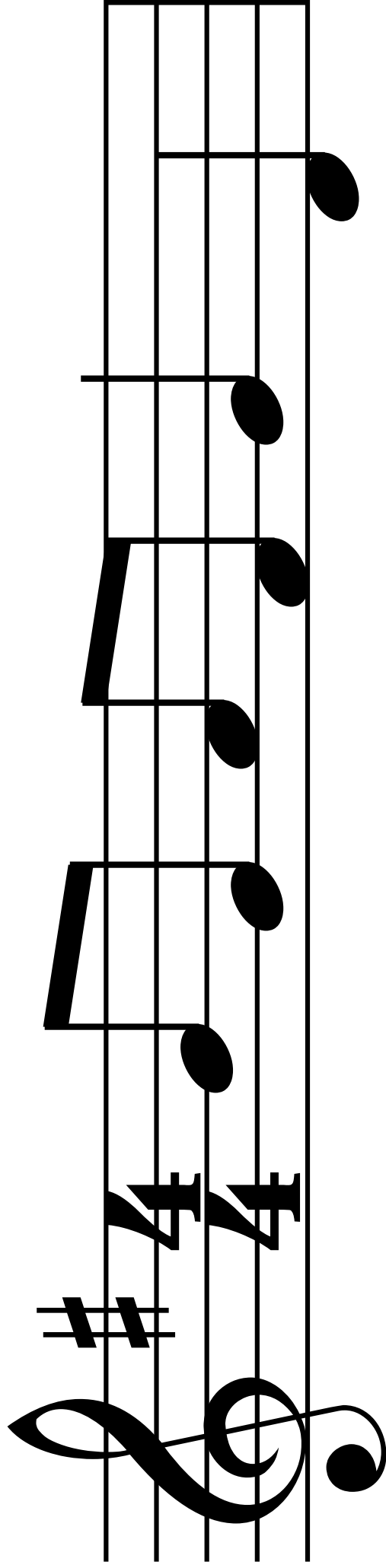
TDTD

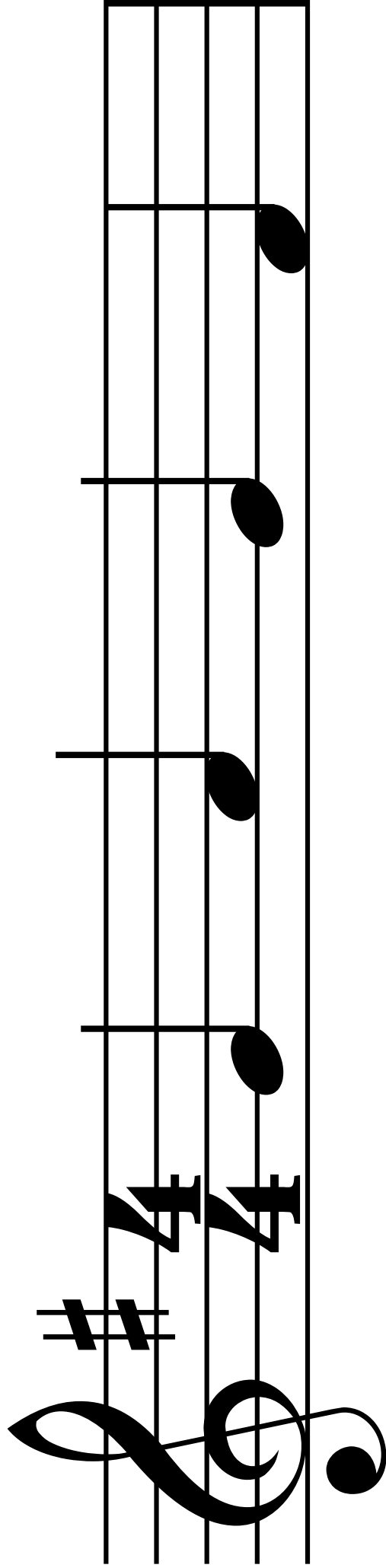
TDTD

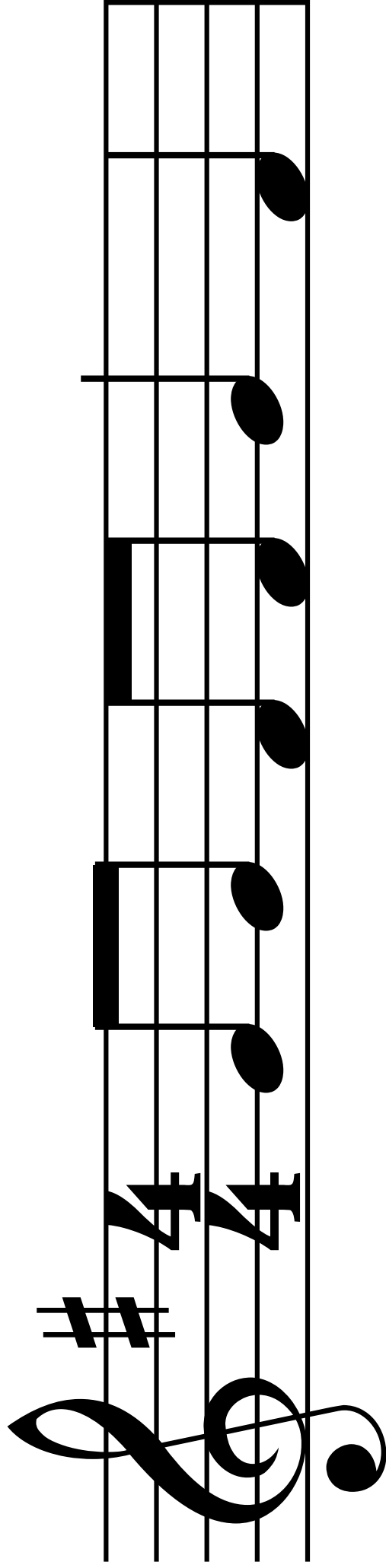
TDTD

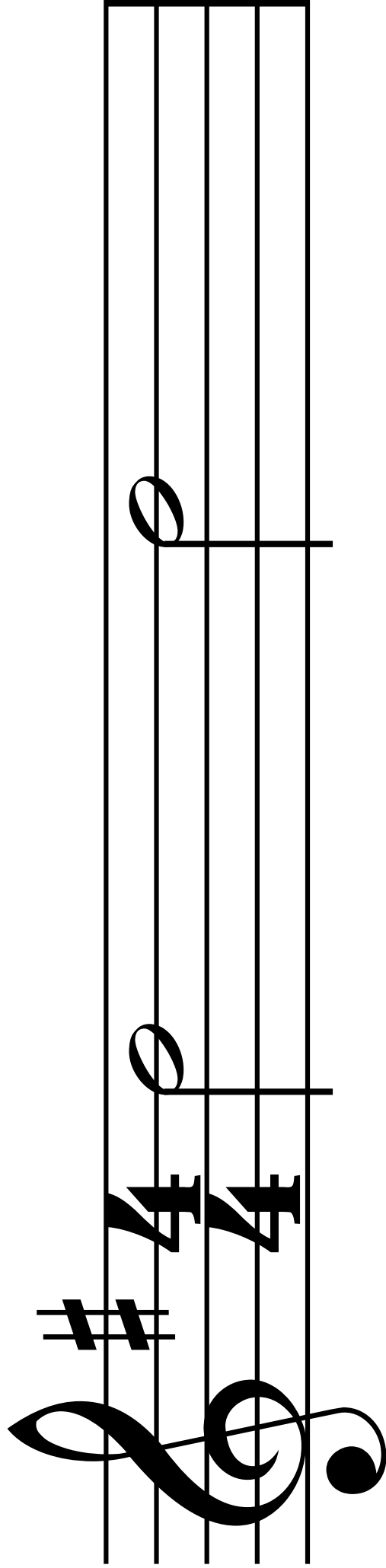
TDTD

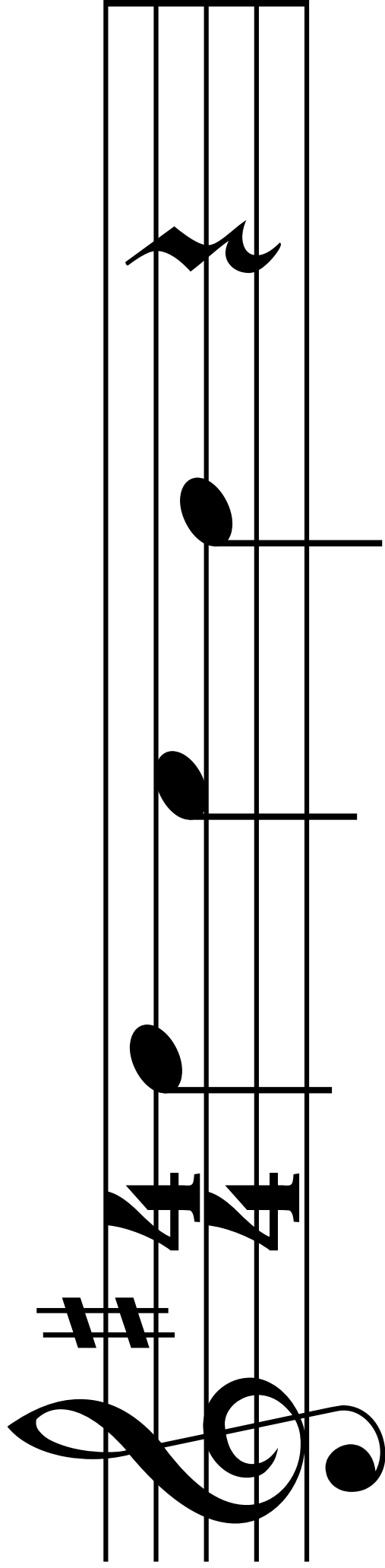
TDTD

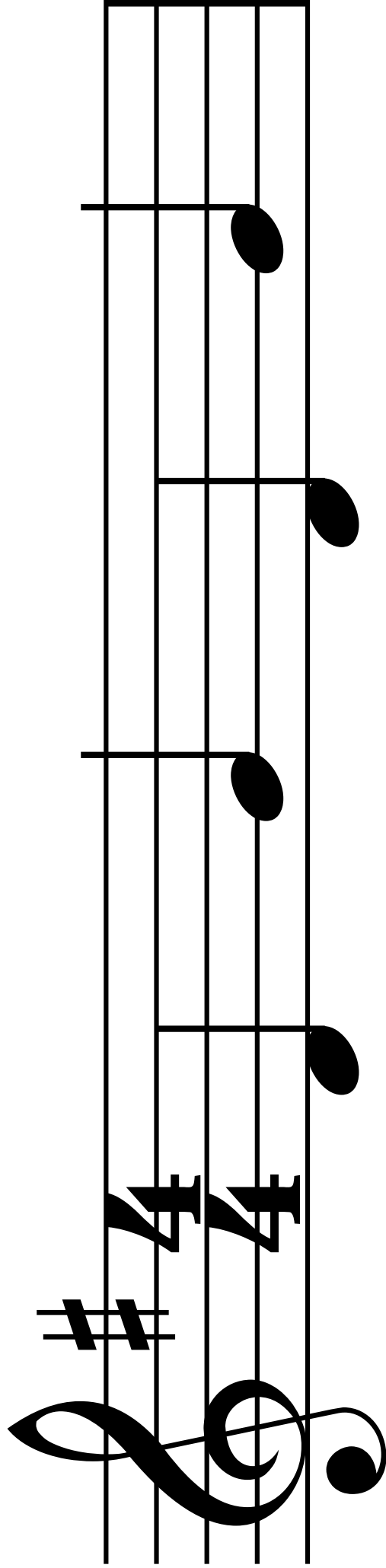
TDTD

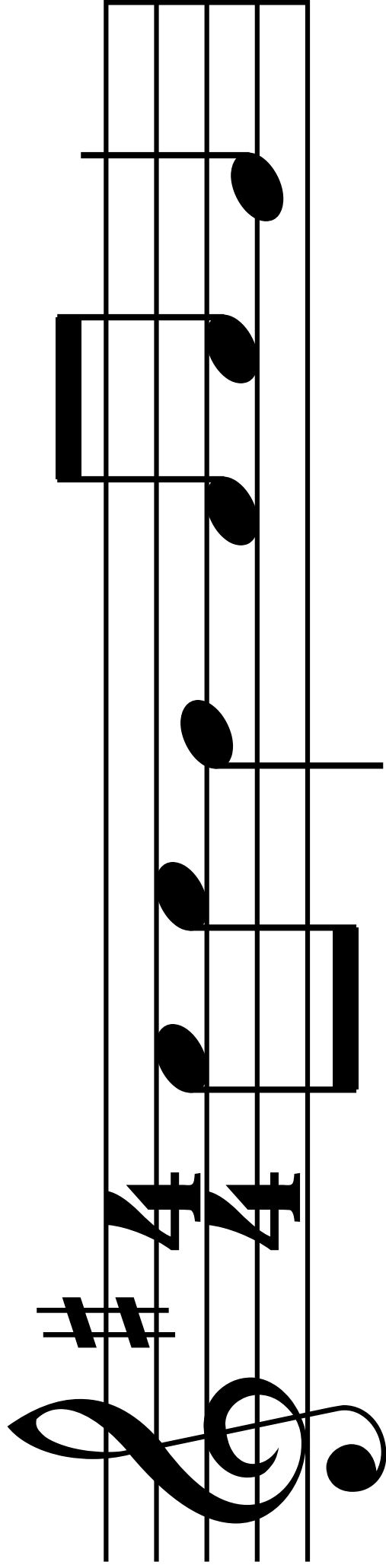
DDTT

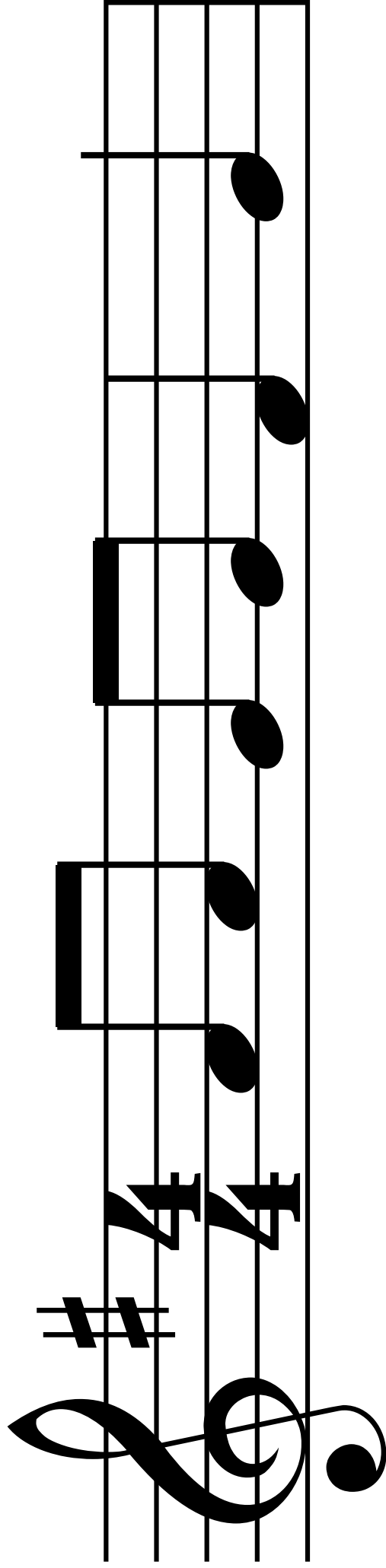
DTDT

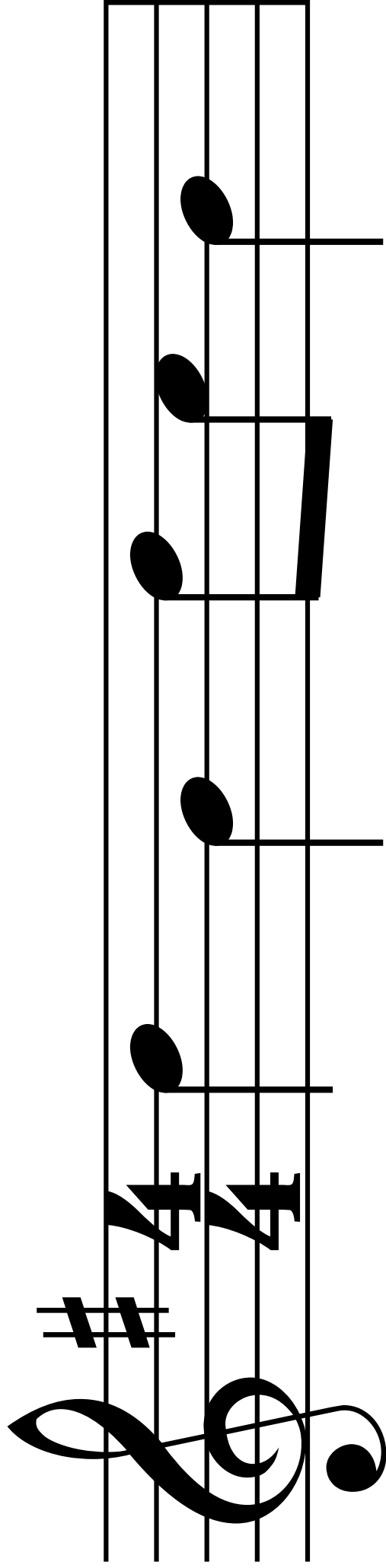
DTDT

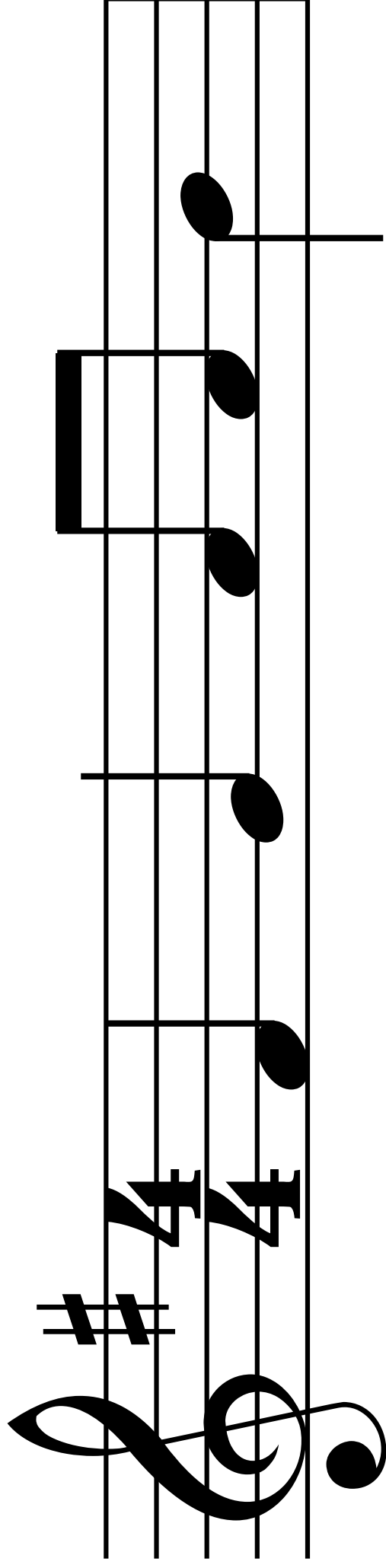
DTDT

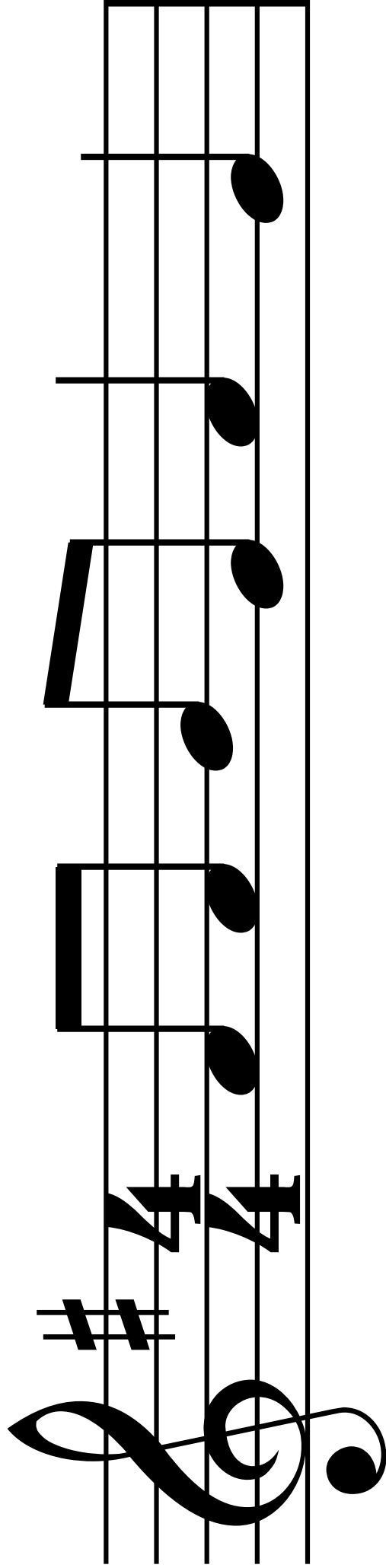
DTDT

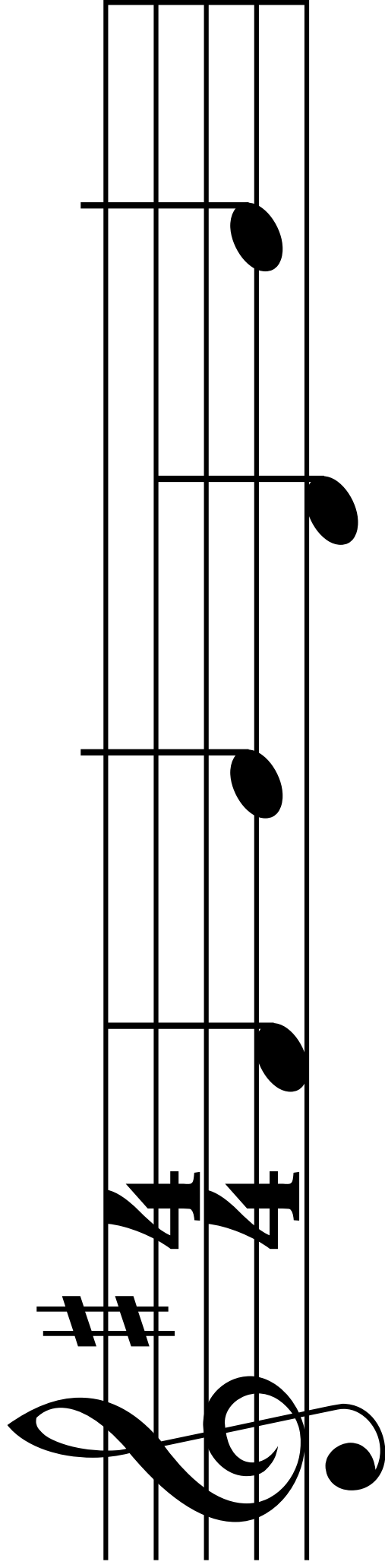
DTDT

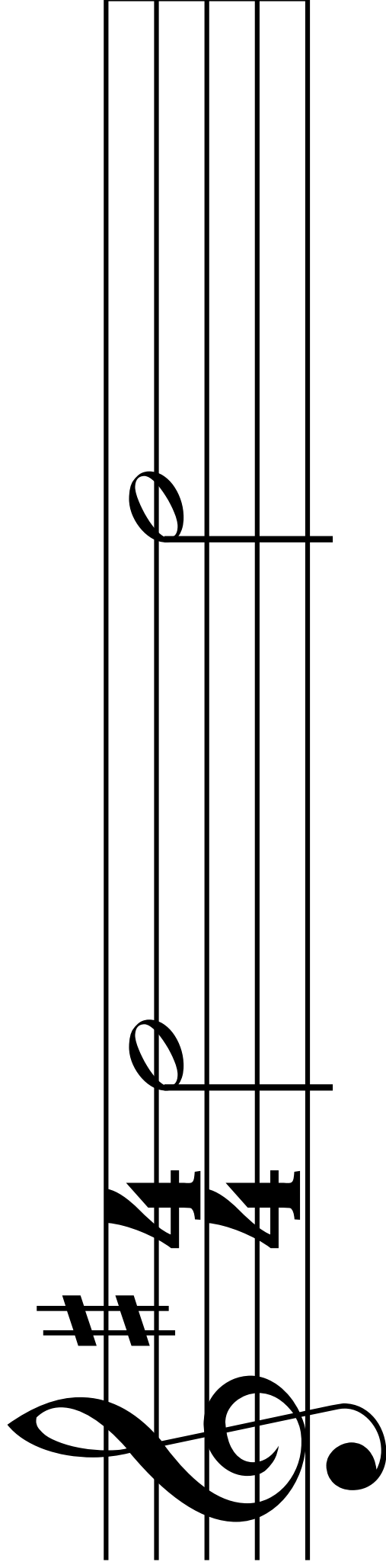
DTDT

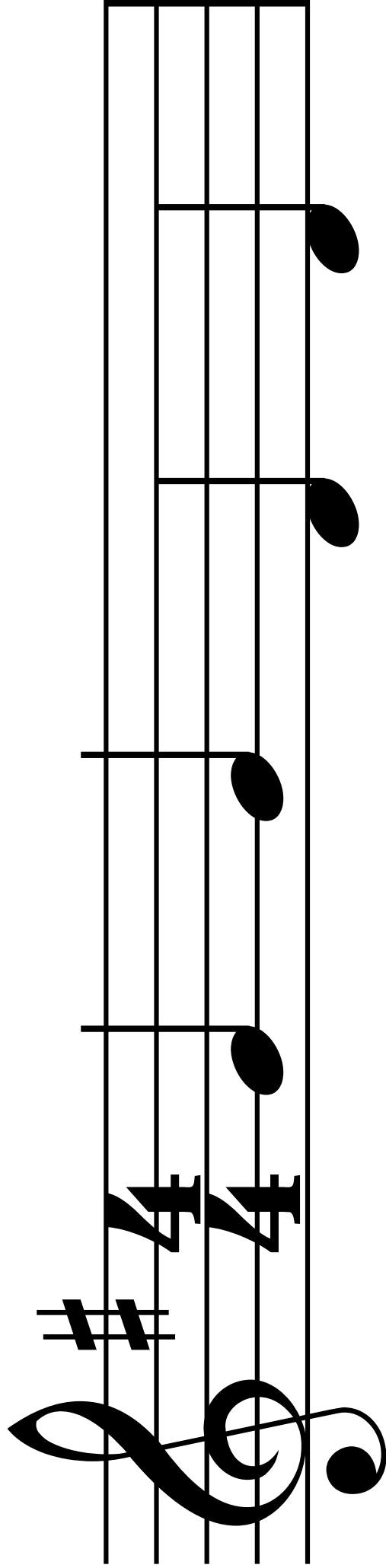
DTDT

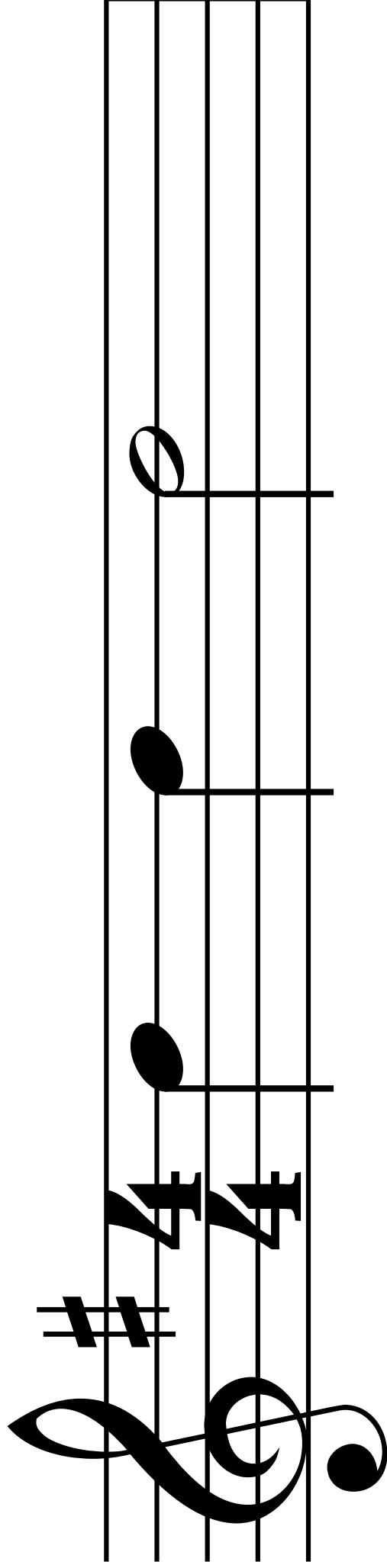
DTDT

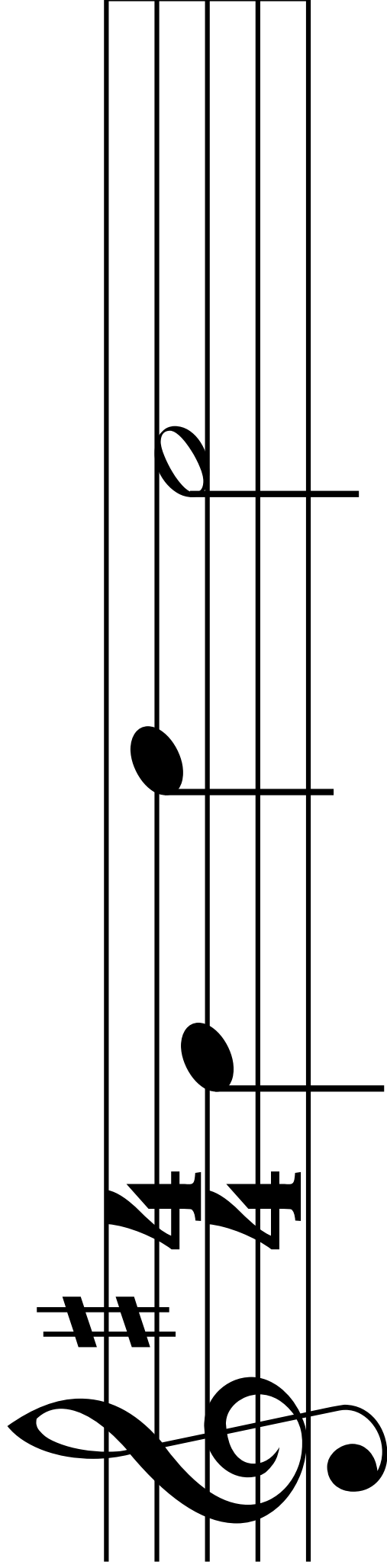
TTDD

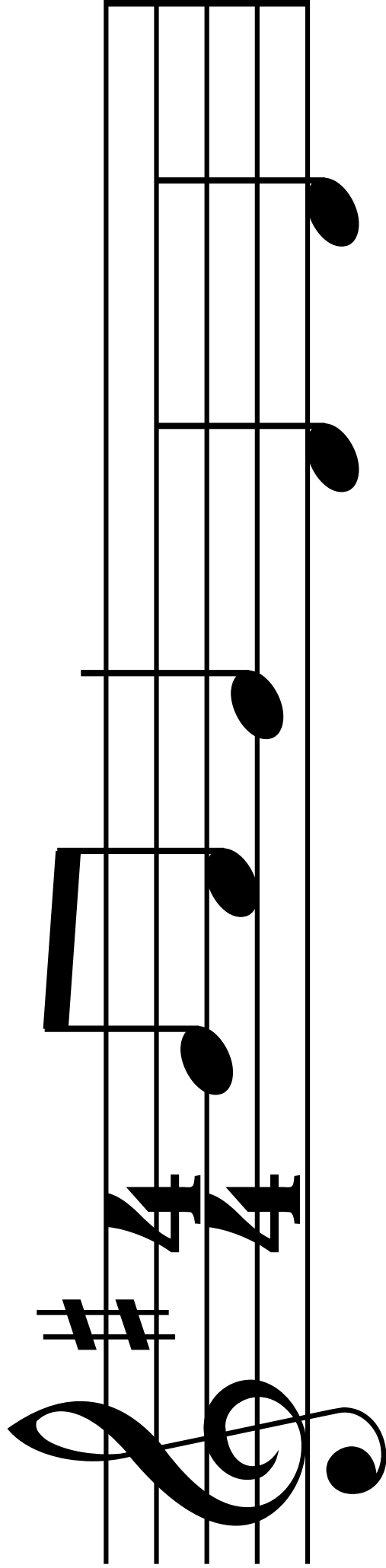
TTDD

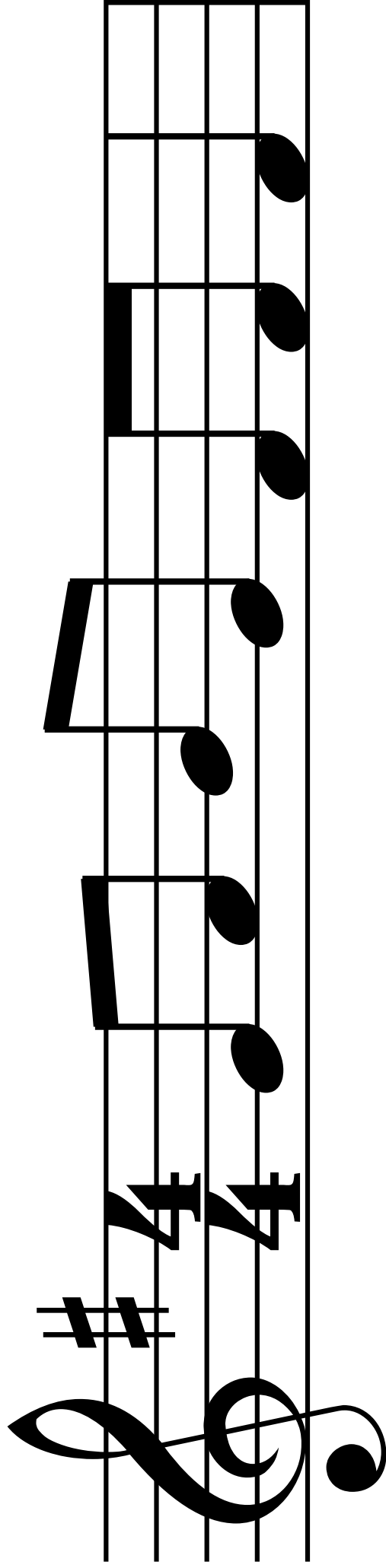
TTDD

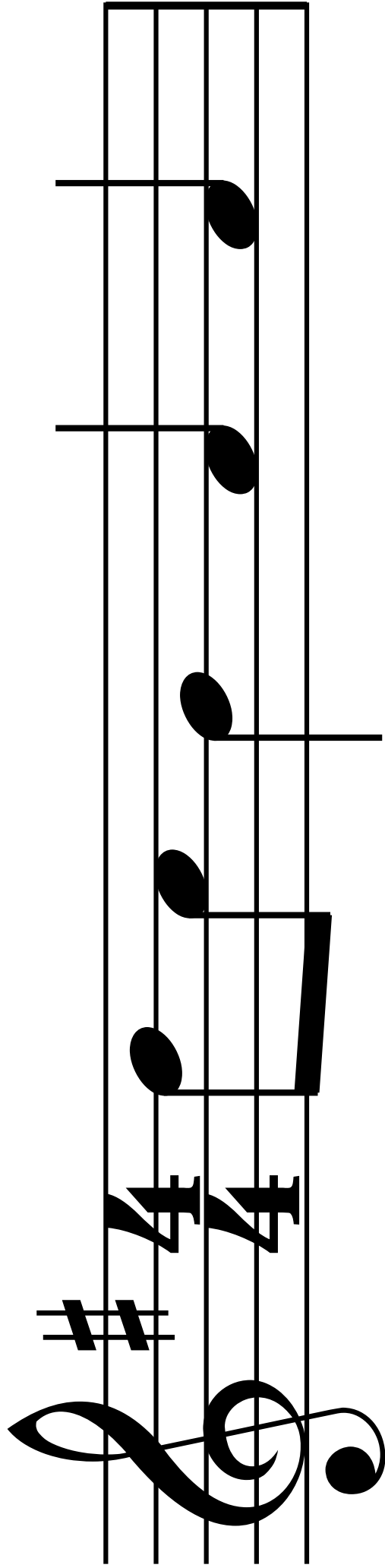
TTDD

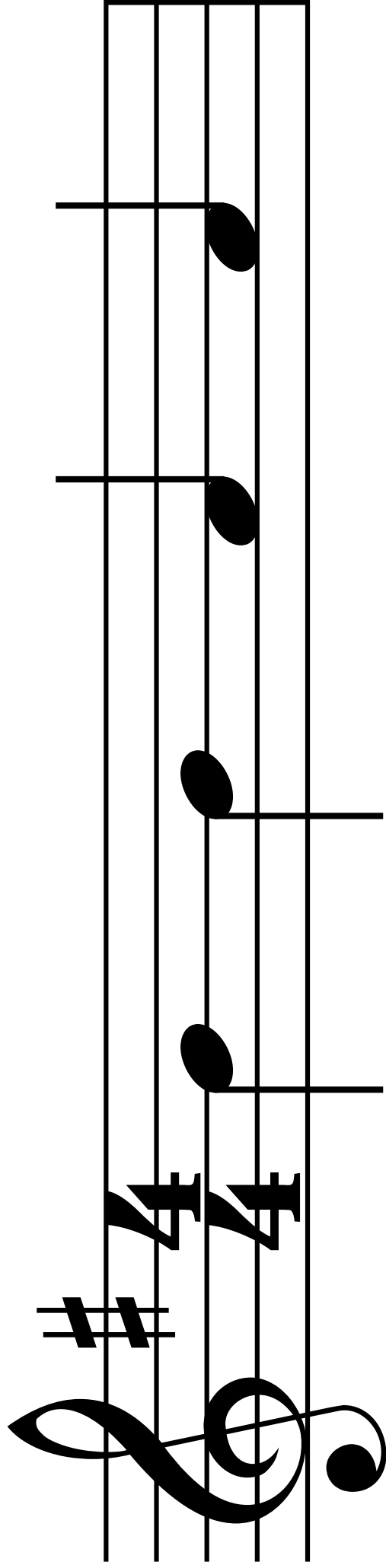
TTDD

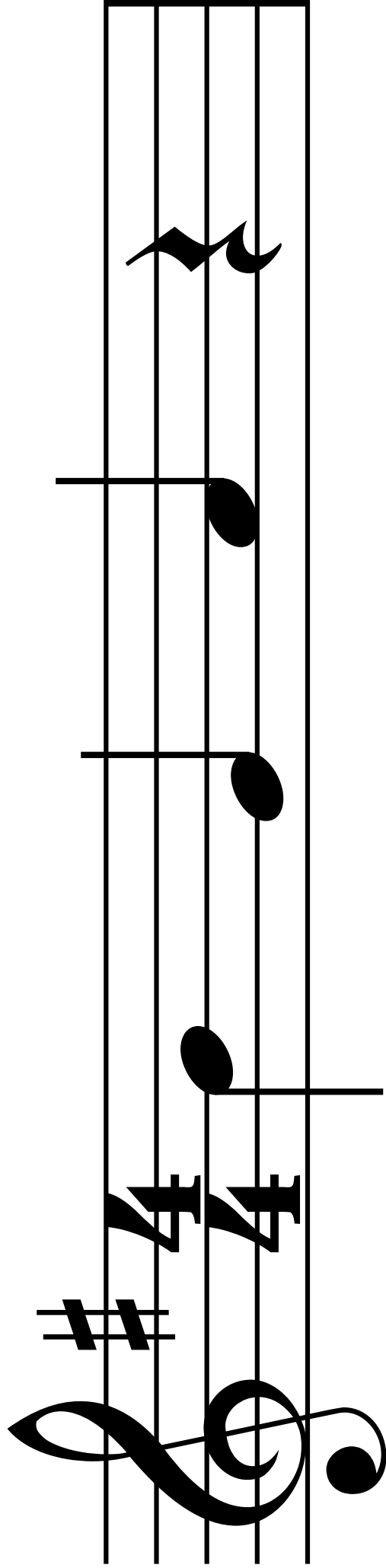
TTDD

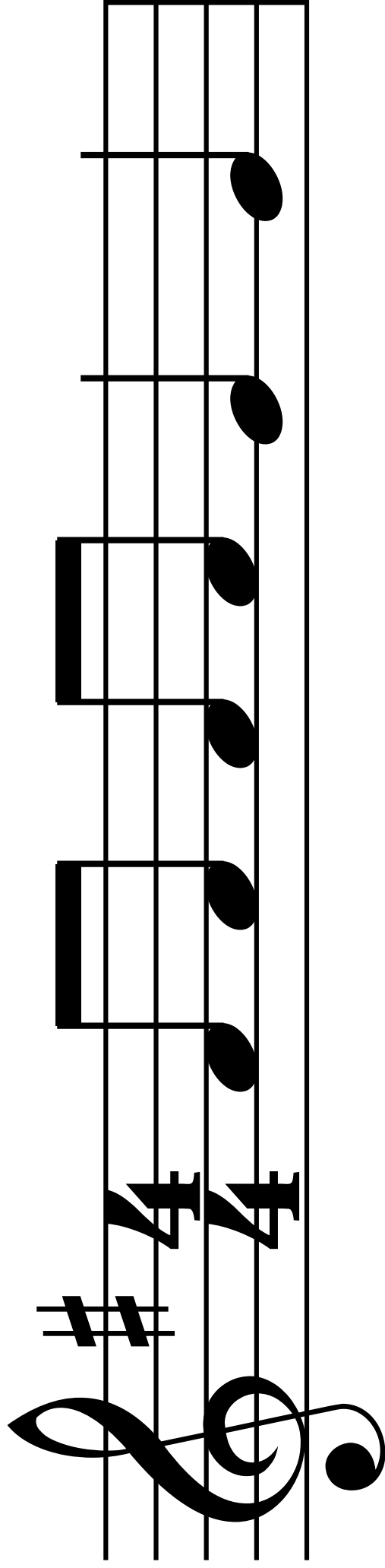
TTDD

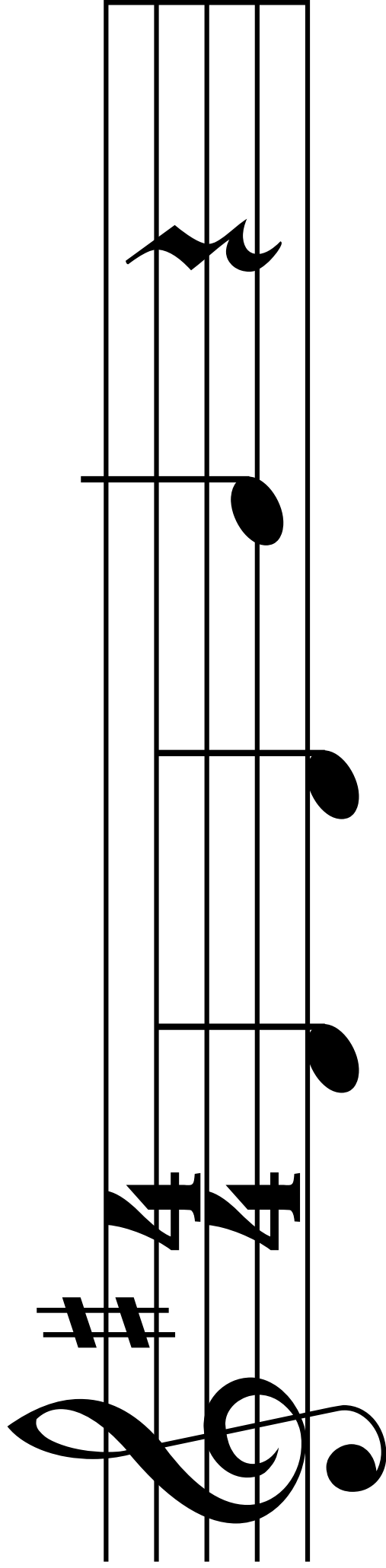
TTDD

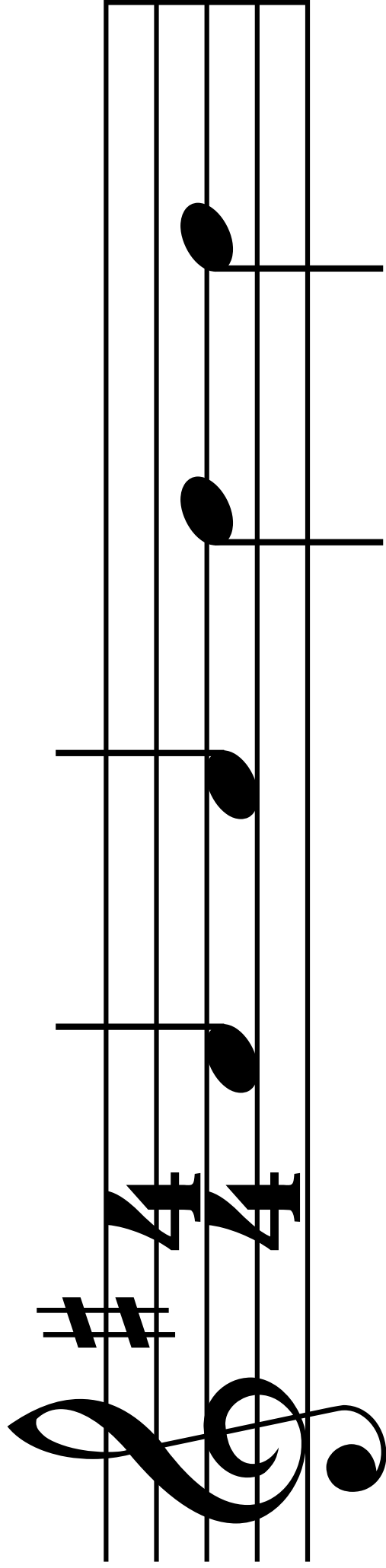
DDTT

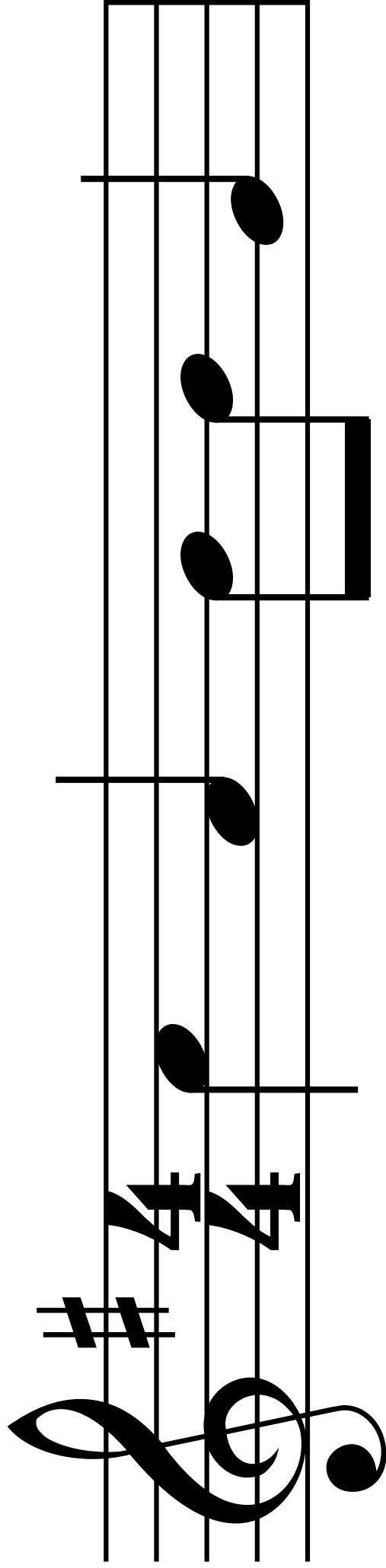
DDTT

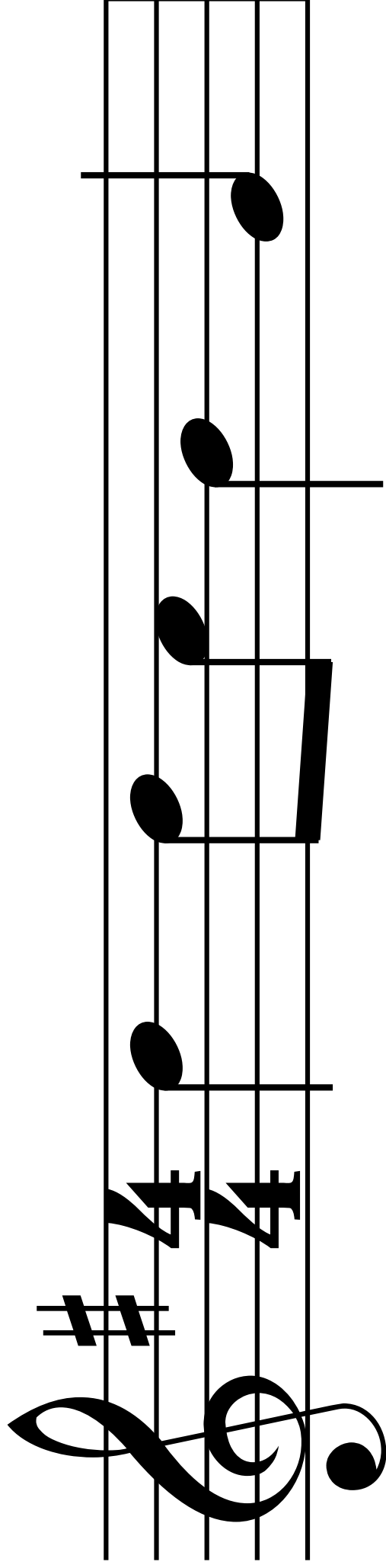
DDTT

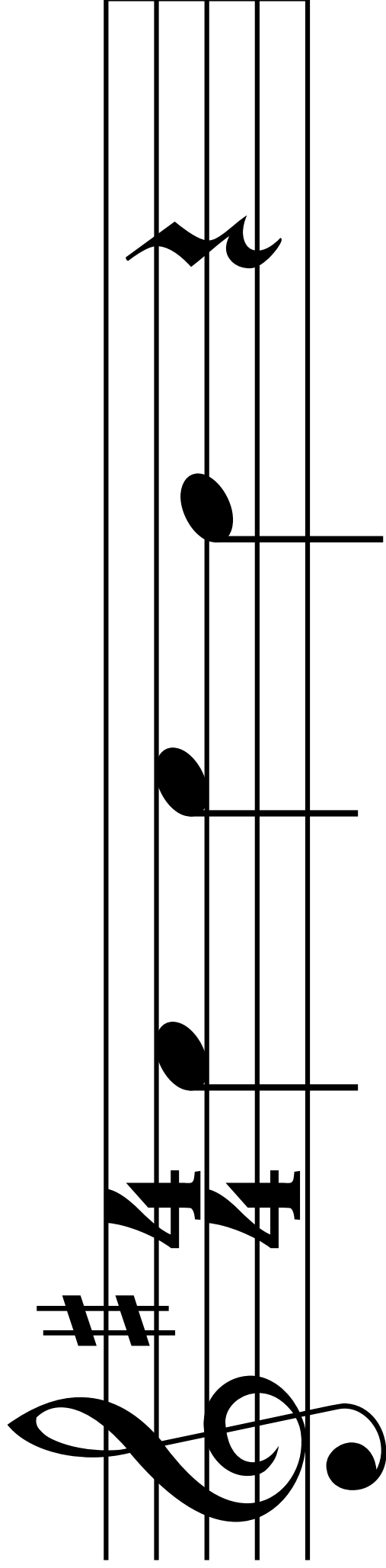
DDTT

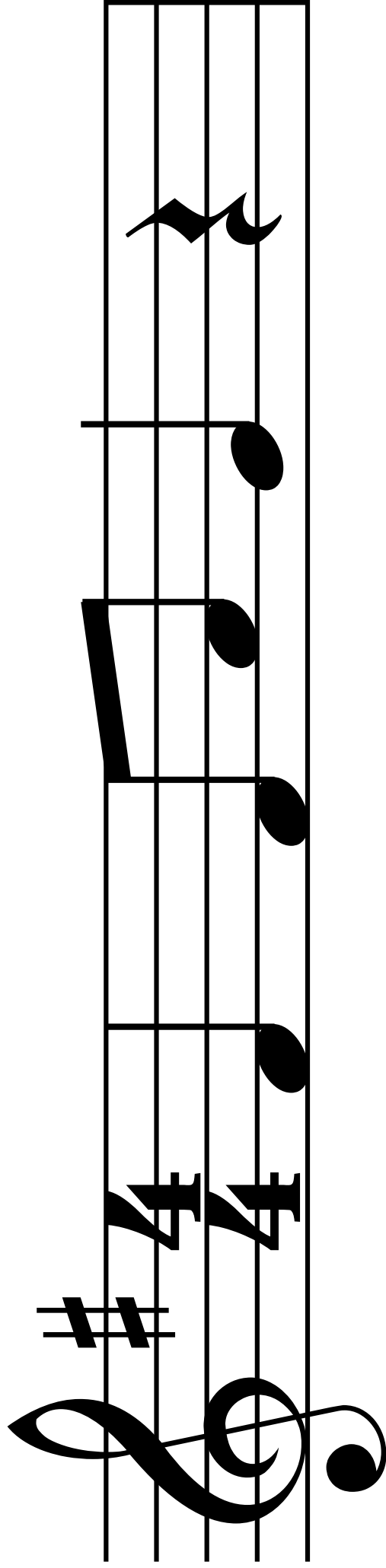
DDTT

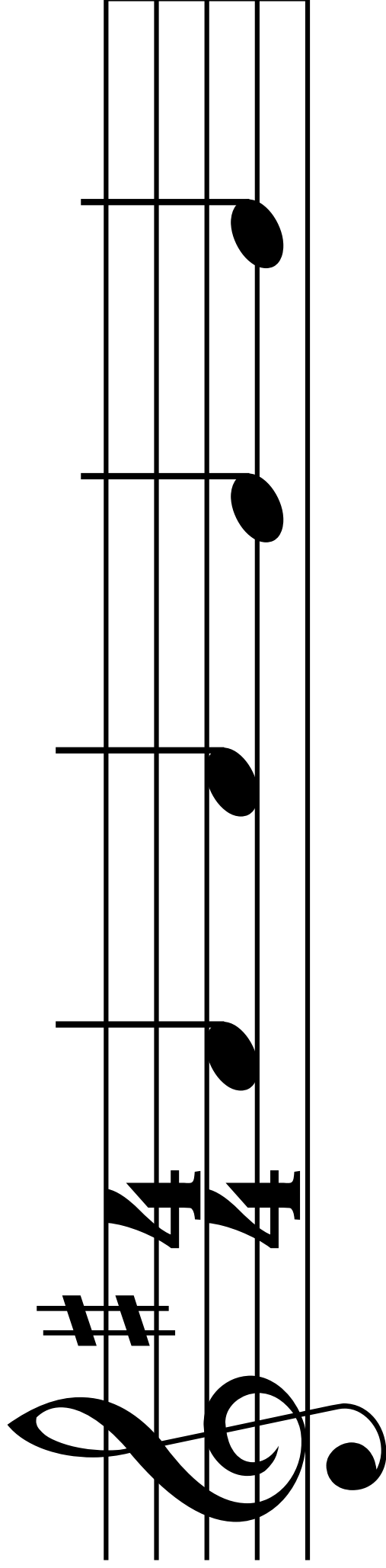
DDTT

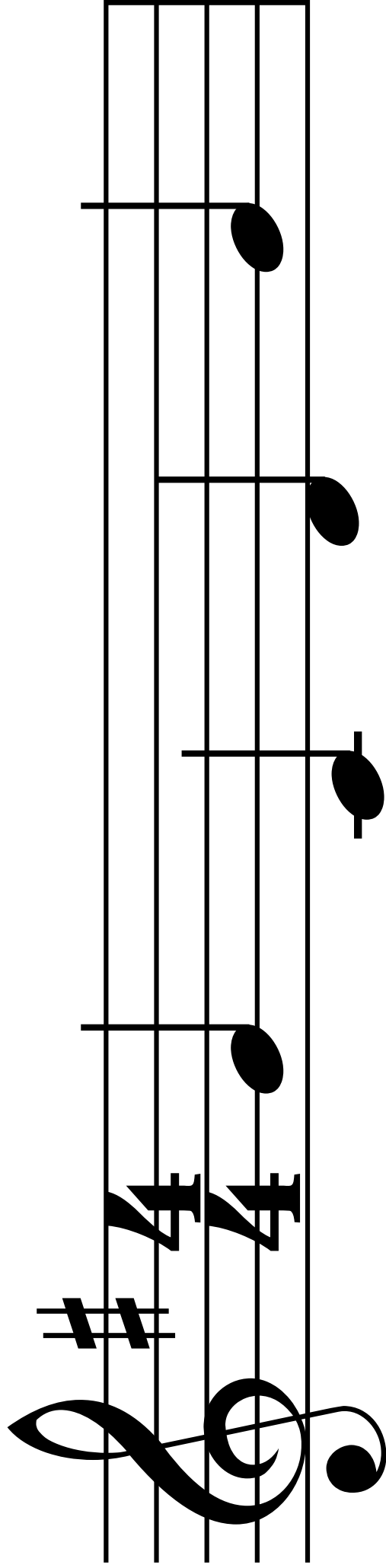
DDTT

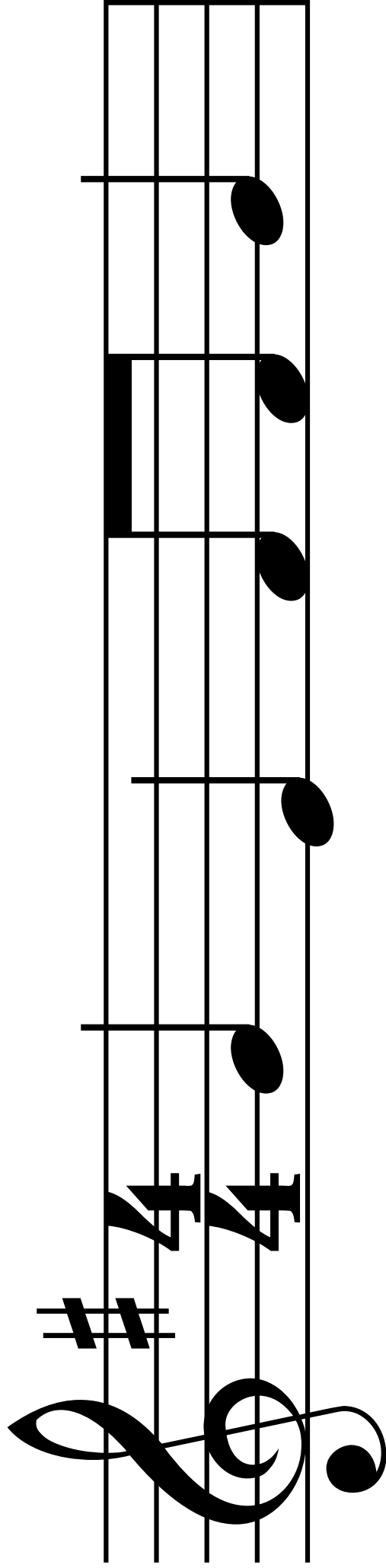
DDTT

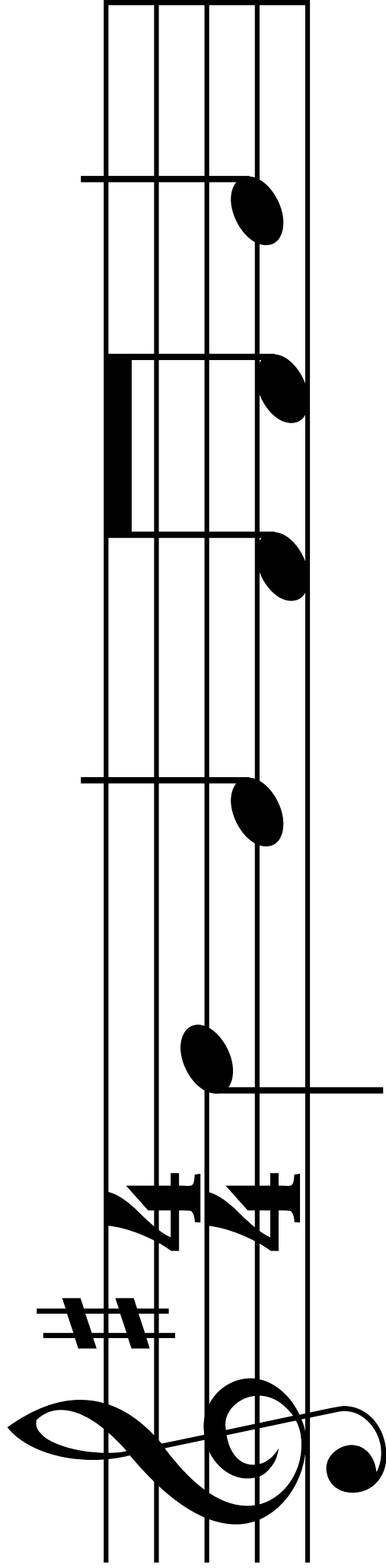
TSDT

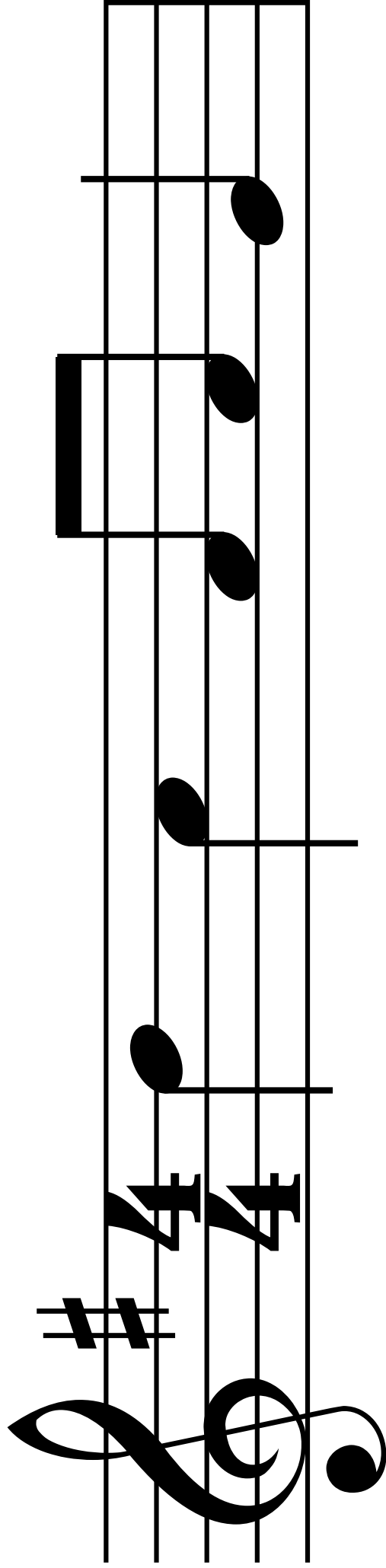
TSDT

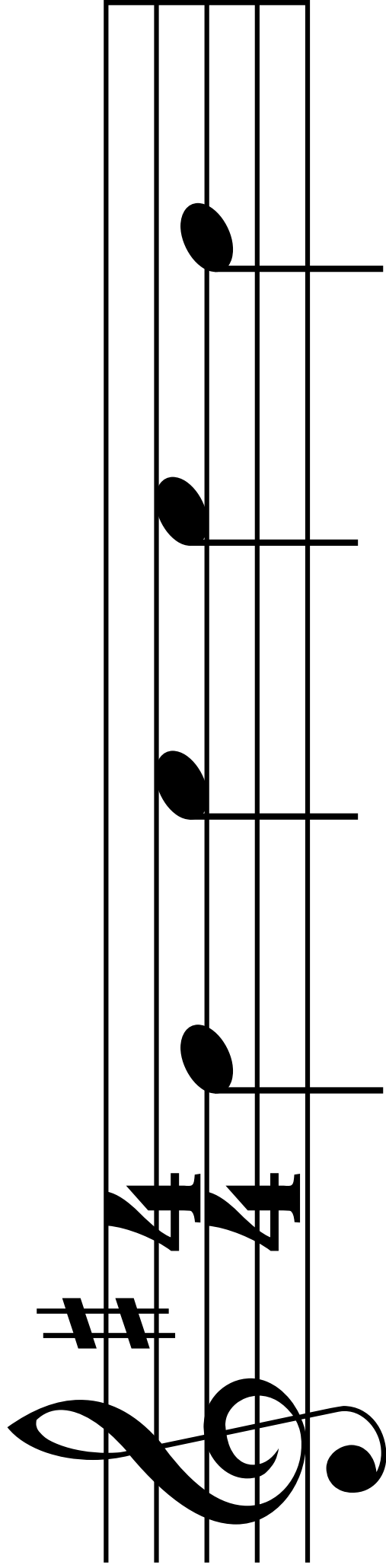
TSDT

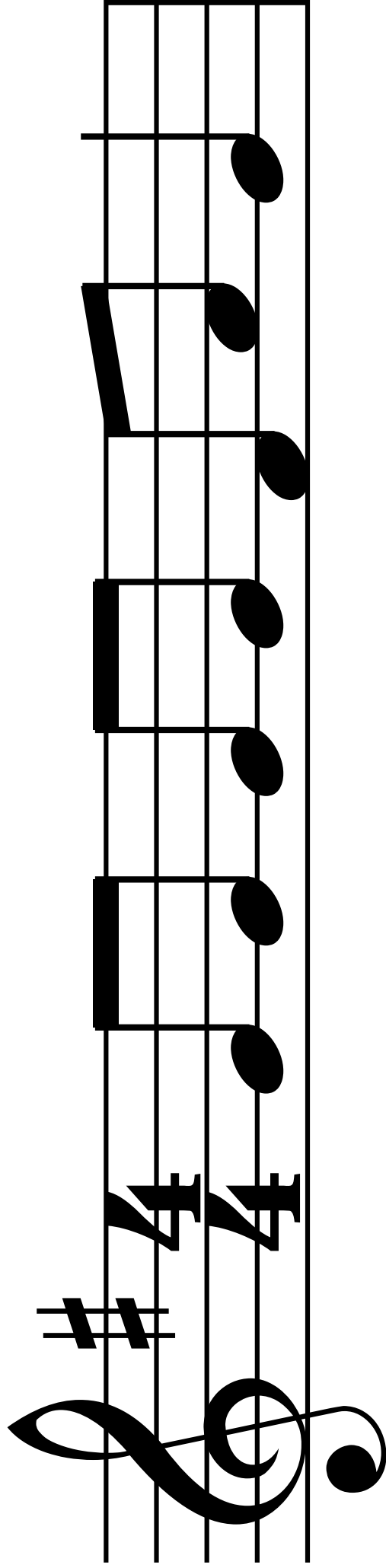
TSDT

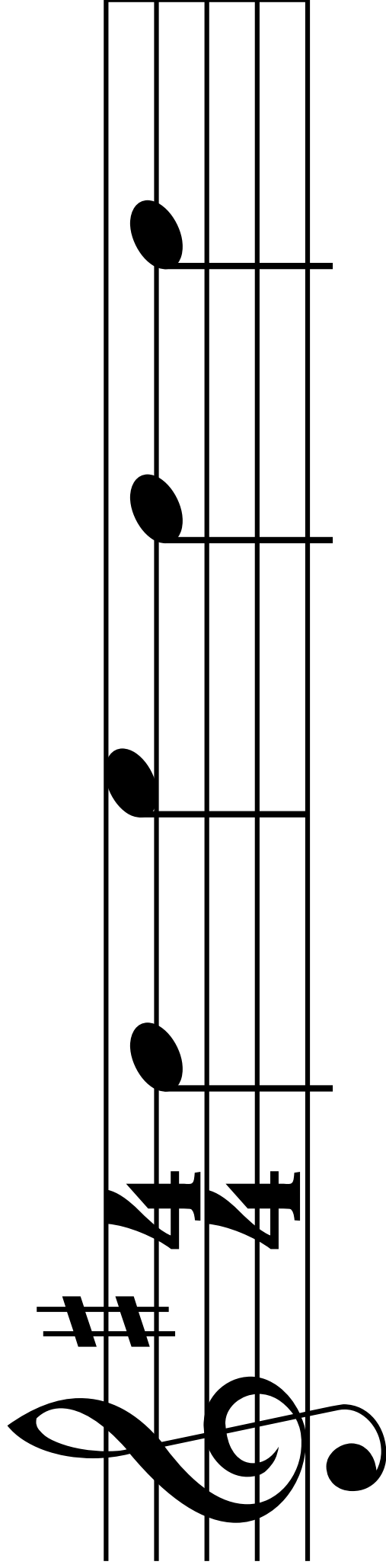
TSDT

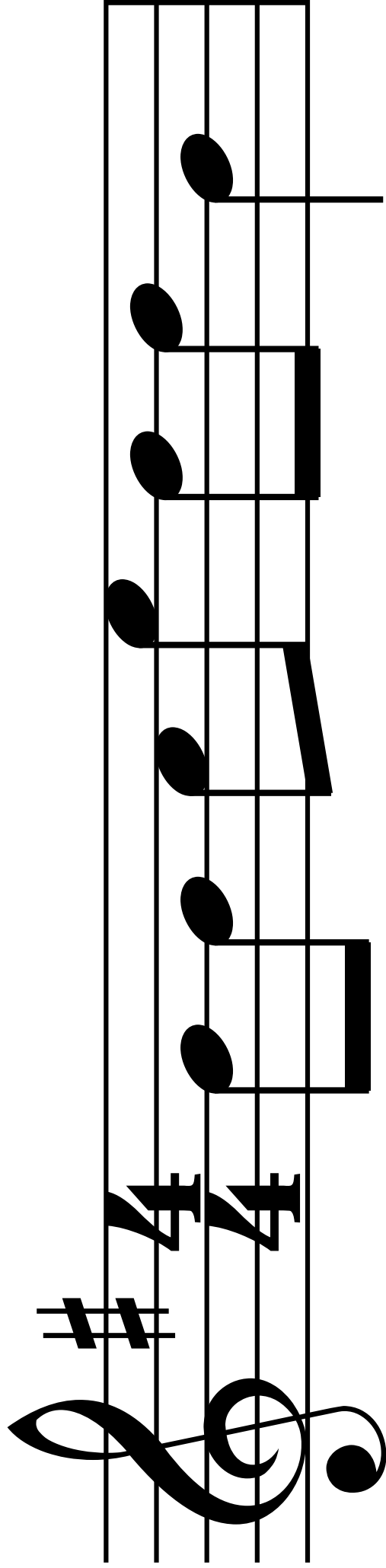
TSO

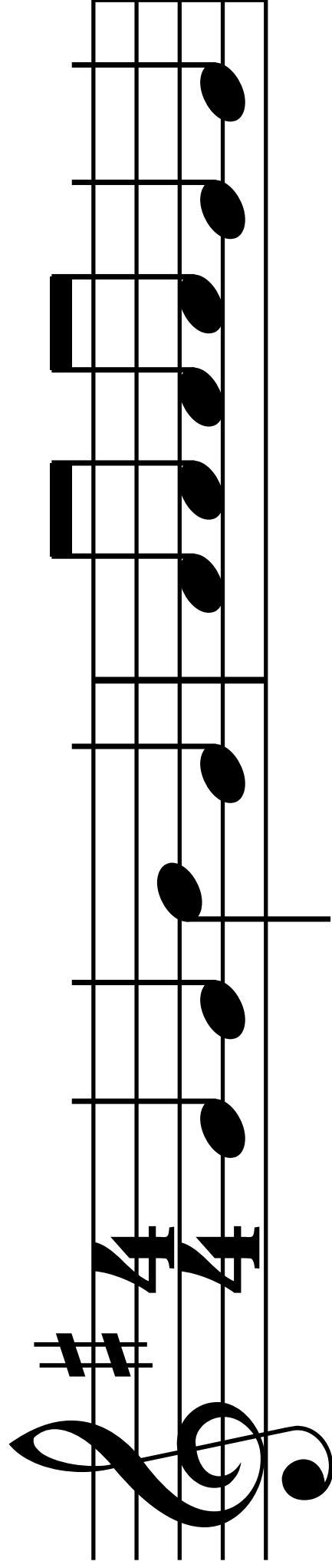
TSDT

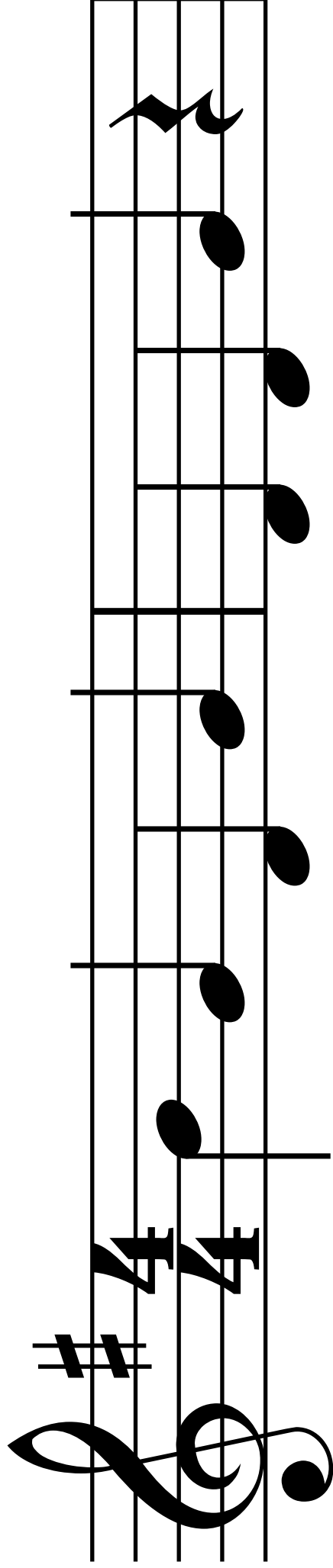
TSDT

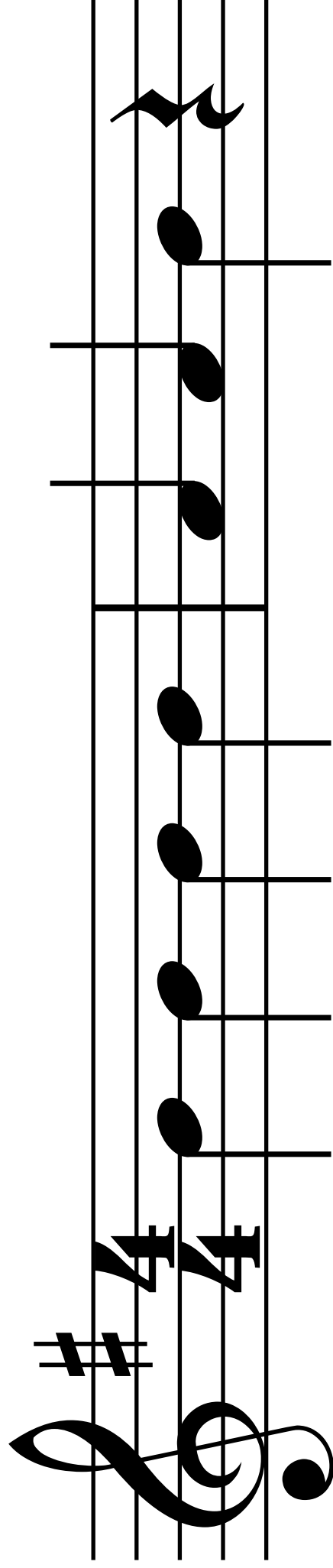
TTTT|DDTT

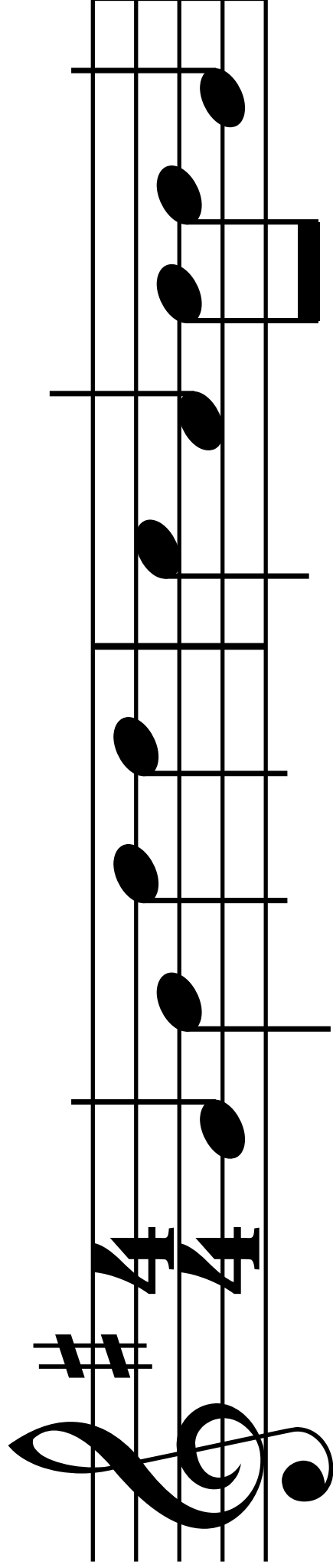
TTTT|DDTT

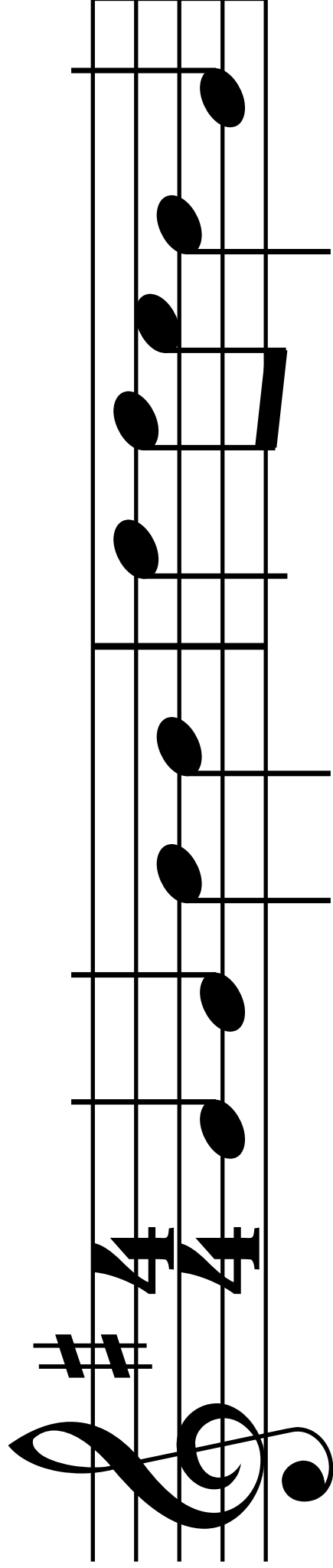
TTTT|DDTT

TTTT|DDTT

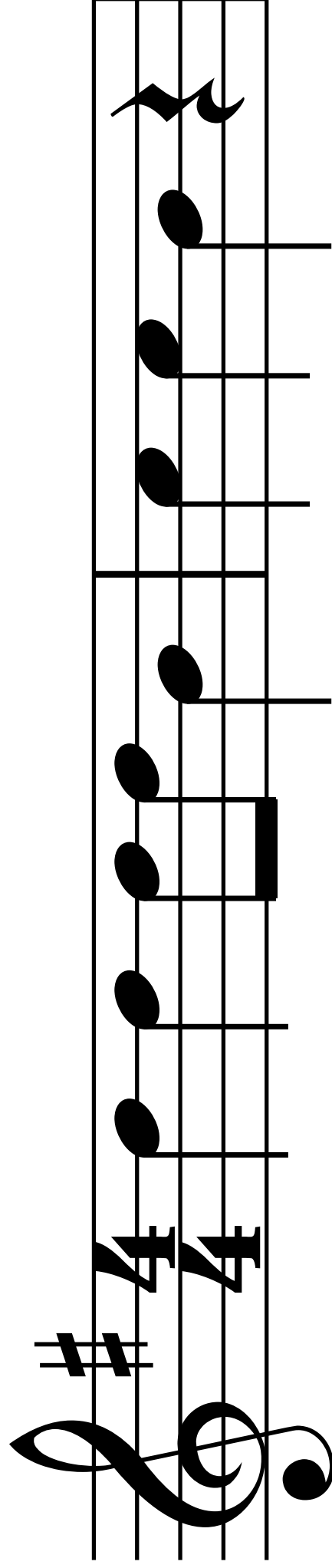

TTTT|DDTT

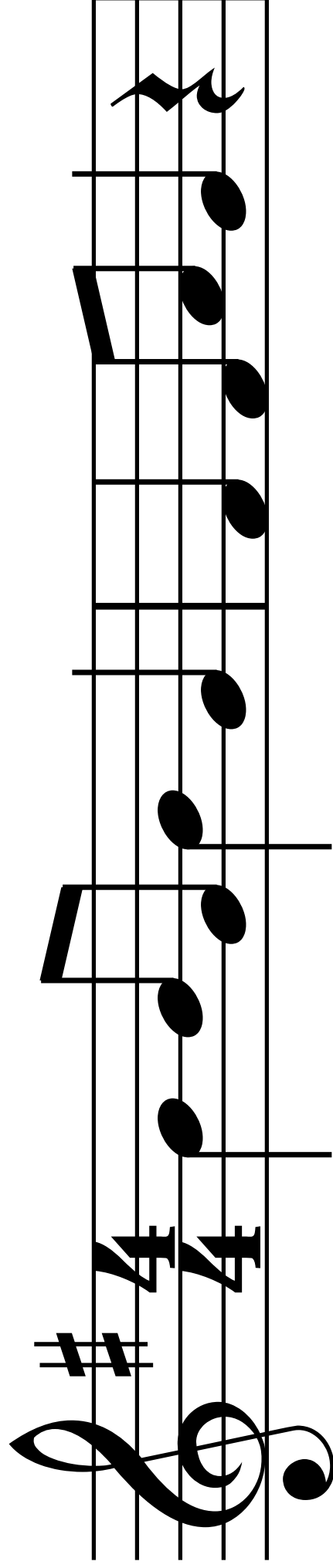

DOTT

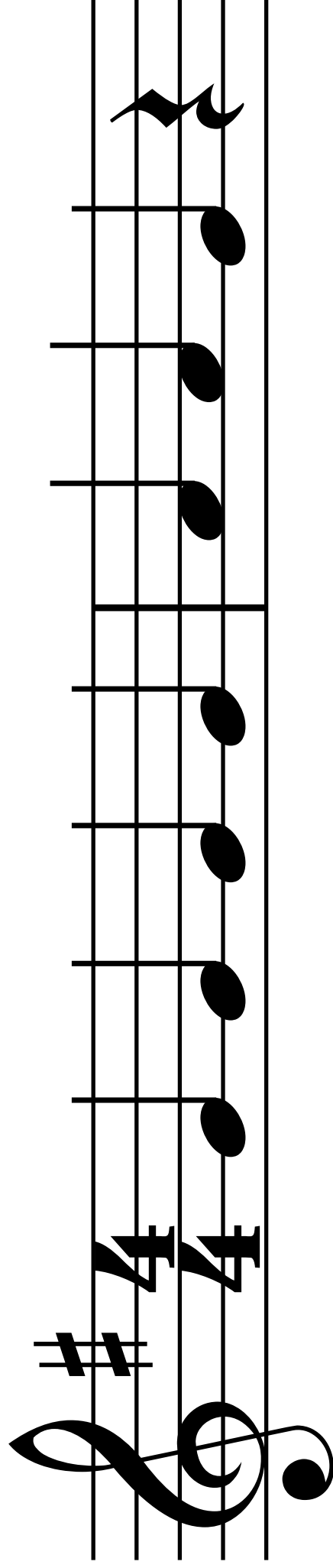
TITI

TTTT|DDTT

TTTT|DDTT

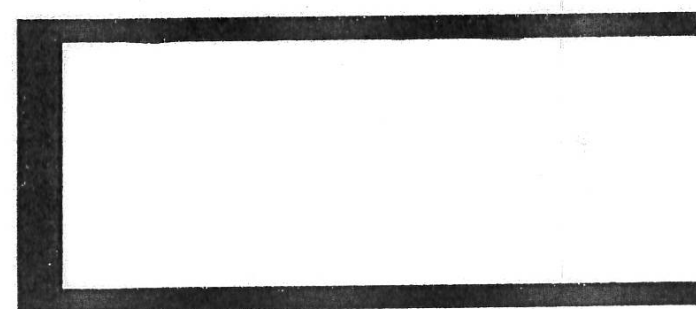
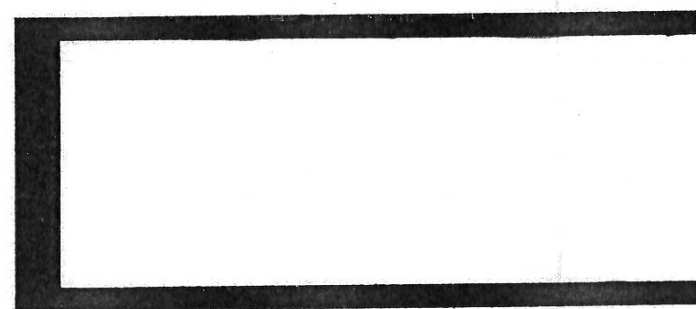
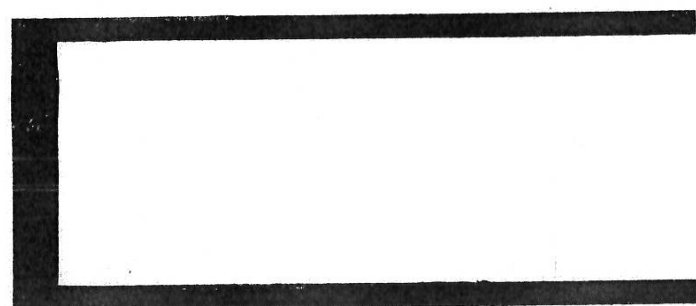
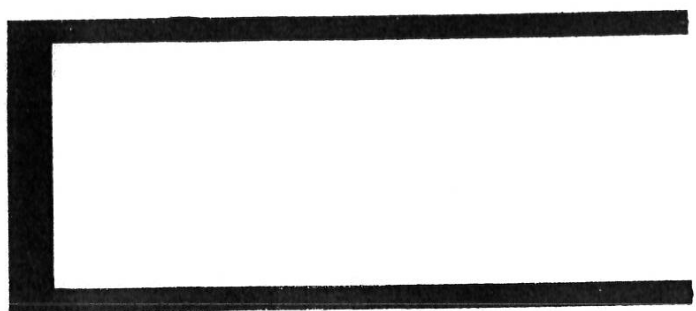
RYTME- KORT TIL PRINT

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

PAUSE- KORT

TIL PRINT

